

Inventarisatierapport 2012

Vogels in en om Den Haag

Telgegevens van:

Vogelrustgebieden, overige groengebieden, nestkasten, MUS-project, ooievaarsring-project.

Activiteiten van anderen:

Weidevogelwerkgroep Nootdorp-Leidschendam, Vogelringstation Meijndel, VWG-Meijndel, Papewegse- en Zuidwijkse polder.

Haagse Vogelbescherming

Website:

www.haagsevogels.nl

Informatie:

Voor alle vragen over (wilde) vogels en vogelbescherming kunt u terecht op info@haagsevogels.nl

of bij onze telefonische informatiepost:

T: 06 - 46 42 68 09

Correspondentieadres:

Altingstraat 12, 2593 SX Den Haag

Contributie 2012:

leden: € 12,50 per jaar

jeugdleden tot 16 jaar gratis

lidmaatschap voor het leven: eenmalig € 250,00

Ledenadministratie:

Ingrid Megens

Riouwstraat 206, 2585 HZ Den Haag

Email: hvbleden@planet.nl

Tel: 070 - 350 53 88

Banknummer: 275.200

Coördinator Veldwerk:

Boudewijn Schreiner

Email: birdeye@planet.nl

Contactpersoon inventarisatierapport:

Ruud van der Waard

Email: famvanderwaard@hetnet.nl

Alarmnummer milieuzaken:

Frederik Hoogerhoud, M: 06 - 41 27 15 31

Email: frederik@hoogerhoud.nl

Ruud van der Waard, M: 06 - 47 46 01 59

Email: famvanderwaard@hetnet.nl

Martin van de Reep, M: 06 - 55 78 10 30

Email: reepos@casema.nl

Vogelasiel De Wulp:

Heliotrooplaan 15, 2555 MA Den Haag

Tel: 070 - 323 15 68

b.g.g. 06 - 46 42 68 09

Banknummer: 509.26.75

Email: vogelasieldewulp@gmail.com

Werving Nieuwbouw Vogelasiel:

Banknummer: 160.280.826

Het inventarisatierapport is **GRATIS VOOR LEDEN** van de Haagse Vogelbescherming. Niet-leden kunnen "Vogels in en om Den Haag" bestellen door overmaking van € 4,50 op giro 358 61 85 t.n.v. Haagse Vogelbescherming te Den Haag, onder vermelding van "Inventarisatierapport 2012". Instellingen en organisaties worden uitdrukkelijk verzocht volledige naam en adres te vermelden van degene aan wie het rapport moet worden toegezonden.

Inhoudsopgave

Voorwoord	5	Landgoederenzone Rijswijk	27
Methode van onderzoek en toelichting op de cijfers	6	Landgoed Overvoorde	28
Vogelrustgebieden*:	9	Wilhelminapark	29
Dr. Abraham Schierbeektuin	9	Hoekpolder	30
Eilandjes Meer en Bos	9	Eikelenburg	30
Marlot	10	Park Vreugd en Rust en Park 't Loo	31
Ockenburgh	11	Voorlinden*	31
Gravin van Bylandtreservaat	11	Park Groot Haesebroek	32
Henk van Dongenreservaat	12	Backershagen / Wiltzanck / Hartenkamp	33
Vredenoord	12	De Paauw en Bos Ruys	33
Overvoorde	12	Park Rozenrust	34
André van der Laantuin	13	Duivenvoordse en Veenzijdse Polder	34
Eendenkooi Zuiderpark	14	Meeslouwerpolder	35
Paroussia	14	Teloverzicht andere telgebieden	36
Teloverzicht vogelrustgebieden	16	Nestkastenonderzoek	42
Andere telgebieden:	18	Ooievaarsringproject	44
Haagse Bos	18	MUS-project	46
Clingendael / Oosterbeek	19	Diverse activiteiten van anderen	63
Arendsdorp / Oostduin	20	Weidevogelwerkgroep Nootdorp-L'dam	63
St. Hubertuspark	21	Vogelringstation Meijndel	66
Nieuwe Scheveningse Bosjes	21	Vogelwerkgroep Meijndel	67
Park Sorghvliet*	22	Papewegse- en Zuidwijksepolder	68
Haagse Beek (middenloop)	22	Overzichtskaart	69
Wapendal*	24		
Landgoed Meer en Bos	24		
Westduinpark (noordelijk deel)	24		
Westduinpark (middendeel)	25		
Westduinpark (zuidelijk deel)	25		
Crematorium Ockenburgh	25		
Hyacintenbos	26		
Heempark H.J. Bos	27		
ATV "Nut en Genoegen"	27		
De Heimanshof*	27		
ATV "Zonnegaarde"	27		

**Alleen toegang met vergunning of toegangskaart*

Illustraties en tekening omslag :

uit Teixeira (1979), Atlas van de Nederlandse Broedvogels. SOVON (met toestemming)

Coördinator telgegevens:	Ruud van der Waard
Eindredactie:	Frank Kooper
Lay-out:	Aletta de Rooter
Statistiek:	André Saanen
Coördinator redactie:	Idde Lammers
Final check:	André Saanen

Middelste zaagbek

Voorwoord

De Haagse Vogelbescherming mag zich op de borst kloppen dat er ook over het jaar 2012 weer een inventarisatierapport is verschenen. Die trots wordt ingegeven door de niet aflatende inzet van de betrokken vogelwachters en de omringende leden van de commissies Veldwerk en IR.

Elk jaar is het weer buffelen om het rapport op tijd drukklaar te krijgen. Immers, de presentatie is tijdens de Algemene Ledenvergadering die medio april gehouden wordt. Afgelopen jaren waren er door haast wat foutjes in het rapport geslopen die te wijten waren aan last-minute-work. Om die foutjes voor dit rapport te vermijden maakte de commissie IR een strakke planning. Gegevens inleveren voor 7 februari was het streven en alles wat daarna zou binnenkomen kon niet mee in het rapport.

Allereerst hulde aan eenieder die zich aan deze planning heeft gehouden. Maar, gewoontegetrouw bleken er toch nog veel gegevens niet op tijd binnen gekomen. En wat doe je daar mee? Een incompleet rapport leveren past niet in onze mores. Daar zouden we tijdens de ALV ook direct commentaar op krijgen. Dus te elfder uren hebben we opnieuw een aantal vogelwachters achter de broek gezeten. De gegevens zijn nu zo compleet mogelijk en hopelijk zonder een gevallen steekje.

Echter, ondanks deze nazorg blijkt er toch wel her en der iets te missen in dit rapport. In de inhoudsopgave ontbreken de verslagen van De Witte Vlek Madestein en Eiland den Burgh. En bij de activiteiten van anderen missen we de gegevens van Vogelwerkgroep Solleveld. Na jarenlange samenwerking met de HVB besloot VWG Solleveld te stoppen met de gegevensuitwisseling. Een spijtige ontwikkeling die wij zeer betreuren.

Aletta de Ruiter
namens de werkgroep Inventarisatie Rapport
31 maart 2013

Veel opbeurender is het verslag van het ooievaars-ringproject, dat afgelopen jaar voor het eerst is uitgevoerd. De sturende motor achter dit project was Caroline Walta, die als assistentprojectleider iedereen bij de les hield en alle plooiën in de organisatie glad streek. Hulde voor zoveel veerkracht.

Het verslag van het MUS-project werd opnieuw wetenschappelijk verantwoord vastgelegd door onze beroepsstatisticus Tom Loorij en hij analyseerde iedere mogelijke uit- en opkomst.

Voor Tom Loorij en alle doorgewinterde lezers van dit rapport valt er met ingang van dit jaar nog een wijziging vast te stellen. De goede gewoonte om de vogelnamen te beginnen met een hoofdletter is verlaten. Reden om dit te doen was de veelheid van hoofdletters die de tekst domineerden. De leesbaarheid van de teksten raakte onderhevig aan verwarring en de Nederlandse spellingsregel werd geweld aangedaan. Vaak was het niet meer te zien waar de zin begon. Ondergetekende beseft terdege dat deze ingreep pijn doet bij enkele adepten, maar bij een redactie staat de leesbaarheid van de tekst voorop.

Een laatste opmerking over de illustraties. Deze komen uit de Atlas van Nederlandse Broedvogels 1979 en mogen met toestemming van de uitgever (Sovon) gebruikt worden voor onze inventarisatierapporten. De voorraad tekeningen is groot en we proberen elk jaar om de teksten te larderen met een diversiteit aan vogelsoorten. De tekeningen sluiten meestal niet aan bij tekst. Het is uitsluitend bedoeld als vrolijke verluchting van het rapport.

Namens het team van de commissie IR wens ik u veel leesplezier.

Methode van onderzoek en toelichting op de cijfers

Cie. Veldwerk en vogelwachters

De commissie Veldwerk is de commissie binnen de Haagse Vogelbescherming die de tellingen coördineert. Zij leidt hiertoe de mensen op die de inventarisaties uitvoeren, de zgn. vogelwachters. De commissie organiseert voor deze mensen ook opleidingscursussen en zorgt voor begeleiding van beginnende tellers. Jaarlijks houdt de commissie de gebieden bij die geteld moeten worden en probeert de beschikbare tellers zo goed mogelijk over de gebieden te verdelen. Hierbij wordt waar mogelijk rekening gehouden met de gebieden die beleidsmatig van belang zijn. Hoewel het tellen van de vogels natuurlijk voor een belangrijk deel voor het plezier gebeurt, houdt de commissie daarbij wel een beleidsdoel voor ogen. De vogelstand moet behouden en zo mogelijk verbeterd worden. Door jaarlijks dezelfde gebieden volgens dezelfde methode te onderzoeken, kan men zien of er wijziging optreedt in het aantal vogels per soort. Als we veranderingen in aantallen ook nog kunnen verklaren, hebben we helemaal een goede basis voor vogelbescherming.

De vogelrustgebieden

De vogelrustgebieden (voorheen vogeltuinen en -reservaten) hebben tot doel het creëren van kleine centra in groengebieden. Door hun beveiliging en begroeiing zijn het productiecentra voor jonge vogels en ze verrijken het vogelleven in de omringende bossen, plantsoenen en woonwijken. Deze gebieden zijn door de gemeente in beheer gegeven aan de Haagse Vogelbescherming. Ze zijn 0,3 tot 5 hectare groot en niet toegankelijk voor publiek. Hoewel het onderscheid niet altijd even scherp is, kan gesteld worden dat "vogeltuinen" vanuit hun aanleg een kunstmatig karakter dragen en als het ware vanuit het niets zijn aangelegd ten behoeve van een optimale broeddichtheid. "Vogelreservaten" zijn gebieden, waar binnen een bestaande en te handhaven begroeiing bijzondere voorzieningen voor de vogels zijn getroffen zonder het besloten karakter van het gebied aan te tasten. In de loop der jaren is vastgesteld dat de broeddichtheid in alle vogelrustgebieden veel hoger is dan in de andere gebieden.

Het onderhoudswerk, vrijwilligerswerk, wordt voornamelijk in de herfst- en wintermaanden verricht. Dit werk houdt in: snoeien, bijplanten, rooien, aanleg en onderhoud van takkenrillen en houtstapels (voornamelijk in wigwamvorm en rillen) en onderhoud van de afrastering. Gedurende het gehele jaar wordt gecontroleerd op vernielingen en op "insluipers". Ook het nestkastenonderhoud en de inventarisatie-werkzaamheden behoren tot de normale taken van de beheerder.

De vogelrustgebieden zijn alleen onder begeleiding van de als beheerder fungerende vogelwachter toegankelijk. Dat zal overigens altijd buiten het broedseizoen zijn.

Groening

Andere gebieden

De andere gebieden die geïnventariseerd worden, lopen in grootte en aard van het terrein sterk uiteen. De duingebieden hebben een heel ander karakter dan de stadsparken of landgoederen. Ook de toegankelijkheid verschilt. In de inhoudsopgave zijn met een * aangegeven die gebieden, die alleen met een vergunning of toegangskaart door het publiek bezocht mogen worden.

De soortendichtheid in de parken wordt sterk beïnvloed door de aan- of afwezigheid van grote waterpartijen, gazons, speel- en ligweiden en weilanden. Zo zijn de dichtheden in gebieden als Madestein en De Uithof relatief laag. In meer parkachtige gebieden (bijvoorbeeld Arendsorp/

Oostduin, Sorghvliet en De Voorden), met een veel hoger percentage bos en struikgewas, liggen deze veel hoger.

Nestkastenonderhoud

Om de broedgelegenheid voor holenbroeders te vergroten worden in veel gebieden nestkasten opgehangen, vooral daar waar weinig natuurlijke holten voorhanden zijn. Koolmees, pimpelmees, torenvalk, bosuil, grauwe vliegenvanger, ze hebben allemaal hun eigen kastensoort.

In totaal gaat het om zo'n 1100 nestkasten. Deze worden jaarlijks schoongemaakt, gerepareerd en zo nodig vernieuwd. Plaatsing en onderhoud geschiedt door de vogelwachter, eventueel in overleg met de terreineigenaar en de Veldwerkcommissie. Zie verder het hoofdstuk nestkastenonderzoek.

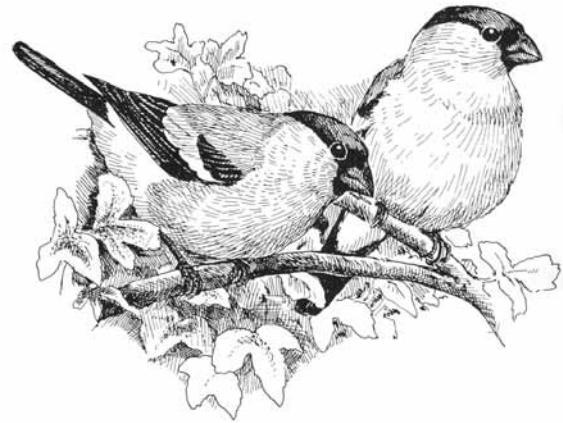
Methode van onderzoek

Alle inventarisaties zijn op vrijwillige basis verricht in de vrije tijd van de waarnemers. Jong en oud beleeft hier plezier aan. De één is er intensiever mee bezig dan de ander. Daarbij werden er verschillende telsystemen gehanteerd. Voorzover mogelijk is de gevolgde methode steeds in de verslagen gemeld. De laatste tijd brengen de tellers echter steeds meer systematiek in hun telmethoden en verslaggeving. In de meeste gebieden wordt nu volgens de door Sovon uitgewerkte Broedvogel Monitoring Project (BMP)-methode geïventariseerd.

In veel inventarisatiegebieden zijn meerdere waarnemers actief. In dit geval is er één contactpersoon en coördinator die de gegevens verzamelt en bewerkt. Steeds vaker worden de telgegevens, die volgens de BMP-methode zijn verkregen, ook doorgestuurd naar SOVON (Samenwerkende Organisaties Vogelonderzoek Nederland). Hierdoor wordt een

belangrijke bijdrage geleverd aan de registratie van de landelijke trends onder de broedvogels.

De meeste tellers registreren ook de waargenomen soorten buiten het broedseizoen, maar zeker niet allemaal intensief. Dit houdt in, dat in de

Goudvinken

waarnemingsoverzichten van een aantal parken zeer algemene trekvogels en wintergasten kunnen ontbreken. Dit wil echter niet zeggen dat deze soorten niet in deze parken waar te nemen zouden zijn, maar eerder dat de bezoekenintensiteit van de tellers te gering is geweest.

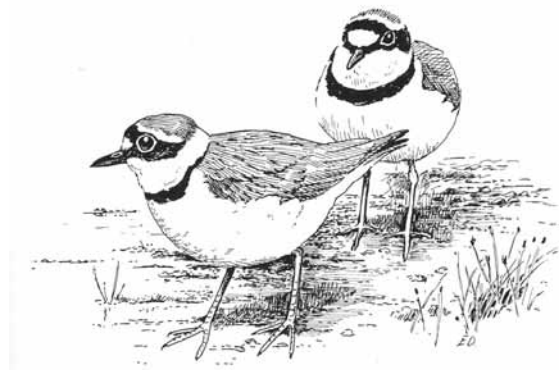
In de waarnemingsoverzichten is een onderscheid gemaakt tussen territoriumhoudende soorten en tijdelijk verblijvende soorten.

Het is van belang op te merken, dat het aantal territoriumhoudende vogels niet identiek hoeft te zijn aan het aantal broedgevallen. Het is heel goed mogelijk dat sommige wel het hele jaar of een deel daarvan een territorium hebben verdedigd, maar hierin niet tot broeden zijn gekomen. Anderzijds is het aantal territoria ook niet gelijk aan het aantal nesten bij die soorten die meer dan één broedsel per jaar grootbrengen, zoals veel zangvogels.

Met tijdelijk verblijvende soorten worden die soorten bedoeld die het terrein tijdelijk gebruiken als voedselgebied, slaapplek of anderszins.

De tellingen van de vogels per soort zijn verwerkt in tellijsten. De veranderingen in het gebied zoals groot onderhoud of ander menselijk ingrijpen, worden in het verslag vermeld. Tellijst en verslag samen geven een indicatie van de waarde van een gebied voor de vogels.

Eventuele aanslagen op een groengebied doen het leefgebied van vogels afnemen. In dit

Kleine plevier

inventarisatierapport kan men zien om welke vogelsoorten en aantallen vogels het gaat.

Toelichting op de cijfers

Welke soorten en hoeveel er jaarlijks in een gebied worden vastgesteld is sterk afhankelijk van verschillende factoren:

1. Veranderingen veroorzaakt door externe factoren

- Fluctuaties die het landelijk beeld van vooruitgang of achteruitgang volgen;
- Veranderingen in het gebied door natuurlijke successie (van "jonge aanplant naar volwassen boom");
- Verandering in inrichting en gebruik van het gebied (nieuwe aanplant, recreatiedruk);
- Verrichten van (al dan niet intensieve) onderhoudswerkzaamheden in de parkachtige gebieden;
- Inrichtingswerkzaamheden in de vogelrustgebieden (aanbrengen van wigwams, ophangen van nestkasten, terugnoeien natuurlijke begroeiing, enz.);

2. Veranderingen veroorzaakt door het telsysteem

- Verandering van waarnemer; wellicht een van de belangrijkste factoren. Verschillen in ervaring en kennis en verschillen in werkwijze kunnen de uitkomsten van de inventarisatie sterk beïnvloeden;
- Veranderingen in telmethode (aanbevolen wordt zoveel mogelijk de gestandaardiseerde BMP-methode van Sovon toe te passen);
- Veranderingen in telintensiteit, telperiode en teltijdstip.

Waar veranderingen zijn opgetreden is dit zo goed mogelijk in de verslagen van de desbetreffende gebieden beschreven.

Wie meer wil weten van een bepaald gebied of denkt relevante informatie hierover te hebben doet er goed aan zich in verbinding te stellen met de erbij vermelde contactpersoon. Adres en telefoonnummer zijn bij de commissie Veldwerk te verkrijgen. Voor gegevens zie colofon op pag 2.

Kleinst waterhoen

Vogelrustgebieden

Dr. Abraham Schierbeektuin (D-H)

Oppervlakte: 0,75 ha
Beheerders: Hetty Mos; Hilde Küpfer
Telling: via regelmatige observaties

De sawaracipres is tijdens de storm van de eerste dinsdag van januari voor de helft afgebroken. Op de donderdag erna is hij tijdens de tweede storm helemaal afgebroken. De uilenkast is van de ruïne getuimeld en door Frederik Hoogerhoud opgeknapt. We wilden hem in de wintertijd weer ophangen, maar op 1 december bleek hij te zijn verdwenen. De nieuw gemaakte moet nog worden opgehangen. Tijdens de vogelwachterswerkdag van 14 januari heeft Ap Mos de geknapte boom helemaal uitgekleeft en het materiaal in houtstapels verwerkt. Het was prachtig weer en aan het einde van de morgen kregen we opeens een brul van Ap, die op een buizerd wees die over ons heen aan kwam vliegen. Hij landde in de taxus die aan het hoofdpad staat en waaronder we aan het werk waren. Hij landde boven ons hoofd en bleef gewoon zitten. Na de lunch zagen we drie buizerds en een sperwer vliegen. De 'onze' mankeerde dus niets, maar was gewoon niet bang!!! De grote bonte specht zit regelmatig bij het voer en wordt minder schuw.

Op 13 maart vonden we een dode buizerd en zag ik een paartje heggemus. Op woensdag 23 mei bleek dat de grote bonte specht in de tweede thuja nestelde. Ik zag dat bij het taxusbosje een nestkast was gevallen, waarop werd aangevlogen door de ouders. Dat is linke soep als hij blijft liggen. Ik heb hem opgeraapt en weer opgehangen. Dat werd nog spannend! Het duurde een half uur voordat de ouders weer omhoog wilden vliegen om hun jongen te voeren. Poeh!

In juli kwam een paartje goudvink op bezoek. Het was groeizaam weer in voorjaar en zomer. De paadjes waren op sommige plekken met moeite terug te vinden.

In augustus meldde de imker dat jonge imkers over het hek geklommen en de tuin binnengedrongen waren om een zwerm van de volken van de vogeltuin in te pikken. Hij heeft ze de les gelezen en bij een ronde door de tuin bleken het buiten- en binnenhek opengeknipt te zijn. Het kostte ons drie uur om

het te repareren. Twee weken later was het weer helemaal open. De gemeente is ingelicht en er is aangifte bij de politie gedaan.

In september is het grote voerhok ingestort. Op 19 september hebben we een drukke excursie gelopen met de mensen die vorig jaar niet meer mee konden. Het was een heel enthousiaste groep. In september is een vos gezien door Hilde. Op dezelfde dag zijn een kuifmees bij de waterbak en drie zwarte mezen en goudhaantjes en staartmezen gehoord.

In november werd een dode mol gevonden. Tijdens de vogelwachterswerkdag van 1 december is er veel werk verzet en is de meidoornboom bij de ronde vijver gekandelaberd (de hele top is eruit gehaald), omdat hij zo scheef was gezakt dat we bang waren dat hij om zou vallen. Tevens is een scheve hulst aan één kant van takken ontdaan. Hij kan niet omgezaagd worden, omdat dat de enige mannelijke hulst in de vogeltuin is en er anders geen bessen aan de vrouwelijke exemplaren komen. Bij het voer was het altijd feest om o.a. alle bekende soorten en glanskoppen, staartmezen, zwarte mezen, boomklevers en grote bonte spechten te zien. Op 30 december meldde Vincent van der Spek dat een Humes bladkoning in en rond de vogeltuin verbleef. Daarover hebben we het nog wel in het volgende verslag. Ook dit jaar hebben we weer veel hulp gehad van Judith Baars en Ap Mos.

Eilandjes Meer & Bos (Den Haag)

Oppervlakte: ca. 1.5 ha
Beheerders: Rogier Mos; Jan Gemmink
Telling: BMP-methode

In 2012 zijn we (lees, mijn vader en ik) fris begonnen om de bomen die vorig jaar waren weg gezaagd door de gemeente, te verwerken in twee grote houtstapels. We hadden de hele dikke stammen netjes opgestapeld naast de stobbe van de boom, en alle losse takken in de stapels verwerkt. Gelukkig was dat met de kettingzaag goed te doen en we hebben samen dit werk in een uur of vier kunnen doen.

Daarna begon het weer eens redelijk te vriezen,

waardoor er wederom een hele brede toegangsbrug rondom de eilandjes was gegroeid, namelijk ijs. Door het wegvallen van natuurlijke barrières krijg je

Merel

dan opeens last van inlopers. Op een eiland blijft dat gelukkig meestal beperkt tot een paar dagen en als je pech hebt een week of twee. Ik denk dat er een aantal mensen in de buurt woont dat het erg koud had of mensen die erg veel last hebben/hadden van de crisis, want toen ik weer eens voer kwam bijvullen was de houtstapel terug gedrongen tot het "lullige" aantal van vier stammetjes en één was er blijkbaar toch te zwaar om te verslepen, want dat lag nog net voor de waterlijn. Of is het nou ijslijn... Toch sta je dan raar te kijken. Ik mis iets, maar wat? Kijken... denken... kraak, piep, knars... er stond daar iets. De stapel was 1,5 m hoog... Ik hoop dat iemand er veel warmte en plezier van heeft gehad.

En dan nu... Groot nieuws! De strijd tegen de prachtframboos begint zijn vruchten af te werpen! Hij probeert het nog wel, en we zijn nog niet klaar, maar het groeit veel minder hard op de plaatsen waar al jaren strijd is en het wordt nu zelf overwoerd! Met wat, de hennepnetel. Een onschuldig éénjarig plantje dat net iets hoger wordt dan een meter, en leuke witte bloempjes heeft en in het najaar zaden draagt. Daarbij gelukkig net als vorig jaar weer een hoop bolletjes en andere kruidachtigen.

Tijdens het tellen maak je natuurlijk ook altijd wel iets mee. Zo heb ik dit jaar uitgebreid staan genieten van de groene specht, die recht boven mijn hoofd ging zitten. Hij heeft mij daar een hele tijd zitten uitlachen, maar ik vond het ook leuk. Even daarna zag ik toevallig een halsbandparkiet op een tak landen in een dode boom op het kleine eiland. Nog even wachten en niet bewegen... en ik zie hem zo

zijn nest in vliegen. Bingo! Die beesten maken de hele dag door herrie, maar als ze in de buurt van hun nest zijn, houden ze hun snavel stijf op elkaar. Het blijven lastige beestjes om te tellen, maar op deze manier sluit je elke twijfel uit. Een andere ronde zag ik een moeder Wilde Eend uit de sloot naar een houtstapel gaan en er vóór gaan zitten. De jongen die mee zijn, klimmen ook op de kant en rennen gauw naar de houtstapel, de dekking in. "Mooie stapel hè?," denk ik dan. Een compliment voor je werk. Andere dingen die opvallen, als je na het tellen thuis bent en nog eens naar de resultaten kijkt, is het aantal Vinken dat toch langzaam maar gestaag toeneemt en dit jaar het grote aantal kuifeenden. De kauwen komen ook steeds vaker op bezoek en slapen vaak net vóór en na het broedseizoen op het kleine eiland. Ik denk dat het komt omdat het bos ouder wordt en er daarom meer dood hout staat en ligt.

Aan het einde van het jaar zijn er weer een paar bomen om gegaan dus denk ik dat we 2013 weer fris gaan beginnen...

Vogelrustgebied Marlot (Den Haag)

Oppervlakte:	0.3 ha
Beheerders:	Rick en Marianne Hoeing
Telling:	Op alternatieve wijze (geen telgegevens)

Het vogelrustgebied Marlot is dit jaar erg in het zicht komen te liggen. Waar het eerst verscholen lag achter dicht struikgewas en heel veel bamboe, is het nu nog het enige dicht begroeide stukje van dit deel van het park. Er heeft een ware kaalslag plaatsgevonden om het gebiedje heen, waarna wel diverse boompjes en struikjes geplant zijn. Deze zijn echter nog erg klein en de meeste hebben geen blad.

Hierdoor is het gereedschapsschuurtje erg in het zicht komen te liggen. Er bestaan dan ook plannen om een nieuw schuilhutje te plaatsen en dan wat meer uit het zicht.

Bij het schoonmaken van de nestkasten bleek dat er een kast minder bebroed was. Wel vonden wij vlak naast die pimpelmezenkast twee nestjes op nog geen meter uit elkaar in de meidoorns. Volgens Hetty Mos hoogstwaarschijnlijk een nestje van een zwartkop en van een winterkoning.

Ockenburgh (Den Haag)

Oppervlakte: ca. 3,5 ha
Beheerders: Rick en Marianne Hoeing
Telgegevens: Hetty Mos
Telling: BMP-methode

Het vogelrustgebied Ockenburgh is in het jaar 2012 samen met Hetty en Ap Mos beheerd. Wij hebben de gewone snoeiwerkzaamheden gedaan en alles in de rillen en wigwams verwerkt. In het lage deel van het rustgebied vonden wij nesten in twee van de wigwams. Bij het grotere zaagwerk hebben wij de nieuwe lier van de vereniging gebruikt. Dat vergde eerst het nodige puzzelwerk, maar toen wij hem doorhadden werkte hij als een zonnetje.

Hetty heeft tijdens de telrondes de volgende observaties gedaan:

In februari zijn tijdens het voeren houtsnippen opgejaagd. Eind maart zwommen er Canadese en grauwe ganzen in de plas naast het rustgebied. Op 3 april bloeide de wilde kers. Midden in het

Steenuiltjes

gebied kefte een vos. Hetty heeft een geplukte merel gevonden, die niet door de vos gepakt was.

Op 14 april keek een kauw uit de uilenkast en midden op het pad in de buurt van het vossenhol lag als baken een verse vossendrol. Even verderop lag een geplukte houtduif. Tijdens de telling van 29 april vloog een dwergvleermuis rond. Voor het vossenhol lag de vleugel van een woerd. Er waren vast jongen! De grote vijver werd druk gebruikt. Soms waren er vier verschillende vogels aan het baden. De buizerd werd door vier kauwen gepest.

Toen Hetty vanaf de Ockenburghstraat de plas telde, kwamen de Canadese ganzen aanstormen. Helaas had zij geen eten voor ze. Begin juni werd de vos ook weer gehoord en op 27 juni werden de jonge buizerds gezien. Op 1 november troffen wij tijdelijk verblijvende staartmezen en een knobbelzwaan aan. Op 3 november werden koperwieken opgejaagd.

Gravin van Bylandtreservaat (Was.)

Oppervlakte: 0,6 ha
Beheerders: Boudewijn Schreiner,
Ingrid Megens
Telling: Jaarrond in terrein

De invallende winter zorgde begin februari voor een grote concentratie merels (ongeveer dertig) en holenduiven (ongeveer twaalf) op de voederplek. Nachttemperaturen van -15 graden waren geen uitzondering, maar een laagje sneeuw zorgde er gelukkig voor dat de vogels in hun vochtbehoefte konden voorzien. In die periode trof ik regelmatig een buizerd aan die hoog in een boom zijn kans leek af te wachten.

Een vaste kleine winterpopulatie sijzen kreeg in maart gezelschap van een groep van tien putters. Kennelijk viel er nog genoeg los te peuteren uit de over het water hangende elzenproppen. Toen na de gele kornoelje ook de sleedoorn in volle bloei stond en op 26 maart de eerste zwartkop zong, leek de lente echt begonnen. Een paartje staartmeesjes was druk in de weer met het bouwen van een nestje in de met klimop begroeide stam van een es. De boom staat pal voor het toegangshek en is ontsnapt aan het uitroeirondje van de gemeentelijke groenbeheerder, die alle strengen van de klimop bij de voet van de bomen in het aangrenzende bosperceel had doorgezaagd.

Op een steenworp afstand van het vogelrustgebied heeft een paartje sperwers succesvol gebroed.

Ik heb het broedproces van nabij gevolgd en de twee uitgevlogen jongen werden nog tot laat in het seizoen waargenomen.

De kruidige vegetatie op de beschut gelegen open plek naast het observatiehuisje is erg in trek bij insecten. Een oranjetipje foerageerde in mei enkele dagen achtereen op de daar bloeiende look zonder look.

In de aanloop naar een beheerplan voor het

vogelrustgebied heeft een aantal grondboringen plaatsgevonden en is er een concept besproken met de gemeente Den Haag.

Een leuke waarneming van een wielewaal, gedaan door Wim Kooij, dient niet onvermeld te blijven. Op de avond van 18 en de ochtend van 19 juni trof hij een roepende vogel aan in het

nabijgelegen Fazantenbos. Met al die essen is er in het vogelrustgebied geen gebrek aan geschikte takvorken voor een mooi wielewalennest. Het is maar dat ze het weten!

Henk van Dongenreservaat (Was.)

Oppervlakte: 0,32 ha
 Beheerder: Boudewijn Schreiner
 Telling: Jaarrond in terrein

Het wintervoer zorgt zo nu en dan ook voor een verrassing. Een tamelijk algemene soort als de spreeuw ontbrak tot nu toe in het lijstje van waargenomen soorten. Het aangeboden wintervoer wist één exemplaar te verleiden om enkele dagen gebruik te maken van de grondsilo.

Op de voederplek trof ik regelmatig een blauwe reiger aan die het ongetwijfeld voorzien had op de welig tierende populatie van de rosse woelmuis. De buizerds zoeken vaak de rust van het vogelrustgebied op. In het voorjaar zorgden zelfs twee baltsende exemplaren voor een spectaculaire luchtshow.

Staartmeesjes laten zich de laatste jaren steeds meer zien. In de winter bungelen ze leuk mee aan de vetbollen en in het voorjaar zijn ze opvallend in de weer met het aanslepen van allerhande nestmateriaal.

Eekhoortjes worden steeds vaker in zowel Clingendael als in Oosterbeek waargenomen. Ook het vogelrustgebied krijgt enkele van deze speelse diertjes regelmatig op bezoek.

Een broedend paartje sperwers in Clingendael zorgde ervoor dat de jagende vogels regelmatig ook binnen het hek werden gesignaleerd.

In overleg met de groenbeheerder van de gemeente Den Haag is een aantal buiten het hek staande esdoorns verwijderd.

Er hebben zich weinig schommelingen in de vogelstand voorgedaan en ook dit najaar dobberde de witoogend te midden van de slobenden in de Tankgracht.

Op een vogelwachterswerkdag is een deel van de oever langs de Tankgracht vrijgemaakt van begroeiing. Uiteraard zijn er speciaal voor de ijsvogeltjes enkele overhangende takken gespaard gebleven. Op de oever heeft een deel van de prachtframbozen moeten wijken voor een grote takkenrail. Ik heb dit jaar geen nieuw bosplantsoen aangeplant

Vredenoord (Den Haag)

Oppervlakte: ca. 2,4 ha
 Beheerder: Peter Waenink
 Telling: BMP-methode

Geen verslag, wel telgegevens.

Overvoorde (Rijswijk)

Oppervlakte: 0,5 ha
 Beheerders: Conny de Bruijn, Eric Wisse

Ondanks dat de grond steeds drassiger lijkt te worden, blijven de rattenburchten bestaan. Of ze te groot zijn voor de bosuil? De fazant dreunt nog steeds vrolijk rond als we aan het werk zijn. Opnieuw hingen enkele blauwe reigers hoog in de bomen rond, maar van broeden kwam het niet. Een opvallend lichte buizerd wordt ook door de buurman van het reservaat gespot.

In de onderhoudsperiode heb ik voor het kindergedeelte van stadstuin Emma's Hof weer mooie stevige speelstukken kunnen 'oogsten', voornamelijk afkomstig van esdoorns. De kinderen hebben er veel plezier van.

De ijsvogel werd dit jaar wel elders in Overvoorde gezien, maar in het vogelrustgebied hebben we hem moeten missen. De houtsnip blijft een regelmatige bezoeker.

André van der Laantuin (Den Haag)

Oppervlakte: 1,5 ha
Beheerder: Jan Gemmink
Tellergegevens: André en Muriel Kommer
Telling: BMP-methode

Het jaar 2012 begint met temperaturen van +10 overdag en +4 's nachts. Rond de twintigste januari begint de temperatuur terug te lopen en vanaf 26 januari vriest het met sneeuw en vorst van -8 tot -10 graden.

Dus voeren we vanaf 25 januari. De grondsilo is om de dag leeg, de hangsilo gaat vier dagen mee, evenals de pot pindakaas. Ook wordt er op overdekte plekken gevoerd, dit alles rond het vennetje, om niet onnodig de houtsnip op te jagen. Met voeren wordt op 5 maart gestopt en er wordt eind oktober weer

Roerdomp

mee begonnen.

Op en rond de voederplekken en silo's zijn veel vogels, zoals vinken, kepen, merels, koolmees, Pimpelmees, grote bonte specht, roodborst, heggemus, winterkoning, kauwen, eksters en gaaien en ook regelmatig sijzen, goudhaantjes en staartmezen. Op de pindakaas zitten vaak spreuwen, boomkruipers en boomklevers. Eind 2011 zijn er tijdens een storm vier populieren tegen de vlakte gegaan. Ze liggen er hinderlijk en

gevaarlijk, één hangt met zijn kruin in een andere boom. Daarom is op 25 februari de bomenploeg langs geweest, bestaande uit Ap en Hetty Mos, Peter Waenink, Boudewijn Schreiner en ons lieve goudhaantje Nastja Duijster met de koffie. Ap en Peter zagen de stammen in hanteerbare stukken en de rest - onder wie ik als beheerder - verkleint de takken en verwerkt ze in de houtstapels. Drie uur later is alles verwerkt en gaan wij moe maar voldaan naar huis. Bedankt mensen!

Eind maart nemen wij – als tellers - de sleutel van het vogelrustgebied in ontvangst.

Ofschoon wat laat in het jaar starten we onze eerste telling op 6 april vóór zonsopgang. Het is even wennen en zoeken naar de paadjes met meest geschikte punten om te kunnen tellen. De eerste standvogels noteren we op de nieuwe veldkaartjes. Een buizerd scheert over het gebied. We vinden plukresten van een houtduif nabij het vennetje. Half april horen we de eerste fitis in het gebied en er omheen roffelen grote bonte spechten er op los. Ook de boomkruiper en een paartje staartmezen laten hun aanwezigheid duidelijk horen. Twee mannetjes zwartkoppen vechten om het beste territorium, waarbij ze elkaar geen seconde met rust laten. Het is eind april. De vogels zingen volop. In het vennetje zwemt een paartje wilde eenden. Bezoek 5 valt letterlijk in het water.

De in april luid zingende vogels laten het in mei, waarin veel regen valt, enigszins afweten.

In juni knapt het weer gelukkig weer wat op. In de sloot om het vogelrustgebied ontdekken we het vrouwtje wilde eend met twee jongen. Hoog in de klimop horen we het monotone koeren van de holenduiven.

Voorjaar 2013 starten we eerder met de tellingen en wederom volgens de criteria van de BMP-methode om zo een nog beter inzicht te krijgen in de vogelwereld van de André van der Laantuin.

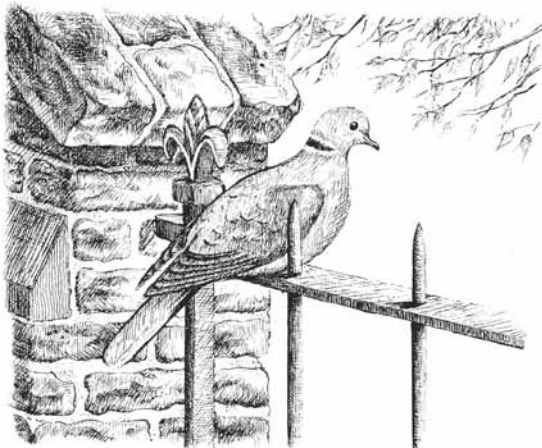
Eendenkooi Zuiderpark (Den Haag)

Oppervlakte: 1,2 ha
Beheerder: Ruud van der Waard
Telling: BMP-methode

De blauwe reigers begonnen - zoals altijd - al weer half januari met de eerste perikelen. Een beetje flirten met elkaar, het aanslepen van nieuw

nestmateriaal en nestherstel. Uiteindelijk is deze grote groep vogels altijd ook de eerste, waarvan je echt de broedactiviteiten waarneemt. Je vindt de mooi turquoise kleurige eierschalen op de bosbodem en dat is voor mij dan altijd weer het waardevolle moment van: Ja, het broedseizoen is echt weer begonnen. Afgelopen jaar waren 38 nesten van 58 bouwsels in gebruik.

In februari geef ik jaarlijks twee keer een rondleiding in mijn eendenkooi en mijn toehoorders lijken altijd weer verbaasd over die helder groen/blauwe kleur van deze eieren. Helaas moet ik ook steeds weer vaststellen dat de dood voor deze vogels ondanks hun grootte ook hier steeds op de loer ligt. De kraaien stelen eieren en soms vind ik nog een heel jong reigertje, dood op de bosbodem. Ook regelmatig een heel kadaver, dat een week later niets anders meer is dan een kaal skelet, een snavel, twee poten en wat veren. Soms een grote veer van de buizerd ernaast. Ook deze rover woont in het Zuiderpark, net zo als de sperwer. Deze ruimen altijd de boel weer op en zo gaat dat nu eenmaal in de

Turkse tortel

natuur. De één z'n dood....

Het is een rustig seizoen geweest waarin alles gewoon is verlopen. De enige uitschieter was nog die late strenge invallende vorst. Steeds weer deed ik waarnemingen van houtsnippen, die een hoop moeite hadden om nog voedsel te vinden in de bevroren bosbodem.

In de zomermaanden - als ik dan een keer een avondtelling deed en ik nog even lekker lui bleef hangen - zag ik ieder jaar toch weer vleermuizen rondvliegen. Samen met de egel, de mol, het konijn, de bosmuis en de spitsmuis maakt dit de groep van

de zoogdieren. Men zegt dat de vos ook door het Zuiderpark loopt, maar ik heb in mijn kooi nog nooit een spoor van hem waargenomen. Zelfs niet in de sneeuw.

De jaarlijkse vogelbezetting in de eendenkooi lijkt redelijk in balans te zijn. Ik constateer geen grote afwijkingen gelukkig. Helaas heb ik de ijsvogel weer niet waargenomen. Ik had daar juist zo op gehoopt, daar we enkele jaren geleden een kunstheuvel met kunst-ijsvogelnest gebouwd hebben.

Er zijn geen andere onderhoudswerkzaamheden gepleegd dan de gebruikelijke. Er zijn ook geen versturende activiteiten geweest. Gelukkig maar en het resultaat is een stabiel beeld van de vogelbezetting.

Paroussia (Wassenaar)

Oppervlakte: 1 ha
Beheerder: Frank Kooper
Telling: BMP-methode

In m'n verslag over 2011 meldde ik een verzoek bij de gemeente Wassenaar te hebben ingediend om een vernield deel van de afrastering te herstellen. Dat laatste is gebeurd, maar helaas met dramatische gevolgen voor een prachtige bosuil. Bij mijn telronde van 14 mei checkte ik of het hek al gerepareerd was. Inderdaad, maar aan de op enige hoogte boven het kippengaas aangebrachte sluitdraad van prikkeldraad hing tot mijn verbijstering een - nog net levende - bosuil aan één bijna geheel afgescheurde vleugel. Ik neem aan dat hij/zij gewond was door het tot voor kort aanwezige (ruime) gat in het hek te vliegen. Omdat ik als digibeet zonder smartphone of tablet geen dierenambulance kon opzoeken, heb ik m'n vrouw in Leiden (om 05.30 uur) wakker gebeld. Dan merk je pas hoe slecht nooddiensten bereikbaar zijn. De via het telefoonboek en google opgespoorde dienst Regio Leiden meldde dat Paroussia niet haar rayon was. Het nummer van haar collega in Wassenaar of Den Haag had zij niet. Dierenasiels bleken (nog) niet bereikbaar. Tenslotte kwam de dierenambulance Nationale Dierenzorg uit Wassenaar helpen, maar die bleek geen draadtang te hebben. Vervolgens kwam er een tweede ambulance, weliswaar met een tang maar zo bot dat we gedrieën pas na geruime tijd de bosuil met prikkeldraad en al konden loswringen

uit het hek. Op hun open dag aan de Zijdeweg - toevallig diezelfde dag - vernam ik dat de bosuil uit zijn/haar lijden was verlost. Ik heb – eenmaal thuis - direct hun de aanschafkosten van een nieuwe scherpe draadtang gegireerd. Eigenlijk zou ik nu ook de gemeente Wassenaar moeten melden dat de afrastering wéér kapot is....

Toen ik na alle commotie mijn telronde vervolgde, zag ik dicht tegen elkaar op een boomtak drie grote witte bosuil-takkelingen zitten die bij mijn nadering geluidloos wegvlogen. Ik hoop dat het hun goed is gegaan.

Dankzij mijn rigoureuze opschoningsarbeid in 2011 heb ik in 2012 amper aandacht hoeven te besteden aan de beloopbaarheid van de inspectiepaden. Wel zijn begin 2012 zo nu en dan de voedersilo's gevuld met universeel en soms met Vivara-voer.

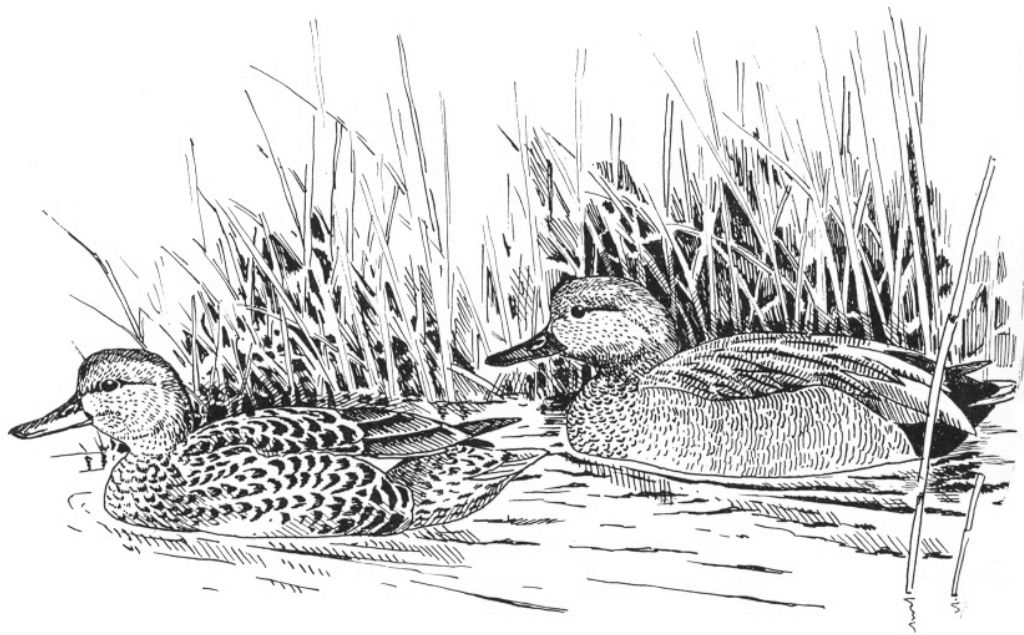
Wat het monitoren betreft is er een zevental bezoeken aan Paroussia afgelegd, en wel van medio maart tot en met medio juni. Buiten de

'usual suspects' zijn eigenlijk alleen – naast het bovengenoemde incident met een bosuil – de aanwezigheid van een Nijlgans met drie jongen (in de 'bermsloot') en het broedgeval van een buizerd vermeldenswaard.

Wat mij overigens wel opvalt is het feit dat áls ik de boomkruiper 'scoor', dat steevast gebeurt aan het einde van een telronde: wát een verschil met een 'vroeg vogel' als de merel!

Het totaal aantal soorten bedroeg 22 (één meer dan in 2011), maar het totaal aantal territoria bedroeg met 39 vijf minder dan in 2011.

Arris Jan van Ekris meldde nog dat negen van de elf nestkasten waren gebruikt, en wel acht door pimpelmezen en één door boomkruipers, zijnde een bezettingsgraad van 82 procent.

Inventarisatie van Vogelrustgebieden in 2012

	Vrg Dr. Abraham Schierbeektuin	Vrg Eilandjes Meer en Bos	Vrg Ockenburgh	Vrg Gravin van Bylandt	Vrg Henk van Dongen	Vrg Vredenoord	Vrg Overvoorde	Vrg André van der Laantuin	Vrg Eendenkooi Zuiderpark	Vrg Paroussia
Dodaars	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-
Fuut	-	tijd	-	tijd	tijd	-	-	-	-	-
Aalscholver	-	tijd	-	tijd	tijd	-	-	-	tijd	-
Blauwe Reiger	tijd	tijd	7	tijd	tijd	6	tijd	tijd	38	-
Knobbelzwaan	-	tijd	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-
Grauwe Gans	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-
Canadese Gans	-	1	1	tijd	-	1	-	tijd	1	-
Nijlgans	-	2	1	tijd	tijd	2	tijd	tijd	1	1
Krakeend	-	tijd	-	tijd	tijd	tijd	-	-	tijd	-
Wintertaling	-	-	-	tijd	tijd	-	-	-	-	-
Wilde Eend	-	2	2	1	1	5	-	1	9	-
Slobeend	-	tijd	-	tijd	tijd	-	-	-	-	-
Witoogeend	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-
Kuifeend	-	4	-	tijd	tijd	-	-	-	-	-
Havik	-	-	-	tijd	tijd	-	-	-	-	-
Sperwer	tijd	-	-	tijd	tijd	tijd	tijd	-	tijd	-
Buizerd	tijd	tijd	1	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	1
Boomvalk	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-
Fazant	-	-	-	-	-	1	tijd	-	-	-
Waterhoen	-	2	1	tijd	tijd	1	tijd	-	1	-
Meerkoet	-	2	1	2	1	2	1	tijd	3	-
Houtsnip	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	-
Kokmeeuw	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-
Zilvermeeuw	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-
Holenduif	1	1	2	tijd	1	1	-	1	1	2
Houtduif	3	2	5	2	2	2	tijd	4	4	3
Turkse Tortel	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Halsbandparkiet	tijd	2	1	tijd	tijd	2	2	-	2	-
Koekoek	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-
Bosuil	-	-	-	tijd	tijd	-	tijd	-	1	1
Gierzwaluw	tijd	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-
IJsvogel	-	tijd	-	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-
Groene Specht	tijd	1	tijd	tijd	tijd	1	tijd	-	1	-
Grote Bonte Specht	1	2	4	1	1	2	tijd	1	1	2
Kleine Bonte Specht	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-
Winterkoning	4	5	8	2	4	8	2	4	6	2
Heggenmus	2	2	1	3	3	tijd	1	1	tijd	1
Roodborst	3	2	9	6	6	3	1	3	1	3
Nachtegaal	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-
Merel	7	4	9	6	6	3	2	3	8	4
Kramsvogel	-	tijd	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-
Zanglijster	2	1	3	2	1	2	tijd	1	2	2
Koperwiek	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	-	-	tijd	-

Inventarisatie van Vogelrustgebieden in 2012 (vervolg)

	Vrg Dr. Abraham Schierbeektuin	Vrg Eilandjes Meer en Bos	Vrg Ockenburgh	Vrg Gravin van Bylandt	Vrg Henk van Dongen	Vrg Vredenoord	Vrg Overvoorde	Vrg André van der Laantuin	Vrg Eendenkooi Zuiderpark	Vrg Paroussia
Zwartkop	4	3	4	4	3	2	tijd	2	2	2
Tjiftjaf	4	2	4	3	2	2	tijd	2	2	1
Fitis	-	-	-	-	tijd	-	tijd	tijd	-	-
Bladkoning	tijd*	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Goudhaantje	tijd	tijd	-	tijd	tijd	tijd	-	tijd	tijd	-
Vuurgoudhaantje	-	-	-	tijd	tijd	-	-	tijd	-	-
Grauwe Vliegenvanger	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-
Bonte Vliegenvanger	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-
Staartmees	1	tijd	1	1	1	tijd	1	1	tijd	-
Glanskop	tijd	tijd	-	2	2	-	-	-	-	-
Kuifmees	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ekster	-	tijd	1	tijd	1	tijd	-	1	1	tijd
Kauw	1	1	5	1	tijd	5	2	1	4	1
Zwarte Kraai	1	2	1	tijd	tijd	tijd	-	tijd	3	tijd
Spreeuw	-	tijd	tijd	-	tijd	-	tijd	tijd	-	-
Vink	tijd	2	-	1	1	-	-	tijd	tijd	1
Keep	-	-	-	tijd	tijd	-	-	tijd	-	-
Groenling	-	-	-	-	-	tijd	tijd	tijd	-	-
Putter	tijd	tijd	-	tijd	tijd	-	-	tijd	-	-
Sijs	-	-	-	tijd	tijd	-	-	tijd	tijd	-
Kneu	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-
Goudvink	tijd	-	-	tijd	tijd	-	-	-	-	-
<i>*Humes Bladkoning</i>										
Totaal territoria	52	52	91	55	50	60	17	37	101	39
Totaal soorten	34	45	34	53	55	36	30	36	39	22
w.v. met territoria	16	25	27	20	21	23	10	17	25	20
w.v. tijd. verblijvend	18	20	7	33	34	13	20	19	14	2

Waargenomen, maar niet meegenomen in bovenstaande inventarisatie!

Soepeend	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-
----------	---	---	---	---	---	------	---	---	---	---

tijd = tijdelijk verblijvend

+ = wel territoria, aantal onbekend

- = niet waargenomen

Andere telgebieden

Haagse Bos (Den Haag)

Oppervlakte: 85 ha

Contactpersonen: Wim Kooij, Frederik Hoogerhoud

Telling: Losse waarnemingen

Anders dan in de voorgaande jaren begon het jaar met zeer milde temperaturen. De eerste week waren er op maar liefst 3 plaatsen zanglijsters aan het zingen. En ook de heggenmus was er vroeg bij. De eerste maand ook geen schaatsers maar een Bosvijver met een breed eendenpalet en verspreid veel wilde eenden, kuifeenden, tafeleenden, slobende, krakeenden soms een witoogend en een zwervende mandarijneend. En futen waren parmantig aan het baltsen.

Begin februari sloeg de winter alsnog genadeloos toe. Nu kroop al het watergevoel bij elkaar in het enige overgebleven wak: globaal de helft (tot 130) meerkoeten, de andere helft bestond uit eenden, wat Nijlganzen en 5 tot 7 dodaarzen. Zo veel 'doddereendjes' heb ik er in het Haagse Bos niet eerder bij elkaar gezien. Eén exemplaar bleef nog tot ver na de vorstperiode hangen, de laatste waarneming was 28 maart. Elders in het bos heerste, terwijl de diepvriesskou de dienst uitmaakte, vooral rust. Hier en daar scharrelden mezen en vinkachtigen rond. Tenminste 3 keer werden in de grasvelden verblijvende kramsvogels in de sneeuw gezien, met een maximum van 24 exemplaren. Achter Huis ten Bosch richting Reigersbergen fourageerden veel grotere groepen.

Maart is de traditionele maand waarin kleine bonte spechten gaan zwerven en daarbij vaak het Haagse Bos aandoen. Ook dit jaar weer een aantal waarnemingen, alle tussen 7 en 19 maart.

In april werden relatief veel roofvogelwaarnemingen gedaan. Op 2 en 5 april werden door mijzelf slechtvalken in duikvlucht waargenomen, een tafereel dat ongetwijfeld door meerderen is gezien. Een havik vloog op 8 april op aan de rand van de paleistuin, 2 weken later vloog een exemplaar laag over. In de hoek tussen het paleis en Chateau Bleu vestigde zich een sperwerpaar. En de bosuil was al een fase vooruit. Op 21 april werden immers 3 jongen waargenomen. Het uilenfeest werd gecompliceerd door de oehoe. Een ontsnapt exemplaar liet zich vanaf 26 april tot ver in juni niet onbetuigd.

Naarmate de dagen nog verder gingen lengen volgden ook waarnemingen van de wespindief. Op 20 juni zag ik langs het fietspad vlakbij Laan van NOI een exemplaar op nog geen 10 meter afstand. Met zijn 'duivenkop' keek hij me vanuit een beuk eigenlijk heel lief aan.

In het voorjaar ook diverse waarnemingen van vliegenvangers. Een bonte vliegenvanger-mannetje in Scandinavische uitvoering liet zich bewonderen op 2 mei, 4 dagen later werd een vrouwtje gesignaleerd. De grauwe vliegenvanger, nog niet zo lang geleden een vaste broedvogel, werd aangetroffen op 9, 12 en 14 juni, net niet genoeg aanwijzingen voor een daadwerkelijk broedgeval.

Middenin de zomer bleven de zwartkopjes opvallend lang doorzingen. Een houtsnip vloog op uit de tuin achter het paleis op 17 juli. Een 'verdachte' waarneming, na de koudeperiode werden namelijk losse exemplaren met afnemende frequentie nog gezien tot 17 april. Op het water viel in de zomer vooral de toename van de Canadese gans op. Er waren uitschieters tot 105 exemplaren, de pullies van

Blauwborst

tenminste 3 paren inbegrepen. De brandgans wordt slechts sporadisch gezien. Opvallend waren de 17 exemplaren op 18 augustus van deze arctische vogel, op het hoogtepunt van een hittegolf die toen ons land aanded.

Op 27 september werd een bladkoning gemeld, voor zover mij bekend een nieuwe soort voor het gebied. Een dag later werd de eerste zwarte mees gezien, de invasie is ook aan het Haagse Bos niet voorbij gegaan. Ook al zijn de aantallen nooit hoog geweest. Als maximum gelden de 6 exemplaren op 17 november. De laatste maanden nam ook het aantal

waargenomen putters snel toe, vooral in de buurt van Chateau Bleu. Het grootste aantal was ongeveer 20 stuks op 21 december.

Waarnemingen van ijsvogels vonden plaats in alle maanden tot april en weer vanaf oktober. En middenin de zomer, op 6 augustus, vloog een exemplaar langs, parallel aan de Benoordenhoutse weg. Laat in het najaar liet bij een slootje naast de kinderspeelplaats een exemplaar zich enkele malen uitgebreid bewonderen.

Het jaar eindigde zoals het begon. Met kerst waren op de grote vijver twee futen enthousiast aan het baltsen.

Clingendael/Oosterbeek (Was.)

Oppervlakte: 55 ha

Contactpersoon: Wim Kooij

Telling: Losse waarnemingen

De krokussen sierden de rand van de ezelsweide dit jaar ongebruikelijk vroeg, ik zag ze al op 14 januari, maar toen kwam toch de winter er nog aan. Dat leidde tot de komst van verwachte vogels, zoals vele koperwieken, kramsvogels en ook smienten in de velden bij de hoofdingang. Maar ook tot een enkele grote verrassing. Zo werd een Humes bladkoning op 5 februari gemeld door Tom Kompier. Op 8 februari vlogen vroeg in de ochtend maar liefst 5 houtsnippen op. Tijdens de vorst hielden zich ook enkele wintertalingen op in het park. Ook een rosse stekelstaart liet zich tijdens de vorst bekijken, waarnemingen werden daarna nog verricht tot in april. Mooi vond ik zelf de waarneming van een grote gele kwikstaart die zich op het ijs begaf naast de Japanse tuin.

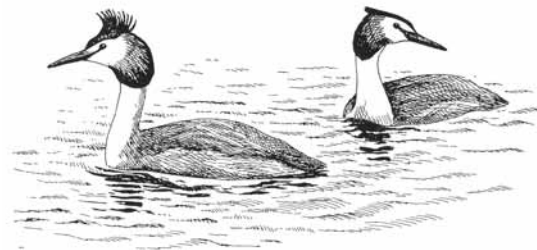
In februari en maart werd ook enige keren een mandarijneend gemeld. Dit zou een pendelaar geweest kunnen zijn die zich heen en weer bewoog tussen Clingendael en het Haagse Bos, waar er in dezelfde periode ook één werd waargenomen. In maart ook op verschillende plekken meldingen van putters. Daar zat de vertrouwde plek bij de dierenambulance aan de rand van Oosterbeek bij maar ook diversen in de buurt van de Marechaussee, langs de grote speelweide en een aan de rand bij de hockeyvelden. Het was ook een goede sijenwinter. Midden in de vorstperiode vielen ze extra op maar

waarnemingen liepen tot lang in de lente door. Iets wat op zang leek werd gehoord bij de Hollandse tuin op 19 april, dit was tevens ook de laatste waarneming van het voorjaar. Vanaf 1 oktober was het echter weer goed raak, op die dag zelf een groep van 35 gele beestjes in de elzen bij de vroegere kinderboerderij.

Zomergasten waren er relatief vroeg bij. Op 7 maart zat een naar de zomer wenkende witte kwikstaart druk kwetterend bij de hoofdingang. Vier dagen later zong de eerste tiftjaf in de Japanse tuin en op 29 maart een zwartkop vlakbij het Van Bylandtreservaat. boerenzwaluwen vlogen rond bij de boerderij en scheerden langs bij de ezelwei op 10 april.

April was ook de maand van de sperwer. Er werden toen veel waarnemingen gedaan die overtuigend een broedgeval indiceerden. In mei werden de jongen gehoord en in juni zijn er minimaal 2 succesvol uitgevlogen.

Een ander hoogtepunt die maand was de waarneming van een wielewaal op 18 juni in het

Fuut

Fazantenbos. Dudeljoho klonk het overtuigende lied dat een prachtig mannetje rond 8 uur in de avond ten gehore gebracht, net buiten de hekken van het Gravin van Bylandtreservaat. Ook de volgende ochtend was hij nog aanwezig. Rond deze tijd ook plotseling meerdere waarnemingen van nachtegalen 'diep in het park', één keer rondtrekkend met jongen. En dat terwijl ze rond de langste dag normaliter juist stiller worden. Net buiten het terrein, bij de golfbaan, is in ieder geval ook gebroed.

Het aantal waarnemingen van de ijsvogel in de tweede helft van het jaar was groot en begon al op 3 juli. Toen vloog een exemplaar langs over de sloot tussen het Gravin van Bylandtreservaat en de grote speelweide. Aan het eind van dezelfde maand, op 27 juli bij de tankgracht, nog een waarneming iets verderop. Deze kon ik geweldig mooi bekijken

voordat hij opvloog. In het najaar nam het aantal waarnemingen toe, zo zijn er mij acht bekend uit de maand november. Onduidelijk is het of het steeds dezelfde betrof. In ieder geval ging het op enig moment om een tamelijk tam exemplaar. Medio december werd melding gemaakt van een exemplaar dat ondanks een grote stoet van honden dat langstrok rustig aan het vissen was langs de tankgracht.

Het jaar begon en eindigde hetzelfde: met veel eenden. Op 18 december telde ik 74 slobenden verspreid over het park, waarvan 33 in de vijver met eiland en 29 in het water achter het Gravin van Bylandtreservaat. De kraakeend was dezelfde dag aanwezig met (minstens) 71 vertegenwoordigers van die soort. Van de tafeleend 'slechts' 14 exemplaren. Die dag was ook weer die ene witoogende aanwezig, die het gehele jaar door zo nu en dan opdook. De ook zo nu en dan aanwezige krooneend trof ik die dag niet maar wel 5 dagen daarvoor, 1 fraai mannetje. Een wintertaling hield zich rond de kerst op in de ANWB-vijver.

Arendsdorp/Oostduin (Den Haag)

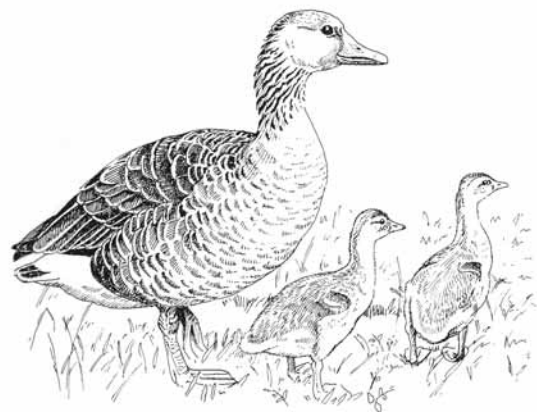
Oppervlakte: 17 ha
Contactpersoon: Wim Kooij
Telling: Losse waarneming
(geen telgegevens)

Volgens wethouder Marnix Norder is dit landgoed 'een pareltje' dat met de geplande nieuwbouw van flat Arendsdorp 'alleen nog maar mooier wordt'. Veel buurtbewoners denken daar toch echt anders over. Zeker omdat de initiatiefnemers ontwerpers 'de lucht in' wilden wordt met dit soort opmerkingen de bal op de stip gelegd om dan maar het al enige tijd leegstaande hoge gebouw aan de Oostduinlaan naar voren te schuiven. Van dat gebouw immers, dat sinds midden jaren '60 vooral in gebruik was door Shell, is maar de vraag of het gelet op de omvangrijke kantorenleegstand wel een toekomst heeft in zijn oorspronkelijke functie. Dus dit ombouwen tot zorginstelling en de ruimte van Flat Arendsdorp teruggeven aan het landgoed was beslist geen gekke gedachte. Dit plan lijkt helaas niettemin vrij kansloos. Erg jammer. Onrust was er bij buurtbewoners toen op het landgoed, beginnend met de groenstrook aan de

Van Lanscrounstraat in oktober, op grote schaal onderbegroeiing door de gemeente werd verwijderd. De bedoeling was overigens om uitheemse sneeuwbesen en esdoornopschot die er uit ecologisch oogpunt niet thuishoren weg te halen en daarvoor inheemse meidoorns en sleedoorns terug te plaatsen. Maar dat dit werk een aanvang nam toen de herfstkleuren net op hun mooist waren zorgde voor wat commotie. Er volgde een staaltje ongelukkige communicatie, bewoners die heftig reageerden en een aannemer die zich in zijn kuif gepikt voelde.

Over kuiven gesproken.....op 4 januari en 9 januari werd in het bunkerpark nog een keer een solitaire kuifmees gezien, maar dit waren dit jaar de enige waarnemingen. Zijn 'broertje' de zwarte mees dook wel later nog op, pas in het najaar. Dus de landelijke invasie werd ook hier zichtbaar. De eerste waarneming was op 1 oktober, topdag was 9 november met 11 exemplaren verspreid over 2 groepen, beide malen in het gezelschap van staartmezen. Eenmaal bestond een veelzijdige groep rondtrekkers uit meesachtigen waaronder 2 zwarte mezen, ook 2 glanskopmezen (deze soorten tezamen houdt je als waarnemer scherp) maar bovendien uit veel vinkachtigen waaronder 11 kepen en nog een boomkruiper. Even verderop verbleef een mannetje goudvink. Goudvinken werden ook waargenomen tijdens de vorstperiode begin februari. Dat was tevens de periode dat tot drie maal een houtsnip opvloog, lees: verstoord.

De meest dynamische tijd is elk jaar weer die van Koninginnendag tot en met Bevrijdingsdag. Precies gedurende deze 6 dagen zong een nachtegaal in de tuin van Flat Arendsdorp. Op de laatste dag zat even verderop een paartje bonte vliegenvangers. Tijdens

Grauwe gans

deze dagen ook (op twee verschillende plekken) zingende braamsluipe en op 4 mei, toen in de verte de bourdonklok van Waalsdorp luidde, zong bij de theekoepel een fluter.

In het vroege voorjaar was het gekras dat voor het liedje van de zwarte roodstaart doorgaat enige malen te beluisteren bij het al gememoreerde kantoorgebouw langs de Oostduinlaan. Voor het eerst op 8 maart, de dagen erna ook nog en ieder geval nog een keer op 29 maart.

Een nieuwe verblijvende soort was de slechtvalk, eveneens op 8 maart, postend vanaf het gebouw van Ernst & Young en even later achter een groep spreuwen aan. Met onduidelijk resultaat.

De mooiste waarneming van de laatste maand van het jaar –en misschien wel van het hele jaar- was voor mij beslist de ijsvogel. Net een brief postend op 20 december bij de Wassenaarse weg vloog hij onder de brug door. Ik hoorde hem eerst en zag hem toen op minder dan 10 meter afstand passeren. Moment om te koesteren. En even later vraag je je af: hoe vaak ben ik misschien net 5 of 10 minuten te laat geweest met het posten van een brief of anderszins toen ik hier langs kwam? Of net even verderop? Dergelijke relativerende en beschouwende vragen passen bij de constatering dat er ook dit jaar ongetwijfeld veel meer vogels te zien zijn geweest dan ik in dit overzichtje heb gepresenteerd.

St. Hubertuspark (Den Haag)

Oppervlakte: 17 ha
Contactpersoon: Henk Wardenaar
Telling: BMP-methode

Beheermaatregelen (kappen, dunnen etc.) heb ik in het park niet gezien. Wel is in het noordelijke deel een vrij steil pad dermate slecht onderhouden, dat het asfalt vertrapt/doorgesleten is en je over de aarden ondergrond loopt tussen de brokken verharding door.

Het park is voornamelijk een hondenuitlaat-gebied en een plek voor scholieren en kantoor mensen om een wandeling te maken en hun lunch op te eten. Er komt nauwelijks zwerfvuil voor.

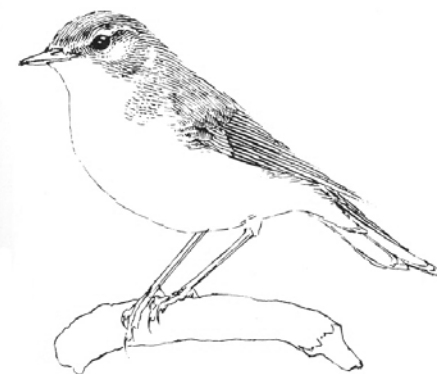
Tijdens een bezoek is eenmaal een vos gezien, waarschijnlijk een doortrekker, daar hij niet eerder is waargenomen. Heel af en toe wordt er ook paard gereden door het park.

Nieuwe Scheveningse Bosjes (D.H.)

Oppervlakte: 20 ha
Contactpersoon: Nicolette Rab
Medeteller: Ton Haase
Telling: BMP-methode

Eindelijk voor het eerst een volledige bezetting van alle nestkasten!! Dit jaar zijn ze bijna allemaal teruggevonden in de staat waarin we ze begin 2012 achter hadden gelaten. Twee moeten even beter worden bevestigd en eentje miste een klein stukje dak. We zullen het, nog voor het nieuwe broedseizoen begint, weer in orde maken. We kunnen geen gewijzigde omstandigheden noemen die oorzaak zouden kunnen zijn van de 100% nestkastbezetting. Zelfs niet het feit, dat men in het broedseizoen heeft gemeend een aantal bestaande wandelpaden van een nieuwe asfaltlaag te moeten voorzien. Er lopen altijd veel mensen en honden, dus dat kan ook niet van invloed zijn geweest.

Dit jaar hebben we in de periode van 20 maart tot en met 29 juni tienmaal geteld, achtmaal in de vroege ochtend en tweemaal in de avond. Het was overwegend fris in de ochtend, pas in mei werd het qua temperatuur wat aangener. Geconstateerd werd dat één van de drie nestkasten voor de

Fitis

boomkruipers (met succes) bewoond werd door een pimpelmees. Ook werd gezien dat een voerende pimpelmees in een koolmeesnestkast zat. Je kunt wel een label aan een nestkast hangen, maar je kunt de vogels niet dwingen daar dan ook maar te gaan broeden.

Opmerkelijk was dat we de sperwer niet als broedvogel hadden gesignaleerd. Na het telseizoen werden we attent gemaakt op het feit, dat er in het bos een sperwerpaar met jongen aanwezig was.

Mogelijk zijn de jongen (die al vliegvlug waren) toch in het bos geboren, want ze verbleven hier nog geruime tijd. We zullen het niet weten. In elk geval hebben wij de soort niet als broedvogel kunnen noteren en is deze dan ook hier (en bij Sovon) niet als zodanig aangemeld. De gehoorde koekoek werd wel (door Sovon) als broedvogel aangemerkt, evenals de gehoorde bosuil en fitis. Wij denken daar anders over en houden het op tijdelijke exemplaren,

Groenling

maar ja, in theorie door wijze mensen op papier gezette uitgedokterde gedachten winnen het soms van de praktijk.

Bij het nestkasten schoonmaken viel op dat veel nesten aan de onderkant behoorlijk nat waren. Een directe oorzaak kon zo een-twee-drie niet worden gevonden. Wel was duidelijk dat in twee nestkasten, in vergelijking met de andere, sprake was van een erg hoog nest. Er was op het eerste nest een tweede gebouwd. Mogelijk hier dus twee broedsels in plaats van één. Ook dit blijft giswerk.

Na het schoonmaken van de nestkasten heeft Ton nog een week rondgelopen met een twintigtal vlooiënbeten. Wat je er allemaal niet voor over moet hebben.....

Op de witkopstaartmees na, die enkele weken tijdens de kou in het bos verbleef, zijn dit jaar verder geen bijzondere wintergasten te melden.

Park Sorghvliet (Den Haag)

Oppervlakte: 22,5 ha
 Contactpersonen: Erik Evers, Hetty Mos
 Telling: BMP-methode

Het jaar begon relatief zacht en op 2 januari hoorden we drie roepende bosuilen.

Op 30 januari viel toch nog de vorst in, met op 3 februari een sneeuwstorm en strenge vorst. Het

was het derde jaar op rij met een wintervoeding in het park. Het resultaat was dat we een paar dode houtsnippen hebben gevonden; gelukkig kwamen we ook levende tegen.

Midden in zo'n periode hoor je dan de eerste zwartkop. De koude periode duurde niet al te lang. Op 23 februari hoorden we de eerste onvolledige vinkenslag. Op 24 februari werd door een bezoeker een kleine bonte specht gesignaleerd. De dag daarna werd hij ook door ons waargenomen, evenals de havik. Ook hoorden we op 25 februari een volledige vinkenslag.

Op 9 maart werd de eerste fitis gehoord. Het lukte Rogier Mos de kleine bonte specht te fotograferen en tijdens tellingen werd het stel regelmatig gehoord. Aan het eind van die maand vonden we een nest van de boomklever en er woonden holenduiven in de 'kauwenflat,' evenals een paartje Nijlgans.

Erik zag op 13 april de havik, die van schrik zijn prooi (houtduif) liet vallen. In mei verstoorde Erik tijdens het schoffelen van de tuin een broedende wilde eend, die achter een grote bloempot zat.

Eind mei: de havik heeft jongen. Na enige weken observatie van twee vogelaars blijkt het één jong te zijn. Op 11 juni is hij uit het nest geklauterd.

De tweede bosuil zat aan de kant van het Catshuis in een holle beuk.

Begin augustus foerageert een juveniele groene specht op het grasveld.

Vlak voor het kantoor (klein Domeinen) zaten twee boomkruipers op de populieren, die goed viel te bewonderen vanuit die enorme schuilhut.

Half september is voor het eerst een ijsvogel waargenomen in het park, evenals half oktober toen hij met een visje op een tak zat.

Na een natte herfst sluiten we het jaar met een positief gevoel af.

Haagse Beek, middenloop (D.H.)

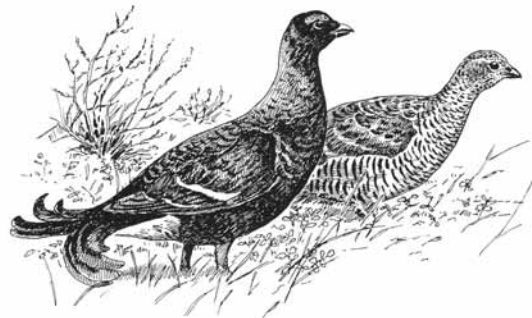
Oppervlakte: ca. 12,4 ha
 Contactpersoon: Ineke Leyenaar
 Telling: BMP-methode

Op 20 maart bij de eerste telling was er een sperwer in de lucht; ik vraag me af of dat dezelfde sperwer is, die net over de brug bij het Verversingskanaal een nest had in 2011 waar tenminste één jong was uitgevlogen. De koolmees zingt al

een echt liedje, de knobbelzwanen zijn bezig met nestbouw in vijver 1 en de meerkoeten broeden al, de Nijlganzen lopen al trots met zeven jongen rond en de halsbandparkieten zijn druk bezig met het verdedigen van hun nestplaatsen.

Bij de volgende telling op 9 april zie ik een scholeksterstel paren en de week daarna weer, maar dan baltsgedrag vanaf het dak bij de kinderspeeltuin. Ik ben bang dat ze geen jongen zullen kunnen grootbrengen, want er zijn te veel kleine mantelmeeuwen en zilvermeeuwen op de daken. Als dit paar het volhoudt, dan is het wel het enige paar bij mij. Wel is het zo dat er nog aardig veel paren 's avonds over de Haagse Beek vliegen op weg naar de wijk Houtrust en Vogelwijk. Ik zou graag weten of er wel eens jonge scholeksters worden gezien. In het begin van mijn tellingen waren het nog drie paar. Het "tepieten" is een van mijn lievelingsvogelgeluiden en ik ben dol op die vogels. Overigens heb ik in al die jaren nooit een jong gezien; Henk Harmsen wel, en hij zag ook een keer dat vanaf het dak bij zijn flat een blauwe reiger een jong opslokte. De eerste zwartkop is terug en zingt al prachtig. Ik zag een winterkoning, die uit een bloempot van een balkon nestmateriaal meenam naar de tegenoverliggende conifeer, en dus druk bezig is. Een wilde eend had al acht prachtige jongen, waarvan drie gele. De zwarte kraai broedt en een kauw vloog uit een – naar mijn mening - koolmeesnest, en foerageert op een vetbol op een balkon. Knap. Overigens broedt er al jaren ook een kauw in een mooie uilennestkast. Verder zie ik een merel met voer en nestmateriaal en de heggenmus en hoor ik veel roodborsten zingen. Op 12 april, na een bezoek aan de duinen om de nachtegalen te horen, zie ik een groene specht lachen, en later zie ik een tweede verderop op het gras. En voor het eerst zie ik een zingende putter bij de kinderspeelplaats in de Gelderse roos. Leuk, een nieuwe soort. Op 22 april hoor ik pimpelmeesjes in de nestkast. En ik zie en hoor staartmezen. Op 2 mei hoor ik weer tepiet tepiet, maar nu vliegen de vogels verderop de wijk in, richting Bomenbuurt. Op 3 mei hoor ik de kleine karekiet weer en zie ik een rietzanger, en een ekster jaagt kauwen weg, de zwartkoppen zingen mooi, maar soms tikken ze ook, ook de vrouwtjes en een pimpelmees sleept met nestmateriaal. Tijdens de volgende telling is er veel kabaal en inderdaad zie ik een dikke sluipende witte kater van balkon naar balkon. De zwarte

kraai is gealarmeerd en ik hoor jonge koolmezen en pimpelmezen bedelen in de bomen, er zijn geen jonge meerkoetjes meer te vinden, terwijl ik toch veertien broedparen heb, en ook van de zeven waterhoenders valt geen jong te zien. Bij de laatste telling op 16 mei zie ik een jonge tjiftjaf, die gevoerd werd in een boom, en ik hoor waarschijnlijk een tuinfluiter maar weet het niet zeker. Wel twee maal de fitis. Verder zie ik vijf jonge knobbelzwanen en een grote bonte specht met jong, en kleine karekieten, waarvan ik vier territoria heb geteld. Door Sovon, die nu de territoria en tijdelijk

Korhoen

verblijvende soorten vaststelt, kom ik op 32 soorten (in 2011: 36) en 20 tijdelijke soorten (in 2011: 18). Het totaal aantal territoria bedraagt 274 (in 2011: 262). De merel was de meest voorkomende soort met 24 territoria. Nieuw zijn de putter en de krakeend.

In aantal namen toe: groenling, vink, kauw, meerkoet, koolmees en waterhoen. In aantal namen af: zwarte kraai en pimpelmees. Min of meer stabiel bleven zanglijster, wilde eend en zwartkop, toch bijzonder dat deze laatstgenoemde vogeltjes altijd weer terugkomen naar de mooie Haagse Beek. En waar ik dit jaar ook heel erg blij over was: bij de keerlus van lijn 12 – dus dicht bij mijn gebied – heeft een paar ransuilen vijf jongen grootgebracht. Arris Jan van Ekris maakte mij erop attent en Muriel en André Kommer hebben mij de vogels en de jongen en hun vliegelingen mooi laten zien. Perfecte avonden waren dat.

En ook leuk dit jaar, Venus die achter de Maan langs schoof. Op naar 2013 en de lente, nu ligt er 20 cm sneeuw.

Wapendal (Den Haag)

Oppervlakte: 5 ha
Contactpersoon: Dick Pescott
Telling: Observatie in het terrein

Wapendal is niet toegankelijk, derhalve kon alleen vanaf de weg worden geteld.

In 2012, evenals in voorgaande jaren, werd door drie Shetland pony's gegraasd in de wintermaanden. Aangezien ongeveer de helft van het gebied nu uit zandvlakte en heide bestaat, is er veel minder broedgelegenheid voor zangvogels dan voorheen toen er veel struweel en sleedoorn aanwezig was. In 2012 werd een zeer grote hoeveelheid hulst verwijderd uit het bosgedeelte.

Frequente bezoekers waren de buizerd, sperwer en groene specht, maar zij waren geen broedgevallen. In vergelijking met andere jaren zijn er geen grote verschillen in soort of aantal territoria te noemen.

Landgoed Meer en Bos (Den Haag)

Oppervlakte: 21 ha
Contactpersoon: Wouter van As
Telling: BMP-methode

Het gebied is nog steeds gelegen tussen, aan de zuidzijde de Laan van Meerdervoort en aan de noordzijde de Machiel Vrijenhoeklaan en verder aan de oostzijde de Muurbloemweg en aan de westzijde de Heliotrooplaan waar ook het vogelasiel De Wulp ligt.

Januari 2013 begon met veel lentegeluiden. Een zanglijster liet zich al om 4:00 in de nacht horen (waarschijnlijk een jong mannetje). En daarna natuurlijk de mezen, houtduif, spreeuw en grote bonte specht. Tenslotte de heggemus.

In februari kwamen kou, sneeuw en nog meer kou. houtduif en een enkele koolmees en pimpelmees lieten zich daardoor niet weerhouden.

Tijdens de eerste teldag van 27 maart bloeiden de narcissen en al direct klonk de zwartkop.

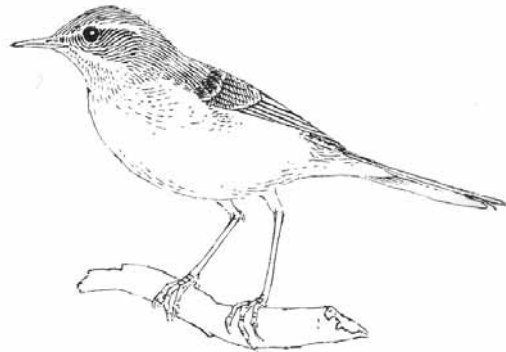
Bij de tweede teldag van 7 april heb ik de groene specht voortdurend (zevenmaal) gehoord.

Op de derde teldag van 18 april stonden de blauwe druifjes in bloei. Bij de zesde teldag van 21 mei bloeiden fluiten kruid en rododendron.

En tijdens de negende teldag van 21 juni zag ik vleermuizen boven het Segmeertje vliegen, heel

bijzonder. De winterkoning kwam dit telseizoen weer op de eerste plaats.

Het hoekje in het noorden doet het zeer goed. Ik moet overwegen dit in de route op te nemen.

Westduinpark - noordelijk deel (D-H)

Oppervlakte: ca. 45 ha
Contactpersonen: Riekje Houweling, Elly de Munk
Telling: BMP-methode

De winter viel dit jaar laat in. Ons voornemen was dit jaar wat eerder te gaan tellen. Vanwege de koude hebben we daar vanaf gezien. We zijn net als voorgaande jaren gaan tellen in de tweede week van maart. Het is in de telperiode niet echt koud geweest.

Voorgaande jaren hebben we 's morgens in alle vroegte de bosuil nog gehoord, maar dit jaar helaas niet. (Terzijde: het is nu januari 2013 en ik heb tot mijn grote vreugde nu al twee keer de bosuil gehoord.)

Deze keer werden we verrast door heel andere geluiden, en wel hanengekraai. Twee prachtige hanen zaten zij aan zij op een boomtak en keken op ons neer. Dit heeft zich nog een keer herhaald.

Voorgaande jaren hebben we fazanten kunnen tellen, maar dit jaar niet. Misschien zijn ze verhuisd naar onze burens.

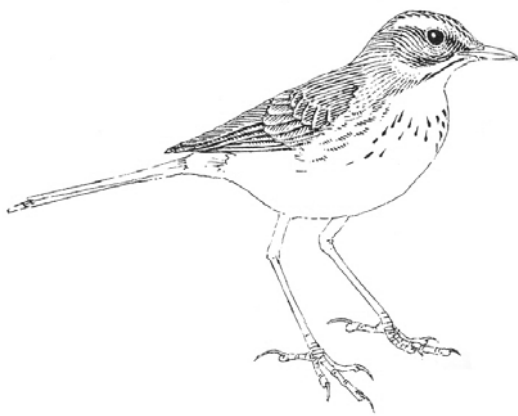
De groene specht liet zich wel horen, maar buiten ons telgebied.

De grote bonte specht die de voorkeur had voor het gebiedje bij de ingang van de Fuutlaan, hebben we dit jaar slechts eenmaal gehoord.

Dichtbij de kust, bij de zeereep, zagen we een scholekster. Hij vond het natuurlijk niet leuk dat op het strand de golfbrekers verdwenen waren. En wij

trouwens ook niet. De ondergelopen golfbrekers komen gelukkig weer boven water, tot grote vreugde van vele soorten meeuwen en wat er allemaal nog meer rond scharrelt in zomer en winter.

De herinrichting van het Westduinpark loopt niet volgens planning. In maart 2012 zou de herinrichting afgerond zijn. Het is nu januari 2013 en er is nog niet begonnen met het laatste traject. De reden van deze vertraging is ons niet bekend. Nergens hebben wij hier iets over kunnen lezen. Aan de vogelstand zal naar verwachting voor het komende seizoen dus nog niet veel veranderen.

Duinpieper

Westduinpark - middendeel (D-H)

Oppervlakte: ca. 50 ha
Contactpersoon: Dick Pescott
Telling: BMP-methode

De buizerd heeft in 2012 weer met succes gebroed, maar dit jaar in een nieuwe nestlocatie omdat tijdens een storm het oude nest uit de boom (aan de oever van het meer) is gevallen.

Er waren onvoldoende waarnemingen van sprinkhaanzanger en braamsluiper om territoria vast te stellen, maar verder waren er geen noemenswaardige verschillen in het aantal soorten of territoria ten opzichte van voorgaande jaren. Tijdens een wandeling werd ik verrast door wat geritsel vanuit de struiken, gevolgd door het ineens tevoorschijn komen van moeder en kalf Schotse Hooglander die vervolgens over het pad liepen om zich te goed te doen aan een struik rimpelroos. Er zijn in 2012 geen afgravingen verricht in het kader van Natura 2000, alleen zijn schrikdraad en

omheining met klaphekken en wildroosters geplaatst ter bescherming van de grote grazers.

Westduinpark - zuidelijk deel (D-H)

Oppervlakte: ca. 45 ha
Contactpersoon: André Smit
Telling: Beperkte BMP-methode

In de winterperiode 2011-2012 is dit deel van het Westduinpark flink op de schop gegaan. Er is heel veel begroeiing (duindoorns, rimpelroos, etc.) verwijderd en de zuidwesthellingen van de duinen zijn in de originele staat teruggebracht. Ook de bijna geheel dichtgegroeide duinplas de Natte Pan is weer in de oorspronkelijke staat teruggebracht en er zijn nu vier duinplassen ontstaan. In het zuidelijke en middendeel van het Westduinpark is ongeveer 30 ha aangepakt. Een groot aantal asfaltpaden is verwijderd en nu kan er gewandeld worden op schelpenpaden of door zandpaden.

Door het verwijderen van het prikkeldraad langs de paden is het duingebied gemakkelijker toegankelijk voor passanten, en er wordt veel buiten de toegestane paden gelopen en met name in de Natte Pan. Ook zijn er enkele hangplekken waar veel afval blijft liggen.

Er zijn in totaal twaalf ochtend- en avondwandelingen gemaakt voor de BMP-methode en verder loop ik bijna dagelijks een rondje. In de telling is er ondanks de grote kaalslag relatief weinig verandering in het aantal broedgevallen.

Het is wel leuk dat de roodborsttapuit een aantal malen is gesignaleerd, evenals de roerdomp in de zijloop van de Haagse Beek. Door het verwijderen van het riet bij de Paddenpoel heeft er dit jaar geen kleine karekiet gebroed.

Crematorium Ockenburgh (D.H.)

Oppervlakte: 2,6 ha
Contactpersoon: Hetty Mos
Telling: BMP-methode

Voor het derde jaar op rij kregen we een koude periode. Dit keer in februari. Gelukkig duurde het niet al te lang.

Het aantal territoria verschilt per jaar niet veel, maar het is wel een aardige vergelijking met het ernaast

gelegen vogelrustgebied, dat niet veel groter is dan het crematoriumterrein. Als je de cijfers vergelijkt blijkt dat een gebied, waar vrijwel niemand komt en veel speciale maatregelen voor de vogels in het beheer kent, een veel grotere hoeveelheid soorten en territoria heeft dan een bijna even groot gebied met bebouwing en dagelijks vele, rustige bezoekers. Een leuk bezoek was dat van de groene specht, die op het landgoed Ockenburgh verbleef deze zomer. Ook waren er weer twee paartjes spreeuw, maar ik heb weer geen broedactiviteiten gezien. Verder waren er dit jaar geen uitschietters ten opzichte van het vorige telseizoen.

Hyacintenbos (Den Haag)

Oppervlakte: ca 13 ha
Contactpersoon: D.G. Baks
Telling: BMP-methode
Geen verslag, wel telgegevens.

Heempark H.J. Bos (Den Haag)

Oppervlakte: 3 ha
Contactpersoon: Hetty Mos
Telling: BMP-methode

Na de derde strenge winter op rij begon het voorjaar weer enthousiast, maar een droog voorjaar is het niet geweest.

Tijdens de telling van eind maart waren de futen al druk aan het baltsen. Dat is altijd weer een prachtig gezicht.

In april vond ik tot twee keer toe een dode spitsmuis op het pad. Eén met en één zonder kop. Ze zullen wel te vies gesmaakt hebben om op te eten.

De knobbelzwanen zijn nog niet helemaal terug op het 'honk', maar ze broeden nu in de rietkraag aan de overkant van de sloot. Op 14 april bloeiden de kievitsbloemen en kwam ik een paartje kuifeenden tegen, maar ze hebben helaas niet gebroed. Aan het eind van de maand vlogen drie boerenzwaluwen rond, die nog een aantal keren zijn waargenomen.

Op 4 mei vertelde een mevrouw dat ze een fazant-haan had gezien, om de hoek en ja hoor, daar liep meneer. Op 27 juni werd een vrouwtje fazant met wel zeven jongen waargenomen. Een leuke verrassing. De grote meeuwensoorten zijn niet makkelijk in de omgang, maar twee kleine

mantelmeeuwen moesten hun meerdere erkennen in een zwarte kraai, die ze gruwelijk heeft gepest. Uiteindelijk kozen ze maar eieren voor hun geld en verkasten naar een rustiger plekje. Het was weer een gevarieerd telseizoen.

Kneu

Wat de toekomst voor het heempark zal brengen, zullen we af moeten wachten. De gemeente heeft het afgestoten en de kinderboerderij en het heempark zijn sinds juli 2012 in beheer bij Parnassia. Beide zullen door cliënten beheerd worden. Van de nestkasten zijn er drie stuk. Ik zal ze in de toekomst niet meer bijhouden en aan Parnassia een bouwtekening voor mezenkasten afgeven, dan kunnen ze door cliënten in eigen beheer gemaakt en bijgehouden worden.

ATV "Nut en Genoegen" (Den Haag)

Oppervlakte: 7 ha
Contactpersoon: Liesbeth Koel
Telling: BMP-methode

Vanaf de herfst is de gemeente bezig met het snoeien en opruimen van de houtsingels om het tuinencomplex. Dit geeft in eerste instantie een erg kaal gezicht, maar zorgt wel voor lucht onder de bomen voor kruidige gewassen om te groeien. De onveilige dode takken en bomen worden ook verwijderd, met behoud van bomen waar holtes in zitten. Daar wordt dit voorjaar dan ook weer dankbaar gebruik van gemaakt door kauwtjes, eksters, halsbandparkieten en weer het koppeltje grote bonte spechten van vorig jaar.

Ik ben trouw bijna elke zaterdag aan het tellen conform de BMP-methode gegaan. Helaas is door een verhuizing in september daar een einde aan gekomen. In de herfst ben ik wel een aantal keer wezen kijken naar bijzonderheden.

In het voorjaar komen er steeds vaker groepen Canadese ganzen overvliegen. Ook een havik - jagend op een ekster - was mooi om te zien. Ook komt er geregeld een buizerd overvliegen ik denk dat hij in de omgeving een nest heeft. Heel vaak hoor ik

in de buurt een bosuil roepen. Dit voorjaar kwam er ook antwoord van een vrouwtje, hopelijk heeft dit resultaat gehad.

Het tellen van de vogelhuisjes blijkt erg moeilijk, ik kan niet zomaar de diverse tuinen inlopen om een controle uit te voeren. Dit jaar is daar dan ook weer niks mee gedaan. Heel leuk was het om een koppeltje goudhaantjes in december te zien. Ook het vroege zingen van de vogels is een apart fenomeen, dat zal wel komen door de zachte winter tot nu toe.

De Heimanshof (Den Haag)

Oppervlakte: 3,2 ha
 Contactpersoon: Yvonne Vermazen
 Telling: BMP-methode
 Geen verslag, wel telgegevens.

ATV Zonnegaarde (Den Haag)

Oppervlakte: 2,2 ha
 Contactpersonen: Yvonne Vermazen, Jaap Zoet
 Telling: BMP-methode

Omdat ik zelf een tuin op dit complex heb en er dus regelmatig ben, worden er het hele jaar door

waarnemingen gedaan.

Half januari leek het wel voorjaar. Wat een activiteiten. Volop vogelzang: zanglijster, koolmezen, pimpelmezen, een roffelende grote bonte specht en eksters die druk in de weer waren met hun nest. Ik keek om mij heen: de roos bloeide nog, evenals de daglelie, koekoeksbloem, sneeuwklompjes en krokussen. Hallo, het is pas januari!! Wat een gekke winter is dit; vorig jaar liepen we nog door de sneeuw. Is dit dan toch een teken van de klimaatsverandering? Moet ik nu wat eerder gaan tellen nu de vogels al zo vroeg actief zijn? Nee dus. Op 3 februari liepen we weer in de sneeuw en was het bitter koud.

Deze bittere koude heeft wel een aantal planten het leven gekost. De vogelstand op Zonnegaarde bleef bijna gelijk. We kunnen de bosuil op ons lijstje bijschrijven.

Op 1e paasdag werden er twee takkelingen van de bosuil in de wilg waargenomen. Op mooie zomeravonden konden we, buiten de vleermuizen, ook genieten van het geluid van de bosuilen. In verband met de gezinsuitbreiding hebben we op het complex een bosuilenkast opgehangen.

De zwanen die ieder jaar de gemoederen op ons complex bezig hielden, hebben dit jaar hun nest op het complex Nooitgedacht aan de andere kant van de Laan van Wateringseveld gebouwd. Met hetzelfde resultaat. Ook daar is het niets geworden. De eieren waren verdwenen voordat ze uit konden komen, hetgeen tot veel speculaties en rumoer onder de tuinders leidde.

Nog een leuke vermelding: in de eendenkorf heeft een waterhoen gebroed.

Landgoederenzone (Rijswijk)

Oppervlakte: 205 ha
 Contactpersoon: Danny Eijsackers
 Telling: Geen telgegevens

Het grote aaneengesloten groengebied tussen Rijswijk en Den Haag dat wordt bedoeld met de Landgoederenzone Rijswijk, is dit jaar niet in zijn geheel op broedvogels onderzocht. Omdat vele anderen en ik wel regelmatig in het gebied komen, is het wel mogelijk om één en ander over de vogels van dit jaar te vertellen. Het gebied Overvoorde is overigens wel goed onderzocht door Theo

Hortensius, daarover staat een apart verslag in dit inventarisatierapport.

De vogelbevolking lijkt ten opzichte van het vorige teljaar niet veel veranderd te zijn. De landgoederenzone is dus nog net zo belangrijk voor de natuur in Den Haag en omstreken, zoals dat al lange tijd het geval is. De meest in het oog springende bewoners krijgen steeds meer belangstelling van omwonenden en bezoekers van de parken in het gebied. De ooievaars van Don Bosco brachten dit jaar twee jongen groot, onder het toezien van de bezoekers van het jeugdcentrum, de kinderopvang, de schooltuinen en de kinderboerderij. De slechtvalken lukte het om boven in de toren van het voormalige stadhuis drie jongen groot te brengen. Kijkt u voor een leuk verslag daarvan ook maar eens op www.slechtvalkenrijswijk.nl.

Met één van de andere bijzondere bewoners van het gebied ging het helaas minder goed, wat alles te maken zal hebben met de strenge winter. De ijsvogels waren namelijk in het broedseizoen allemaal verdwenen. Gelukkig verschenen er in het najaar weer in totaal drie vogels in het gebied. Hopelijk blijven deze en worden het weer broedvogels. De

Kruisbekken

winter had blijkbaar geen grote gevolgen voor de blauwe reigers. Er waren in De Voordes, Te Werve en het Rijswijkse Bos ongeveer evenveel nesten als vorig teljaar.

Een bijzonder deel van het gebied is de grote waterplas 'de Put', onderdeel van het landgoed Te Werve. Dit jaar waren hier bijvoorbeeld in februari grote groepen eenden te vinden, met tot wel driehonderd kuifeenden en tientallen krakeenden en smienten. Ook zaten er soorten tussen als mandarijneend, slobend, wintertaling, tafeleend,

dodaars en zelfs nonnetje en grote zaagbek. Verder is de bosrijke landgoederenzone vooral het domein van verschillende bosvogels. Dit jaar waren er duidelijk wat meer territoria van groene specht, holenduif en vink. Ook de boomklevers in de Voordes, Te Werve en Den Burgh hebben hier weer gebroed. Jammer is dat glanskop en matkop, vorig jaar broedvogels, niet meer zijn waargenomen. Verder is het leuk om te kunnen vermelden dat, in tegenstelling tot vorig teljaar, er dit jaar weer twee territoria van tuinfluiter waren.

Voor het komende jaar zal ik proberen weer tot een compleet overzicht te komen van de vogels in dit waardevolle gebied. Gezien de verschillende ontwikkelingen die het gebied de komende jaren nog te wachten zal staan blijft het belangrijk om zeker ook hier de vinger aan de pols te houden.

Landgoed Overvoorde (Rijswijk)

Oppervlakte: 27,9 ha
Contactpersoon: Theo Hortensius
Telling: BMP-methode

Landgoed Overvoorde ligt op de grens van Den Haag en Rijswijk en is onderdeel van de landgoederenzone van Rijswijk.

Er is in de periode van 15 januari tot 10 juni tien keer geteld. De landgoederen Steenvoorde en De Voorde zijn niet meegenomen in de inventarisatie, met uitzondering van de kolonie blauwe reigers. Ondanks de ligging in een dichtbebouwde regio is het park redelijk schoon. Dit dankzij een aantal hondenbezitters die trouw iedere dag tijdens hun ronde alle verspreid liggende troep verzamelen en de politie informeren over vernield parkmeubilair en achtergelaten groot vuil.

Eind 2011 is begonnen met de aanleg van een fietspad in het gedeelte van het park dat aansluit op de Guntersteinweg in Den Haag. Dit betekent helaas een extra doorsnijding. Het nieuwe pad is breed en geasfalteerd in tegenstelling tot de doorgaande rijweg door het bos, die voornamelijk is bestraat met klinkers. Door de aanleg van het fietspad is het bos ter plaatse opener geworden en de omliggende bebouwing zichtbaarder.

Dit jaar ben ik regelmatig geconfronteerd met hele horden honden; soms wel groepen tot tien stuks. Kennelijk hebben de hondenuitlaatcentrales het

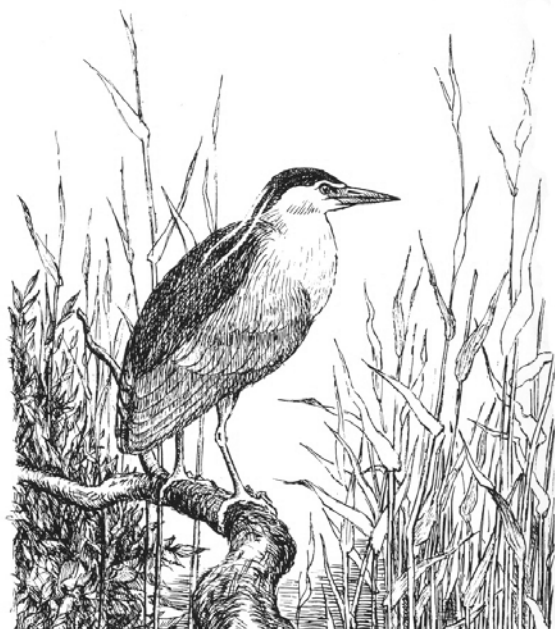
park ontdekt. Het geeft veel onrust in het park. Ik ben er nog niet achter of dit asielhonden betreft of 'oppashonden'. Sommige hondenbezitters geven het dier wel erg de vrije hand, wat op enkele plaatsen resulteert in diep gegraven kuilen en achter eenden aanzwemmende honden.

De kolonie blauwe reigers is apart geteld. De kolonie is sterk verspreid over zowel Overvoorde als De Voorde en Steenvoorde. Daarbij zie je wel een zekere clustervorming optreden. Van een aantal nesten was moeilijk vast te stellen of deze bezet waren. De gepresenteerde cijfers hebben betrekking op alle drie genoemde parken.

Overvoorde is ideaal voor holenbroeders: er zijn namelijk heel veel oude bomen. Een stronghold voor grote bonte specht, halsbandparkieten en kauwen, maar ook groene specht, Nijlgans en holenduif voelen zich er thuis.

De bosuil heeft zich dit jaar niet aan mij laten horen, maar trimmers hadden ze wel gehoord in het aangrenzende Steenvoorde. Ook de boomklever is door andere bezoekers gesignaleerd.

Bij de 'weide' lag een dode houtsnip. De vleugels en de lange poten waren nog duidelijk herkenbaar. Kennelijk slachtoffer van een roofvogel, want hij was tot op het bot afgekloven. Van de kop viel geen

Kwak

spoor te bekennen.

Regelmatige bezoekers en de bewoners van het landhuis verhalen, dat ze van tijd tot tijd een ijsvogel waarnemen. Ik heb dat genoeg nog niet mogen smaken.

De samenstelling van de vogelbevolking vertoonde geen grote verschillen met die van 2011. Het bezette aantal nesten van de blauwe reiger lijkt te zijn toegenomen. Het aantal broedparen van de wilde eend en de meerkoet lijkt iets te zijn afgenomen.

Wilhelminapark (Rijswijk)

Oppervlakte: 70 ha

Contactpersoon: Danny Eijsackers

Telling: BMP-methode

In het Wilhelminapark was het dit jaar vooral interessant om te zien, of er in de vogelbevolking al veranderingen optraden als gevolg van de uitbreiding van het wateroppervlak en de aanleg van natuurvriendelijke oevers in 2010. De oeverbegroeiing ontwikkelt zich echter nog niet of nauwelijks. Wel is duidelijk dat de watervogels profiteren van het toegenomen wateroppervlak. De aantallen broedparen van de verschillende soorten ganzen, maar ook van kraakeend en kuifeend nemen duidelijk verder toe. En er was een territorium van de slobbeend. Bij de meeste soorten worden echter weinig jongen grootgebracht, waarom is niet duidelijk. Wel zijn veel jonge Canadese ganzen en kraakeenden opgegroeid.

Het weilandje aan de oostzijde van het gebied was ook dit jaar weer goed voor een aantal leuke soorten, zoals kievit, scholekster en ook een paartje tureluurs. Het mannetje van het laatste was in mei voedselzoekend te bewonderen bij waterplasjes enkele meters naast het fietspad! Heel teleurstellend was het dan ook, dat de gemeente al half mei het weiland heeft laten maaien. De tureluurs waren daarna verdwenen. Overigens dreigt dit prachtige graslandje met de ontwikkeling van de nieuwe woonwijk Rijswijk Buiten binnenkort helemaal te verdwijnen.

Een hele bijzondere broedvogel was er tenslotte dit jaar te vinden bij het Tubameer, de grootste en ook oudste waterplas in het gebied. In het struikgewas langs de oever van deze waterplas heeft een paar Cetti's zangers tenminste één jong grootgebracht. Vooral op zonnige dagen was het zingende mannetje, vaak al vanaf grote afstand, goed te beluisteren!

Hoekpolder (Rijswijk)

Oppervlakte: 70 ha

Contactpersoon: Danny Eijsackers

Telling: BMP-methode

In de Hoekpolder was ook dit jaar weer veel moois te bewonderen. Vooral in het voorjaar stond het gebied vol met bloeiende planten en zongen overall vogels in het riet, ruigte en struweel. Opvallend zijn de aantallen territoria van soorten als kleine karekiet, bosrietzanger, rietzanger, braamsluiper en grasmus. Een groot probleem werd helaas gevormd door het maaibeleid van de gemeente. Al half juni werden

Kleine bonte specht

in het hele gebied ruige bermen en slootkanten gemaaid en soms ook rietkragen. Daardoor verdween een flink aantal van de aanwezige vogels en werden ongetwijfeld veel broedgevallen afgebroken. In overleg met de beheerder zal komend seizoen worden geprobeerd hier verandering in aan te brengen.

Net als in het Wilhelminapark is ook in een deel van de Hoekpolder in 2010 een aantal water- plassen gegraven. Dit jaar kon er een groot aantal territoria van krakeend en kuifeend worden genoteerd. Op een eilandje in de waterplas was net als vorig jaar een paar kleine plevieren aanwezig. Dit jaar waren ze heel erg vroeg. Al eind april zat een vogel op het nest. Helaas zijn er dit jaar geen jongen grootgebracht en waren de vogels eind mei verdwenen.

In de weilanden aan de zuidzijde van het gebied waren er ook dit jaar nog broedende weidevogels als Kievit, scholekster en een paartje tureluurs. In het

riet langs de waterberging broedden kleine karekiet, rietgors en rietzanger. De dodaarzen die hier vorig jaar broedden, waren er dit jaar helaas niet mee bij. Wel woonde er een paar torenvalken met jongen in de nestkast naast de Schapwei-molen aan de rand van het weiland.

Eikelenburg (Rijswijk)

Oppervlakte: 55 ha

Contactpersoon: Danny Eijsackers

Telling: BMP-methode

Het gebied Eikelenburg aan de rand van Rijswijk is een gebied waarin nog veel elementen te vinden zijn, die herinneren aan het verleden. Toen was dit een kleinschalig agrarisch gebied met bosjes, kleine graslandjes en oude boerderijen. Samen met het gevarieerde en ruim opgezette volkstuintencomplex zorgt dit voor de aanwezigheid van vrij veel soorten broedvogels, waaronder nog steeds soorten die je tegenwoordig niet meer zo gauw aan de rand van Rijswijk zou verwachten.

Zo waren er dit jaar vier verrassingen in het gebied. De eerste verrassing waren de vier paren ringmus die in nestkastjes hun jongen hebben grootgebracht. Bij één van de oude boerderijen was een territorium van de grauwe vliegenvanger. Het is lang geleden dat deze voor het laatst aanwezig was (op dezelfde plek overigens). Op de begraafplaats was er een paar grote lijsters aanwezig in het vroege voorjaar. Of er daadwerkelijk jongen zijn grootgebracht is niet duidelijk. De grootste verrassing dit voorjaar was een kleine bonte specht, die een territorium had in het gebied.

Erg jammer is het dat aan de westzijde van het gebied de nieuwe woonwijk Villapark Eikelenburgh wordt ontwikkeld. Dit voorjaar is begonnen met het bouwrijp maken van het gebied en is een deel van een oud bosje gekapt voor de aanleg van een bouwweg. In dit bosje bevond zich vorig jaar het nest van een paar buizerds. Deze hebben dit jaar niet meer in het gebied gebroed. De komende jaren zullen uitwijzen wat de verdere effecten van deze ontwikkeling zijn op het landschap en de natuur in het gebied.

Park Vreugd & Rust en Park 't Loo (Voorburg)

Oppervlakte: 39 ha

Contactpersoon: Martin van de Reep

Telling: BMP-methode

Dit jaar is er voor het eerst gebruik gemaakt van het computerprogramma automatisch clusteren van territoria (kortweg Autoclustering) van Sovon. Hierdoor zijn er toch wel enkele verschillen met het vorige teljaar ontstaan. Zo is dus een foeragerende sperwer als broedvogel in het park beland en heeft een paartje grauwe ganzen, dat juist tijdens de inventarisatieronde aanwezig was, er voor gezorgd dat ze als broedvogel staan genoteerd. De kleine mantelmeeuwen en de vier paar zilvermeeuwen zijn door een te lage broedscore niet als broedvogel aangemerkt. Ook zijn soorten als de merel en de houtduif door de grote fusieafstanden die de clustermethode voor parken hanteert, qua aantal te laag uit de bus gekomen.

De derde nieuwe broedvogel voor het park is de knobbelzwaan; deze laatste trok nog al wat bekijks, mede omdat het broedpaar een nestplaats had uitverkoren dicht langs het wandelpad. Om verstoring te voorkomen en om de veiligheid van de wandelaars te garanderen was de gemeente genoodzaakt om een deel van het wandelpad af te sluiten.

Patrijs

Soorten die het goed hebben gedaan zijn de spreeuw, de suut en de Turkse tortel.

De roodborst, het waterhoen en de zwartkop zijn na een afname in 2011 weer toegenomen. Vogels waarvan minder waarnemingen zijn gedaan zijn scholekster, gaai, zanglijster, koolmees en merel. De winterkoning heeft het na een terugval in 2011

goed gedaan en is bijna weer op het normale niveau. Ook de blauwe reiger laat weer een licht herstel zien. De kuifeend die wel als broedvogel aanwezig was, is ook buiten het clustersysteem gevallen. Hij had namelijk in de telronde waarin de geldige waarneming gedaan moet worden, de broedlocatie verlaten omdat er bij de nestplaats boomkorven werden geplaatst.

Dit jaar hebben we de zang van de nachtegaal niet gehoord, vermoedelijk doordat de biotoop van de zangplaats van 2011 rigoureuus is opgeschoond.

Voorlinden (Wassenaar)

Oppervlakte: 39 ha

Contactpersoon: Yvonne van de Pitte

Tellers: Aenne Jaarsveld, Adri Remeus

Telling: BMP-methode

Na een lange periode als vogelwachter / contactpersoon van haar geliefde Voorlinden heeft Yvonne van de Pitte besloten daarmee te stoppen. Vanwege sterk verminderde mobiliteit is zij niet meer in staat het terrein te bezoeken en te belopen. Zij was vele jaren betrokken bij het wel en wee van Voorlinden en weet veel van de geschiedenis van het landgoed en de daar destijds nog regelmatig voorkomende – tegenwoordig soms zeer bijzondere – soorten. Aangezien zij op het weiland regelmatig ooievaars zag foerageren, vroeg zij zich af, of het een geschikte plek zou zijn om een ooievaarspaal te plaatsen. Het plan zal uitgebreid worden bekeken door de HVB. De eventuele verwezenlijking hiervan zou voor haar een mooie afsluiting zijn.

Misschien zou het tevens een kleine compensatie kunnen zijn voor de nadelige effecten op de oorspronkelijke landgoednatuur door de komst van het museum.

Intussen denderen de museumplannen door. Met linten is de omtrek van het museum aangegeven en er is gekapt - o.a. in het mooie 'lindenlaantje' - versnipperd, klimop doorgesneden, ondergroei weggehaald en is het riet langs de vijver weer helemaal gemaaid. KPN heeft het gebied jarenlang verwaarloosd en dus was er veel achterstallig onderhoud. Dat had zeker voordelen voor de flora en fauna, maar er moet natuurlijk wel iets gebeuren en dat gaat hier en daar wel eens nogal rigoureuus. Het is de bedoeling om binnenkort via een presentatie

door o.a. Aletta de Ruiter (namens de AVN) en Adri Remeus de van toepassing zijnde regels van de Flora- en faunawet met dhr. Van Caldenborgh en zijn tuinlieden te bespreken, opdat het gebied optimaal beheerd kan worden.

Het landgoed krijgt nu een meer parkachtig karakter, dat passend geacht wordt voor een museum dat ongetwijfeld veel bezoekers zal trekken.

Als de plannen doorgaan (en dat is wel zeker), kan er in de loop van 2013 begonnen worden met de bouw van dit museum.

Welke invloed deze veranderingen en de t.z.t. te verwachten aantallen bezoekers op de vogelwereld zullen hebben, moeten wij afwachten.

Maar dit verslag gaat natuurlijk óók over de vogels-van-nu.

Een paar grepen uit de waarnemingen:

******weer een paartje grauwe vliegenvanger met jongen; ******een onvolwassen havik op 11 april, overvliegende roofvogels zoals wespindief, sperwer, boomvalk, slechtvalk en op 6 februari zelfs een rode wouw! ******wel gesignaleerd, maar helaas weer buiten het broedseizoen: ijsvogel en witte kwikstaart; ******niet meer verschenen: de fluiters; ******geen fuut: wel even gezien, maar geen broedpoging na het waarschijnlijk teleurstellende resultaat van 2011 (slechts één jong werd later nog gezien); ******nog slechts drie kleine karekieten na de toppe van zeven in 2011. ******grote aantallen foeragerende koperwieken in november en december (83 op 6 november, 50 op 13 december), maar ook een groepje in januari en februari; ******in herfst en winter is de vijver erg aantrekkelijk voor diverse eendensoorten zoals wilde eend, wintertaling, kuif-, slob- en een enkele tafeleend, maar vooral voor vele krakeenden (+/- 90 in januari); ook een waterral op 22 en 30 oktober; ******een roepende kleine bonte specht in maart en april; ******foeragerende ooievaars op het weiland en zelfs een klepperende ooievaar op de schoorsteen van Voorlinden op 15 mei; ******kievit en scholekster hebben niet meer gebroed; beide soorten gaan landelijk achteruit en dan worden iets minder geschikte locaties (de weilanden van Voorlinden liggen dicht bij de duinen en zijn daardoor iets droger) als eerste verlaten; ******in herfst en winter vliegen er regelmatig sijzen over; een enkele keer foerageren ze even; ******ook eekhoorns worden regelmatig gezien; daarnaast reeën, vossen, konijnen en in de schemering vleermuizen (wel minder dan

Grauwe kiekendief

voorgaande jaren), eventueel gepaard met de roep van man en vrouw bosuil!

2013 – wat gaat dit jaar brengen??

Park Groot Haesebroek (Wassenaar)

Oppervlakte: 11 ha

Contactpersoon: Arris Jan van Ekris

Telling: BMP-methode

Van 24 februari tot en met 13 juni is er tien keer geteld.

Op dinsdag 23 oktober 2012 vond de vogelnestkast inventarisatie en inspectie plaats. Het bezettingspercentage is 81 procent.

Twee versleten nestkasten, één koolmees- en één pimpelmeesnestkast, zullen door twee nieuwe nestkasten vervangen worden, vóórdát het broedvogeljaar 2013 begint. Voor het eerst heb ik een broedvogelindicatie gezien in alle twee de boomkruipernestkasten.

De merel heeft met zes territoria in 2012 er weer twee meer dan in het jaar 2011 en bijna even veel als de zeven van het broedvogeljaar 2008.

De vink heeft één territorium minder dan in 2011 en voor de glanskop heb ik weer één territorium mogen noteren.

Op 16 maart heb ik één koppel Canadese gans op de grote weide waargenomen en op 17 mei heb ik van de bosuil van Groot Haesebroek en van een bosuil in de naburige oostzijde van de Groot Haesebroekseweg territorium-afbakende oehoe-zang gehoord.

Dit jaar heb ik maar één territorium van de tiftjaf gevonden, maar ook voor het eerst twee territoria

voor de wilde eend.

In het broedvogeljaar 2012 waren er bijna even veel territoria als in het broedvogeljaar 2011.

Gaandeweg werden er nog enkele zoogdieren zoals egel, kleine vleermuizen en enkele reebokken en reegeiten waargenomen.

Backershagen/Wiltzanck/ Hartenkamp (Wassenaar)

Oppervlakte: ca. 24 ha

Contactpersoon: Arris Jan van Ekris

Telling: BMP-methode

Van 4 maart tot en met 10 juni is er tien keer geteld. Buiten de broedvogelperiode zijn de landgoederen een paar keer bezocht.

Tijdens de winter zijn de eenden, meerkoeten, knobbelzwanen en ganzen een paar keer bijgevoerd. Op oudejaarsavond heb ik jongens vuurwerk in de ijsbaan-vormige vijver zien gooien. Ze besloten buiten het park met (licht) knalvuurwerk verder te gaan. Aangezien een eindje verder op de vijver de familie knobbelzwaan verbleef en voor de zwanen de vijver e.o. hun biotoop is, zou het m.i. beter zijn wanneer er met ingang van dit jaar vóór, tijdens en na oud en nieuw een algeheel vuurwerk-afsteek-verbod wordt ingesteld voor Backershagen, Wiltzanck, Hartenkamp en Meiland.

Op 7 februari - tijdens het bijvoeren van de eerder genoemde watervogels - zag ik opeens, heel zielig, een dode Nijlgans met bloedsporen op het ijs van de sloot langs de Backershagenlaan liggen.

Op 19 mei heb ik een scholekster-koppel tussen de lammetjes in de noordelijke weide zien zitten.

Daar eerder, op 27 april, deed ik voor het eerst een waarneming van de muskuseend.

Op 1 juni, 's ochtends heel vroeg, heb ik een aantal juveniele bosuilen met vrouw bosuil gezien en gehoord. De vrouw bosuil was meer dan gemiddeld waakzaam en achtervolgde me meer dan honderd meter. Ik had gehoord dat enige dagen eerder, niet ver van de uilenwaarneming van 1 juni een (man?) bosuil in een prikkeldraad was blijven hangen en ondanks de door de dierenambulance geboden zorg helaas aan zijn verwondingen was bezweken.

Maar het meeste nieuws is goed nieuws.

Het knobbelzwaanpaar heeft weer met succes vier juveniele zwanenkuikens grootgebracht.

Een aantal verdere waarnemingen: op 21 december 52 kraakeenden, op 7 december 62 Canadese ganzen en op 31 december heb ik meer dan honderd kauwen boven een buizerd zien vliegen. De buizerd vertrok weer gauw.

Op oudejaarsdag heb ik de zang van koolmees, pimpelmees, roodborst en boomklever gehoord en meer dan twintig koperwieken door het bos zien vliegen.

Op een koude ochtend, 5 februari, vlak bij de Backershagen-ingang aan de Pauwlaan heb ik op het fietspad op nog geen anderhalve meter en op schouderhoogte een houtsnip enigszins nerveus voorbij zien vliegen richting Paroussia.

Wat betreft versturende activiteiten in het gebied, moet ik, behalve het eerder genoemde vuurwerk-incident, nog vermelden dat in het afgelopen seizoen er nog renovatie-werkzaamheden hebben plaatsgevonden rondom het gemaal Backershagen.

Klapekster

De Paauw en Bos Ruys (Wass.)

Oppervlakte: ca 12 ha

Contactpersoon: Arris Jan van Ekris
(namens Johan van Gogh)

Telling: BMP-methode

Van 11 maart tot en met 5 juli is er tien keer geteld. Tijdens een officieel bezoek van een delegatie van burgemeesters uit China aan de burgemeester en wethouders van Wassenaar werd een deel van het park grenzend aan het Oude Raadhuis tijdelijk voor het publiek afgesloten.

In februari was er een korte maar krachtige koude periode, gelukkig heeft de ijsvogel deze winter

overleefd, maar er is helaas geen territorium gevonden.

Op 6 april meende ik vanuit een niet vrij toegankelijk deel van het landgoedpark de roep van een pauw te horen. In een boom in het park hebben zowel Johan als ikzelf op verschillende data een bosuil gezien.

Opvallend veel roodborsten hebben een territorium in tuinen grenzend aan park De Paauw en Bos Ruys. Een aantal tuinvogel-territoria heb ik m.i.v. 2012 niet meer meegerekend.

Op 16 april vloog een jagende aalscholver over de vijver en op 11 mei zag ik een groepje gierzwaluwen de vijver over vliegen. Aldaar heb ik ook op zondagochtend 11 mei 2012 twee paartjes kuifeend en wilde eend en een paartje fuut, waterhoen en Meerkoet op het water gezien. Johan berichtte nog dat de ijsvogel wel is gezien, maar niet binnen de datumgrenzen. Het totaal aantal broedvogelsoorten wordt dan 42, het totaal aantal tijdelijke verblijvers wordt elf. Het totaal aantal territoria wordt 115.

Park Rozenrust (Leidschendam)

Oppervlakte: ca 2,1 ha

Contactpersoon: Ria Hoogstraat

Telling: BMP-methode

De oude wilg aan de waterkant is verwijderd en er is een nieuwe aangeplant. Op 3 april om 7.00 uur was er veel bouwgedoe en herrie bij het huisje aan de ingang van het park. Later op de morgen werd het afgebroken. De tuin staat intussen vol met onkruid, waaronder de giftige ambrosia (1 exemplaar). Dit is doorgegeven aan de gemeente.

Er lopen één of twee katten in het park rond en ook kippen en een haan (van de burens). Bezoekers laten regelmatig lege blikjes, flesjes en ander afval achter tussen de begroeiing.

We hebben in mei tweemaal een vleermuis gezien. De bomen zijn - toen ze nog kaal waren - gecontroleerd op nesten. In de periode tussen 13 februari en 29 mei heb ik, samen met Louise Ras, zeventien bezoeken aan het park gebracht, te weten:

- vier in de late middag in februari, waarbij in twee gevallen geen telling is gedaan;
- twee in de vroege avond op 10 en 22 maart;
- elf in de vroege ochtend in de maanden maart-april-mei.

Buiten het broedseizoen zijn geen bezoeken aan het park gebracht.

Er is geen activiteit ontdekt in de uilenkast. Wat betreft de koolmezenkastjes: één is gebruikt door een koolmees, en één is gebruikt door een pimpelmees. Wat betreft de pimpelmezenkastjes: één was er leeg, één was vernield en is teruggevonden in de sloot. Een nieuw kastje wordt op een andere plaats opgehangen.

Glanskop

Duivenvoordse en Veenzijdse Polder (Leidschendam)

Oppervlakte: 100 ha (deels geteld)

Contactpersoon: Piet Post

Telling: BMP-methode

Het was een matig jaar voor de weidevogels. Alle soorten zijn in aantal gelijkgebleven of achteruitgegaan. Dit jaar waren er weinig waarnemingen van de watersnip, die ik anders altijd veel zie als doortrekker. Het paartje wulpen bracht twee jongen groot. Het aantal zangvogels is in het algemeen ongeveer gelijkgebleven, de winterkoningstand is wat achteruitgegaan. De rietvogels blijven het goed doen. De eenden blijven redelijk op peil. Dit jaar heb ik ook een paartje pijlstaart waargenomen, maar het was geen blijver. De zomertalingen waren dit jaar verhoudingsgewijs talrijk. De ganzen blijven het goed doen. Interessant is de afname van de Nijlgans - de laatste jaren - ten gunste van de grauwe gans en (in mindere mate) de Canadese gans.

De reebok die al een tijdje in de polder woont, heeft een vrouwtje gekregen. Droevig was de waarneming

van een stervende Nijlgans. Er waren geen sporen van predatie, en de reden van doodgaan was onduidelijk. Omdat hij in de volle zon lag, midden in het weiland, heb ik uiteindelijk de natuur maar een handje geholpen....

Meeslouwerpolder (Leidschendam)

Oppervlakte: ca 36 ha
Contactpersoon: Derk Kösters
Telling: BMP-methode

De oppervlakte van het geïnventariseerde gebied bedraagt 25 ha, en bestrijkt de gehele plas, de groenstrook tussen de Vliet en de Meeslouwerplas, de rietkraag aan de Kniplaan en de bossages tussen de parkeerplaats en Meeslouwerplas.

Er is alleen geteld gedurende het broedseizoen.

Er is totaal elf keer geteld van eind februari t/m half juni, waarvan tien keer vanaf 45 minuten voor zonsopgang en één keer 's avonds tot 45 minuten na zonsondergang.

Vanwege het verondiepingsproject van de Meeslouwerplas wordt er sinds 2011 op werkdagen bagger gestort in de zuidwesthoek. De bagger wordt ongeveer vijfmaal daags aangevoerd door schepen, die vanuit de noordkant de Meeslouwerplas op

varen. In verband met de baggerwerkzaamheden is in februari 2011 de gehele noordwestoever over een breedte van twee meter gesnoeid om broeden en als gevolg daarvan, nestverstoring te voorkomen. Sterk afgenomen soorten waren kuifeend, fazant, waterhoen, rietzanger, kleine karekiet, tjiftjaf en rietgors.

Tijdelijk verblijvende soorten waren een paartje krooneend en een paartje ijsvogels (dit is alleen na het broedseizoen waargenomen).

Purperreiger

Inventarisatie van Andere gebieden in 2012

	Haagse Bos	Clingendael	Oosterbeek	St. Hubertuspark	Nieuwe Scheveningse Bosjes	Park Sorghvliet	Haagse Beek (middenloop)	Wapendal	Landgoed Meer en Bos	Westduinpark (noordelijk deel)	Westduinpark (middendeel)	Westduinpark (zuidelijk deel)	Crematorium Ockenburgh	Hyacintenbos	Heempark H.J. Bos
Dodaars	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fuut	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Aalscholver	tijd	tijd	tijd	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	tijd
Roerdomp	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-
Grote Zilverreiger	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Blauwe Reiger	tijd	6	tijd	-	-	tijd	tijd	-	2	-	tijd	tijd	tijd	-	tijd
Ooievaar	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lepelaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Knobbelzwaan	2	1	tijd	-	-	-	3	-	tijd	-	-	-	-	tijd	1
Indische Gans	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grauwe Gans	tijd	1	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Canadese Gans	3	4	1	-	-	tijd	1	-	-	-	-	-	-	-	tijd
Kleine Canadese Gans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brandgans	tijd	4	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nijlgans	4	6	2	-	-	2	4	-	2	-	1	tijd	-	tijd	1
Mandarijneend	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bergeend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Smient	-	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Krakeend	tijd	tijd	tijd	-	-	-	1	-	-	-	-	tijd	-	-	-
Pijlstaart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wintertaling	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wilde Eend	+	+	+	-	-	3	19	-	7	-	tijd	-	tijd	1	2
Zomertaling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Slobeend	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Krooneend	-	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Witoogeend	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tafeleend	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kuifeend	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	tijd
Muskuseend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wespendief	tijd	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zwarte Wouw	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bruine Kiekendief	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Havik	-	-	tijd	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sperwer	1	1	tijd	-	tijd	tijd	tijd	tijd	-	-	tijd	-	-	-	-
Buizerd	1	1	tijd	-	tijd	1	tijd	tijd	-	-	1	tijd	tijd	-	tijd
Torenvalk	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Boomvalk	tijd	tijd	tijd	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Slechtvalk	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fazant	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-	tijd	1
Waterral	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Waterhoen	+	+	2	-	-	tijd	7	-	2	-	tijd	-	-	2	2
Meerkoet	+	+	4	-	-	1	14	-	3	-	1	2	tijd	1	7
Scholekster	tijd	tijd	tijd	-	-	-	1	-	-	tijd	-	-	-	-	tijd
Kleine Plevier	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kievit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Watersnip	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Houtsnip	tijd	tijd	tijd	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd
Grutto	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Wulp	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tureluur	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Witgatje	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oeverloper	tijd	tijd	tijd	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-
Kokmeeuw	tijd	tijd	tijd	-	-	-	tijd	-	tijd	-	tijd	tijd	-	-	-
Stormmeeuw	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kleine Mantelmeeuw	tijd	tijd	tijd	-	-	-	tijd	-	-	-	tijd	-	-	-	tijd

Inventarisatie van Andere gebieden in 2012 (vervolg)

	Haagse Bos	Clingendael	Oosterbeek	St. Hubertuspark	Nieuwe Scheveningse Bosjes	Park Sorghvliet	Haagse Beek (middenloop)	Wapendal	Landgoed Meer en Bos	Westduinpark (noordelijk deel)	Westduinpark (middendeel)	Westduinpark (zuidelijk deel)	Crematorium Ockenburgh	Hyacintebos	Heempark H.J. Bos
Zilvermeeuw	tijd	tijd	tijd	-	-	-	tijd	-	tijd	-	tijd	tijd	-	-	tijd
Visdief	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Holenduif	+	+	1	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	1	1
Houtduif	+	+	+	1	10	6	21	3	13	3	3	3	2	5	3
Turkse Tortel	tijd	1	tijd	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-
Halsbandparkiet	22	17	7	-	1	4	7	tijd	8	-	tijd	tijd	tijd	9	tijd
Koekoek	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	tijd	tijd	-	-	-
Bosuil	+	2	2	-	tijd	2	-	tijd	-	-	1	-	-	-	-
Ransuil	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oehoe	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gierzwaluw	tijd	tijd	-	-	-	tijd	tijd	-	-	-	tijd	tijd	-	-	tijd
IJsvogel	tijd	tijd	tijd	-	-	tijd	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-
Groene Specht	-	2	1	-	tijd	2	1	tijd	1	-	-	tijd	tijd	tijd	-
Grote Bonte Specht	+	+	+	-	6	11	4	tijd	6	tijd	1	tijd	2	5	2
Kleine Bonte Specht	tijd	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Boomleeuwerik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Veldleeuwerik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oeverzwaluw	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Boerenzwaluw	tijd	3	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-	tijd
Huiszwaluw	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-
Boompieper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Graspieper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-
Gele Kwikstaart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grote Gele Kwikstaart	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Witte Kwikstaart	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Winterkoning	+	+	+	2	21	19	19	2	33	11	5	3	6	5	10
Heggenmus	+	+	+	-	-	tijd	10	2	tijd	10	4	3	tijd	2	1
Roodborst	+	+	+	10	15	14	9	1	12	5	3	3	6	4	6
Nachttegaal	tijd	tijd	tijd	1	tijd	2	-	-	tijd	8	10	4	-	-	-
Blauwborst	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gekraagde Roodstaart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Paapje	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Roodborsttapuit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-
Tapuit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beflijster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Merel	+	+	+	4	19	24	24	1	18	9	5	3	4	5	8
Kramsvogel	tijd	tijd	tijd	-	tijd	tijd	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-
Zanglijster	+	+	+	1	2	4	5	1	5	8	1	tijd	1	1	2
Koperwiek	tijd	tijd	tijd	-	tijd	tijd	-	-	tijd	-	tijd	tijd	tijd	-	tijd
Grote Lijster	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sprinkhaanzanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd	tijd	-	-	-
Rietzanger	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-
Bosrietzanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kleine Karekiet	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	tijd	-	-	10
Cetti's Zanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Braamsluiper	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	tijd	tijd	-	-	-
Grasmus	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	2	4	4	-	-	-
Tuinfluit	tijd	1	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	1
Zwartkop	+	+	+	4	13	14	15	1	20	tijd	4	3	2	4	3
Fluiter	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tjiftjaf	+	+	+	7	15	14	14	2	14	8	3	3	3	1	6
Fitis	+	2	tijd	-	tijd	6	1	-	tijd	7	5	4	-	1	2
Bladkoning	tijd	tijd*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Goudhaantje	1	tijd	1	-	tijd	tijd	-	-	-	-	tijd	tijd	-	-	tijd
Vuurgoudhaantje	tijd	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Inventarisatie van Andere gebieden in 2012 (vervolg)

	Haagse Bos	Clingendael	Oosterbeek	St. Hubertuspark	Nieuwe Scheveningse Bosjes	Park Sorghvliet	Haagse Beek (middenloop)	Wapendal	Landgoed Meer en Bos	Westduinpark (noordelijk deel)	Westduinpark (middendeel)	Westduinpark (zuidelijk deel)	Crematorium Ockenburgh	Hyacintenbos	Heempark H.J. Bos
Grauwe Vliegenvanger	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bonte Vliegenvanger	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Staartmees	-	3	1	-	tijd	4	6	tijd	tijd	tijd	1	tijd	tijd	-	1
Glanskop	-	+	+	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Kuifmees	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zwarte Mees	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pimpelmees	+	+	+	2	23	16	14	1	9	2	1	4	3	8	5
Koolmees	+	+	+	4	28	17	19	3	11	6	4	4	3	12	5
Boomklever	+	+	+	-	2	4	-	-	tijd	-	-	-	1	1	-
Boomkruiper	+	+	+	-	9	11	7	-	8	-	-	tijd	2	1	1
Wielewaal	-	tijd	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-
Gaai	+	+	+	-	2	2	4	2	tijd	tijd	1	-	1	1	1
Ekster	+	+	+	2	tijd	1	3	2	tijd	5	3	2	1	tijd	2
Kauw	+	+	+	-	tijd	3	19	tijd	7	-	tijd	1	2	16	1
Zwarte Kraai	+	+	+	1	2	2	2	tijd	9	5	2	2	1	1	1
Spreeuw	+	+	+	2	tijd	-	-	-	tijd	-	tijd	-	tijd	tijd	-
Huismus	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ringmus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vink	+	+	+	-	4	2	4	tijd	3	tijd	tijd	tijd	tijd	1	tijd
Keep	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Groenling	2	4	1	-	-	1	11	-	tijd	tijd	-	tijd	-	-	-
Putter	tijd	tijd	1	-	-	-	1	-	tijd	-	-	-	-	-	-
Sijs	tijd	tijd	tijd	-	tijd	-	-	-	tijd	-	-	-	-	tijd	-
Kneu	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barmsijs	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Goudvink	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rietgors	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal territoria	+	+	+	41	174	199	274	21	198	89	65	48	40	92	88
Totaal soorten	86	84	74	13	34	44	42	22	38	21	44	42	27	33	43
w.v. met territoria	34	42	34	13	17	32	32	12	22	14	23	16	16	25	28
w.v. tijd. verblijvend	52	42	40	0	17	12	10	10	16	7	21	26	11	8	15

*Humes Bladkoning

Waargenomen, maar niet meegenomen in bovenstaande inventarisatie!

Soepeend	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-
Soepgans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stadsduif	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pauw	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

tijd = tijdelijk verblijvend

+ = wel territoria, aantal onbekend

- = niet waargenomen

Inventarisatie van Andere gebieden in 2012 (vervolg)

	ATV Nut en Genoegen	De Heimanshof	ATV Zonnegaarde	Landgoed Overvoorde	Wilhelminapark	Hoekpolder	Eikelenburg	Park Vreugd en Rust & Park 't Loo	Landgoed Voorlinden	Park Groot Haesebroek	Backershagen, Wiltzanck, Hartenkamp	De Paauw en Bos Ruys	Park Rozenrust	Duivervoordse en Veenzijdse polder	Meeslouwepolder
Dodaars	-	-	-	-	tijd	tijd	-	tijd	-	-	-	-	-	tijd	-
Fuut	-	-	-	-	6	3	1	2	tijd	-	-	1	-	1	4
Aalscholver	-	-	-	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	-	tijd	tijd	-	tijd	-
Roerdomp	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grote Zilverreiger	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-
Blauwe Reiger	tijd	2	tijd	60	tijd	tijd	tijd	31	tijd	-	tijd	tijd	-	tijd	-
Ooievaar	-	-	-	-	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	tijd	-
Lepelaar	-	-	-	-	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Knobbelzwaan	-	-	tijd	-	tijd	2	tijd	1	-	-	1	-	-	1	-
Indische Gans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grauwe Gans	-	-	-	-	9	2	tijd	1	4	-	1	tijd	-	6	33
Canadese Gans	-	1	-	1	12	3	1	tijd	2	tijd	1	tijd	-	3	1
Kleine Canadese Gans	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Brandgans	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-	1
Nijlgans	tijd	1	tijd	4	8	5	3	4	3	1	1	1	tijd	2	3
Mandarijneend	-	-	tijd	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bergeend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Smient	-	-	-	-	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-
Krakeend	-	-	-	-	8	7	2	tijd	3	-	tijd	-	-	7	6
Pijlstaart	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-
Wintertaling	-	-	-	-	tijd	tijd	-	-	tijd	-	-	-	-	1	-
Wilde Eend	4	4	4	8	+	+	+	46	8	2	8	8	-	15	20
Zomertaling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-
Slobeend	-	-	-	tijd	1	tijd	-	-	tijd	-	tijd	-	-	2	-
Krooneend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd
Witoogeend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tafeleend	-	-	-	-	tijd	tijd	-	-	tijd	-	-	-	-	tijd	-
Kuifeend	-	-	-	1	7	8	-	1	tijd	-	2	tijd	-	3	4
Muskuseend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-
Wespendief	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Zwarte Wouw	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bruine Kiekendief	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Havik	tijd	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	1
Sperwer	-	tijd	tijd	-	tijd	tijd	tijd	1	-	-	-	1	-	-	-
Buizerd	tijd	tijd	tijd	tijd	1	1	tijd	tijd	1	tijd	tijd	-	-	1	1
Torenvalk	-	-	-	-	tijd	1	tijd	-	-	-	-	-	-	-	1
Boomvalk	-	-	-	-	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-
Slechtvalk	-	-	-	-	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-
Fazant	-	-	-	tijd	6	6	3	-	-	-	-	-	tijd	-	4
Waterral	-	-	-	-	-	tijd	-	-	tijd	-	-	-	-	-	1
Waterhoen	1	2	2	3	5	+	3	14	tijd	-	tijd	1	tijd	1	1
Meerkoet	3	3	4	7	+	+	+	30	5	tijd	5	2	tijd	9	15
Scholekster	-	-	-	tijd	2	2	1	1	tijd	-	1	-	-	4	-
Kleine Plevier	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kievit	-	-	-	-	3	6	1	-	tijd	-	-	-	-	15	-
Watersnip	-	-	-	-	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-
Houtsnip	-	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	-	tijd	-	tijd	-	-	-	-
Grutto	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
Wulp	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tureluur	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	5	-
Witgatje	-	-	-	-	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Oeverloper	-	-	-	-	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-
Kokmeeuw	-	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	tijd	-
Stormmeeuw	-	-	-	-	tijd	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-
Kleine Mantelmeeuw	-	-	-	-	tijd	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	tijd	-

Inventarisatie van Andere gebieden in 2012 (vervolg)

	ATV Nut en Genoegen	De Heimanshof	ATV Zonnegaarde	Landgoed Overvoorde	Wilhelminapark	Hoekpolder	Eikelenburg	Park Vreugd en Rust & Park 't Loo	Landgoed Voorlinden	Park Groot Haesebroek	Backershagen, Wiltzanck, Hartenkamp	De Paauw en Bos Ruys	Park Rozenrust	Duivenvoordse en Veenzijdse Polder	Meeslouwerpolder
Zilvermeeuw	-	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	tijd	-
Visdief	-	-	-	-	tijd	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	tijd	-
Holenduif	2	-	-	4	tijd	tijd	2	3	4	1	3	-	1	-	-
Houtduif	3	4	4	11	+	+	+	39	9	-	2	5	1	4	5
Turkse Tortel	-	-	-	tijd	tijd	2	2	5	-	-	-	-	-	-	1
Halsbandparkiet	5	3	2	14	3	2	2	67	4	-	1	1	1	-	-
Koekoek	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	3
Bosuil	tijd	1	1	tijd	-	tijd	1	1	1	tijd	1	1	-	-	-
Ransuil	-	-	-	-	tijd	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-
Oehoe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gierzwaluw	-	-	-	-	tijd	tijd	tijd	5	-	-	-	tijd	-	tijd	-
IJsvogel	-	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	tijd	-	-	tijd	-	-	tijd
Groene Specht	-	tijd	tijd	3	1	tijd	1	1	3	1	1	1	-	-	-
Grote Bonte Specht	2	2	tijd	6	3	1	2	4	8	-	1	1	2	2	3
Kleine Bonte Specht	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Boomleeuwerik	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-
Veldleeuwerik	-	-	-	-	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-
Oeverzwaluw	-	-	-	-	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Boerenzwaluw	-	-	-	-	tijd	1	1	-	tijd	-	-	-	-	tijd	1
Huiszwaluw	-	-	-	-	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-
Boompieper	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-
Graspieper	-	-	-	-	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	1	-
Gele Kwikstaart	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Grote Gele Kwikstaart	-	-	tijd	-	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Witte Kwikstaart	-	-	-	-	tijd	tijd	tijd	-	tijd	-	-	-	-	1	-
Winterkoning	8	6	6	18	+	+	+	23	21	6	17	10	5	3	30
Heggenmus	1	2	3	5	+	+	+	4	5	1	2	2	-	-	10
Roodborst	2	2	2	7	8	1	7	16	10	8	16	11	6	3	3
Nachttegaal	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3
Blauwborst	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Gekraagde Roodstaart	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Paapje	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-
Roodborsttapuit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tapuit	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-
Beflijster	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Merel	12	6	7	14	+	+	+	46	19	6	17	12	3	5	14
Kramsvogel	-	-	-	-	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	-	tijd	tijd	-	-	-
Zanglijster	2	1	1	5	7	2	3	9	8	6	7	5	1	2	6
Koperwiek	-	tijd	tijd	-	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	tijd	-	tijd	-
Grote Lijster	-	-	-	-	-	tijd	1	-	-	-	1	1	-	-	-
Sprinkhaanzanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Rietzanger	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Bosrietzanger	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-	2	10
Kleine Karekiet	-	tijd	-	-	13	23	-	-	3	-	-	-	-	2	34
Cetti's Zanger	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Braamsluiper	-	-	-	-	1	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Grasmus	-	-	-	-	-	6	-	-	4	-	-	-	-	3	6
Tuinfluit	-	-	-	1	8	6	1	-	4	-	-	3	-	3	8
Zwartkop	4	1	2	7	+	+	+	13	13	4	9	6	2	5	18
Fluit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tjiftjaf	6	1	2	11	+	+	+	9	11	1	6	6	2	13	14
Fitis	tijd	tijd	1	tijd	4	10	5	tijd	3	-	-	-	-	4	28
Bladkoning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Goudhaantje	tijd	tijd	tijd	-	tijd	tijd	tijd	tijd	2	3	2	3	-	-	-
Vuurgoudhaantje	-	-	-	-	tijd	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-

Inventarisatie van Andere gebieden in 2012 (vervolg)

	ATV Nut en Genoegen	De Heimanshof	ATV Zonnegaarde	Landgoed Overvoorde	Wilhelminapark	Hoekpolder	Eikelenburg	Park Vreugd en Rust & Park 't Loo	Landgoed Voorlinden	Park Groot Haesebroek	Backershagen, Wiltzanck, Hartenkamp	De Paauw en Bos Ruys	Park Rozenrust	Duivenvoordse en Veenzijdse Polder	Meeslouwerpolder
Grauwe Vliegenvanger	-	-	-	-	-	tijd	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Bonte Vliegenvanger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Staartmees	5	2	2	1	4	2	2	2	4	-	-	1	tijd	-	5
Glanskop	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	4	-	-	-	-
Kuifmees	-	-	-	-	-	tijd	tijd	-	1	-	-	-	-	-	-
Zwarte Mees	-	-	-	-	tijd	-	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-
Pimpelmees	5	4	3	5	+	2	+	11	18	8	16	8	3	3	10
Koolmees	6	7	7	10	+	+	+	16	18	6	13	9	4	6	15
Boomklever	-	tijd	-	tijd	-	-	-	2	7	1	8	3	-	-	-
Boomkruiper	2	2	1	2	4	1	4	2	14	3	9	3	1	1	5
Wielewaal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gaai	tijd	3	1	2	4	2	2	1	3	1	1	1	tijd	3	2
Ekster	2	2	3	1	+	2	+	9	-	-	1	1	tijd	1	2
Kauw	2	tijd	tijd	26	tijd	1	tijd	46	14	-	5	4	tijd	tijd	1
Zwarte Kraai	4	2	2	5	+	1	+	6	4	-	1	-	tijd	2	1
Spreeuw	-	tijd	tijd	-	tijd	tijd	tijd	13	tijd	-	-	-	-	tijd	-
Huismus	-	-	-	-	-	tijd	2	2	-	-	-	-	-	-	1
Ringmus	-	-	-	-	tijd	tijd	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Vink	4	tijd	tijd	3	2	2	tijd	3	13	1	3	2	tijd	2	1
Keep	-	-	tijd	-	tijd	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-	-
Groenling	-	tijd	tijd	-	1	5	2	tijd	2	-	-	-	tijd	-	4
Putter	-	tijd	tijd	-	2	4	1	2	2	-	-	-	-	-	-
Sijs	-	tijd	tijd	-	tijd	-	tijd	tijd	-	-	-	-	-	-	-
Kneu	-	-	-	-	tijd	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barmsijs	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Goudvink	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rietgors	-	-	-	-	tijd	3	-	-	-	-	-	-	-	2	9
Totaal territoria	85	64	60	245	+	+	+	492	268	61	167	114	32	155	368
Totaal soorten	30	42	43	42	91	96	76	57	65	24	43	40	24	63	53
w.v. met territoria	22	24	21	29	42	50	43	39	43	19	33	30	13	42	51
w.v. tijd. verblijvend	8	18	22	13	49	46	33	18	22	5	10	10	11	21	2

Waargenomen, maar niet meegenomen in bovenstaande inventarisatie!

Soepeend	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	4	1
Soepgans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-	-
Stadsduif	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Paauw	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	tijd	-	-	-

tijd = tijdelijk verblijvend

+ = wel territoria, aantal onbekend

- = niet waargenomen

Nestkastenonderzoek

Algemeen

In een aantal vogelrustgebieden en de andere geïnventariseerde gebieden hangen nestkasten. Het aantal hiervan kan per gebied sterk variëren. Dit wordt o.a. bepaald door de noodzaak om extra nestgelegenheid te verschaffen, maar in mindere mate ook door de instelling en inzet van de desbetreffende contactpersonen.

De nestkasten in het Haagse Bos waren oorspronkelijk van Staatsbosbeheer, maar in de loop der jaren zijn die tijdens de onderhoudsronde vervangen door kasten van de HVB. Alle kasten zijn in beheer van de vereniging. Door de ouderdom van het bos ontstaan er nu meer natuurlijke nestholtes, waardoor de 20 kastjes langs het Filosofenpad niet meer vervangen hoeven te worden.

De nestkasten worden door enkele enthousiaste leden van de vereniging in eigen beheer vervaardigd. Niet alle gemaakte kasten worden in de diverse gebieden opgehangen. Een aantal werd via de winkel aan particulieren verkocht.

Voor de normale kasten wordt gebruikgemaakt van houten en houtbetonkasten. De laatste zijn weliswaar duurder, maar gaan ook langer mee. Om het risico van vernieling te verminderen worden deze nagenoeg alleen gebruikt in afgesloten vogelrustgebieden en daarnaast in een enkel goed afgeschermd en bewaakt park.

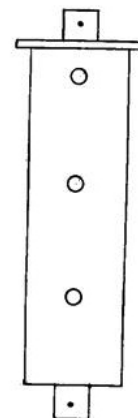
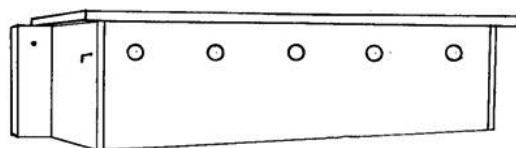
Behalve deze kasten hangen er speciale kasten voor vogelsoorten waarvoor niet altijd geschikte natuurlijke broedgelegenheid voorhanden is. Zo zijn er torenvalkkasten, uilenkasten en vliegenvangerkasten.

Nestkasten voor huismussen

Speciaal om huismussen extra broedgelegenheid te verschaffen zijn de mussenstraat en mussenflat ontwikkeld. Dit zijn twee typen meervoudige kasten die inspelen op het koloniegedrag van de huismus. Ze worden door Hetty Mos gemaakt. De kasten blijken erg gewild bij het publiek. In 2009 heeft het ontwerp van de kast zelfs navolging gevonden in een project van de gemeente Den Haag. Daarbij zijn 1100 mussenkasten met subsidie aan particulieren verkocht. Op zo'n grote productie was de vereniging

helaas niet berekend, maar het is aardig dat het idee goed is aangeslagen en dat nu veel Hagenaars bekend zijn met de mussenkasten.

Voor meer informatie over diverse vogelnestkasten kunt u terecht op www.haagsevogels.nl. Via deze verenigingswebsite of via de informatietelefoon 0174-213825 kunt u werktekeningen verkrijgen of kasten bestellen.

Mussenstraat en mussenflat

Methode van onderzoek

De nestkasten worden in de broedtijd, bijzondere omstandigheden daargelaten, uitsluitend van de buitenkant op bewoning geïnventariseerd. Na de broedtijd worden ze schoongemaakt en zo nodig gerepareerd of vervangen. Ook wordt de gelegenheid benut om aan de hand van de inhoud het broedresultaat te bevestigen.

Toelichting bij de cijfers

In de overzichten is zowel de absolute bezetting opgegeven als het bezettingspercentage. Van belang bij het bezettingspercentage is, dat rekening wordt gehouden met de onderhoudstoestand van de kasten. Een groot aantal in verval verkerende kasten of niet schoongemaakte kasten kan het percentage sterk verminderen.

Broedresultaten in Nestkastgebieden in 2012

	Vrg Dr. Abraham Schierbeektuin	Vrg Eilandjes Meer en Bos	Vrg Marlot	Vrg Ockenburgh	Vrg Gravin van Bylandt	Vrg Henk van Dongen	Vrg Vredenoord	Vrg André van der Laantuin	Vrg Eendenkooi Zuiderpark	Vrg Paroussia	Parkje Van Montfoortlaan	Haagse Bos	Clingendael
Totaal nestkasten	23	7	10	38	22	9	10	19	12	11	6	63	26
totaal bezet	17	5	7	32	14	8	6	13	7	9	5	59	24
w.v.													
Holenduif	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Pimpelmees	5	2	-	13	3	3	2	4	3	8	1	27	10
Koolmees	12	2	7	16	9	4	4	9	3	-	3	32	14
Boomklever	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Boomkruiper	-	-	-	1	1	-	-	-	1	1	-	-	-
Kauw	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Stadsduif	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anders dan vogel	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Bezettings %	73,91	71,43	70	84,21	63,64	88,89	60	68,42	58,33	81,82	83,33	93,7	92,31

Broedresultaten in Nestkastgebieden in 2012 (vervolg)

	Oosterbeek	Arendsdorp	Oostduin	Nieuwe Scheveningse Bosjes	Haagse Beek (middenloop)	Westduinpark (noordelijk deel)	Hyacintebos	De Heimanshof	ATV Zonnegaarde	Park Groot Haesebroek	De Paauw en Bos Ruys	Park Rozenrust	Meeslouwerpolder
Totaal nestkasten	6	7	13	28	5	2	5	17	5	21	13	5	3
totaal bezet	6	6	11	28	2	0	5	11	4	17	9	2	1
w.v.													
Holenduif	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pimpelmees	3	2	3	15	1	-	3	5	2	7	6	1	1
Koolmees	3	4	7	11	-	-	2	5	2	8	3	1	-
Boomklever	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Boomkruiper	-	-	-	2	1	-	-	-	-	2	-	-	-
Kauw	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stadsduif	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Anders dan vogel	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bezettings %	100	85,71	84,62	100	40	0	100	64,71	80	80,95	69,23	40	33,33

Project ooievaarsringen

Door: Caroline Walta

De ooievaarspopulatie in Den Haag en omstreken is het afgelopen decennium sterk in aantal toegenomen. Vooral aan de Noordoostzijde van de stad broeden er steeds meer paartjes.

Om inzicht te krijgen in o.a. herkomst, broedsucces, foerageergebied, trekbewegingen en overleving is het belangrijk dat de jongen voor het uitvliegen geringd worden. De jongen moeten hiervoor tussen de vier en zes weken oud zijn. Van alle in de regio bekende ooievaars is nu ca. 20% geringd (voornamelijk volwassen ooievaars die als jong op het nest in hun geboorteplaats zijn geringd), te weinig om een verantwoord populatie-onderzoek te starten.

De Haagse Vogelbescherming (HVB) heeft daarom besloten een ooievaarsringproject te starten dat vanuit de vereniging wordt gefinancierd en uitgevoerd. De pilot hiervan was in 2012 en omvatte o.a. de volgende activiteiten:

- contact met de landelijke Stichting Ooievaars Research en Knowhow (STORK, www.ooievaars.eu);
- verkrijgen van specifieke vergunning voor ringen van ooievaars;
- in kaart brengen van nestlocaties in Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Rijswijk en Wassenaar;
- criteria bepalen voor te ringen nestjongen (o.a. resultaat en historie van broedsel, bereikbaarheid nest);

- toestemming verkrijgen van eigenaren/beheerders van terreinen/gebouwen, alsmede desbetreffende gemeenten en politiekorpsen;
- inschakelen van klimexpert voor het op een veilige en professionele wijze bereiken van de hooggelegen nestlocaties;
- nestjongen ringen (tevens worden de vogels gemeten en gewogen om hun conditie te bekijken);
- publiciteit/voorlichting verzorgen (aangezien het een pilot betrof, is ervoor gekozen aan de ringactie achteraf bekendheid te geven; wellicht kunnen bij volgende ringactie(s) vooraf pers en publiek uitgenodigd worden);
- gegevensverwerking in database van landelijke organisatie Vogeltrekstation (VT, www.vogeltrekstation.nl).

Het project werd in de eerste weken van juni uitgevoerd met medewerking van:

- Frederik Hoogerhoud (projectleider)
- Caroline Walta (assistent-projectleider)
- Monique van den Broek (contactpersoon STORK)
- Peter Waenink (advies en klimexpert, www.bomenkapper.nl)
- Vincent van der Spek en Maarten Verrips (ringers).

Naast vogelaars die zich actief inzetten om ringen af te lezen, kan iedereen die een ring afleest deze eenvoudig melden via www.vogeltrekstation.nl. Deze informatie is zeer welkom en waardevol voor de projecten.

Resultaat

Nestlocatie (plaats)	Ringdatum 2012	Aantal jongen	Vervolg
Parelmoerhorst (Den Haag)	8 juni	3	3 jongen uitgevlogen
Smaragdhorst (Den Haag)	8 juni	2	2 jongen uitgevlogen één van deze jongen is eind oktober levend en wel gezien in Frankrijk (Saint-Pée-sur-Nivelle, Pyrénées-Atlantique)
Molen de Vlieger (Voorburg)	8 juni	3	3 jongen uitgevlogen 2 jongen < 1 maand na uitvliegen verongelukt (resp. hoogspanningsleiding en verkeer)
Don Bosco (Rijswijk)	11 juni	2	2 jongen uitgevlogen 1 jong opgenomen in Vogelasiel De Wulp, na herstel vrijgelaten
Totaal		10	2 bekende gevallen van overlijden

Ooievaarswintertelling

Door: Caroline Walta.

Tijdens de landelijke ooievaarswintertelling (14-15 januari 2012) zijn in de Haagse regio 30 ooievaars waargenomen. In de winterperiode is tijd gestoken in het aflezen van de ringen en is de herkomst van deze ooievaars achterhaald. Het blijkt dat tevens ooievaars verder uit de omgeving zich in de winter in Den Haag ophouden.

In het broedseizoen hechten de Haagse ooievaarsparen erg aan hun territorium en dulden

ze rondom het nest geen soortgenoten. We kunnen stellen dat zij in het winterseizoen in groepen in en rond onze stad naar voedsel zoeken. Belangrijke gebieden zijn veld Reigersbergen (Benoordenhout) en de Duivenvoordse-Veenzijdse polder (tussen Den Haag en Wassenaar).

Meer informatie over o.a. de landelijke gegevens kunt u terugvinden op de website www.ooievaars.eu van Stichting Ooievaars Research en Knowhow (STORK).

Ringgegevens overwinterende ooievaars Den Haag e.o.

Ringnummer	Ringjaar*	Ringplaats	Geslacht	Broedvogel (huidige nestplaats)
M5909/074	2004#	België, Mechelen	man	Voorburg Molen de Vlieger
M5839/0625	2006	België, Mechelen	vrouw	Leidschendam(merhout)
M5685/031	2002#	België, Mechelen	man	Delft Hertenkamp
9000368	2006#	Den Haag, Vogelasiel De Wulp	man	Den Haag Koekamp
9165	2008	Noord-Holland, Heemstede	man	Den Haag Smaragdhorst
9163	2008	Noord-Holland, Heemstede	onbekend	onbekend
2050	1993	Utrecht, Woerden	man	Rijswijk Don Bosco
1907	1993	Gelderland, Herwijnen	vrouw	Den Haag Marlot
1536	1991	Groot-Ammer, Het Liesveld	man	Wassenaar Oud Kasteel
1398	1991	Wassenaar, Van Ommerenlaan	man	Zoeterwoude 't Geertje

*) alle vogels zijn als jong geringd op het nest, # deze vogels zijn later als 1^e of 2^e jaars vogel geringd.

MUS-project

In 2010 werd een grote actie gehouden onder de Haagse vogelaars om hen te enthousiasmeren deel te nemen aan het MUS-project (Meetnet Urbane Soorten) dat Sovon in 2007 had gelanceerd. In dit eerste jaar werden hierdoor maar liefst 35 (van de 87) postcodegebieden in de Haagse regio geteld. Het project sloeg zo aan dat het aantal getelde postcodegebieden in 2011 verder toenam tot 45, waarmee meer dan de helft van het totale telgebied werd bestreken. In onderstaand artikel worden de resultaten van het project in 2012 beschreven en waar mogelijk met die uit de eerdere jaren vergeleken.

Door: Tom Loorij, coördinator Sovon Haagse regio

Respons en tellers

Er begint na drie jaar inventariseren voor MUS zo langzamerhand een vaste kern van MUS-tellers te ontstaan. Van de 45 postcodegebieden in 2011 werden er in 2012 namelijk 36 opnieuw geteld door dezelfde personen. Slechts in één geval werd het gebied overgenomen door een ander. Daartegenover staat wel dat er in negen gebieden niet meer werd geteld. In één geval betrof dit een teller die een ander postcodegebied is gaan tellen in 2012. Voor een ander postcodegebied is wel al een nieuwe teller gevonden, maar deze heeft in 2012 nog niet geteld. Van de acht gestopte tellers waren er zeven lid van de Haagse Vogelbescherming (HVB) en één geen lid. Hierdoor en omdat de extra wervingsactie speciaal gericht was op potentiële tellers buiten de HVB is het aandeel van MUS-deelnemers binnen de HVB afgenomen van 80% in 2011 tot 73% in 2012. Omdat er aanmeldingen kwamen voor 5 nieuwe postcodegebieden zijn er uiteindelijk in 2012 echter toch nog 41 gebieden geteld, vier minder dan in 2011. Alle deelnemers worden dan ook weer van harte dank gezegd voor hun medewerking. Vooral in de stadsdelen Centrum, Haagse Hout en Scheveningen vielen er een aantal tellers af. Met name in Scheveningen is dringend versterking nodig. Gelukkig heeft een oproep in de november-Wulp van 2011 al enkele kandidaten voor dit stadsdeel opgeleverd. In Rijswijk, waar in 2011 een postcodegebied verviel, zijn ook nieuwe tellers hard nodig. Ook in het Laakkwartier, Escamp en het Transvaalkwartier zou het fijn als meer enthousiastelingen zich hier voor een postcode aanmelden. Alleen in het stadsdeel Segbroek kwam er een nieuwe teller bij, waardoor dit stadsdeel het best getelde was van Den

Haag met 67% van alle postcodes.

Voorburg werd voor het tweede achtereenvolgende jaar integraal geteld en is daarmee onbetwist koploper in het MUS-project. Maar ook in Leidschendam kwam er een nieuwe postcode bij en in Wassenaar heeft een teller die in 2011 door omstandigheden niet had geteld, de draad in 2012 weer opgepakt. Hierdoor scoren Leidschendam en Wassenaar ook bovengemiddeld wat de bezetting betreft. In totaal was de dekkingsgraad in 2012 47% tegen 52% in 2011.

Verheugend was dat vrijwel alle tellers alle drie de telronden hebben kunnen doen. Slechts drie tellers hebben één ronde moeten laten lopen. Ondanks de slechte weersomstandigheden in de derde ronde heeft iedereen deze toch nog kunnen afmaken. Doordat juist enkele tellers met weinig ervaring zijn gestopt is het percentage ervaren tellers van 31% in 2011 toegenomen tot 37% in 2012. Het percentage met weinig ervaring is afgenomen van 31% tot 17%. Door alle mutaties is het aandeel deelnemers met 8 of 9 telpunten afgenomen ten opzichte van 2011 van 31% tot 26%.

Door deze drie factoren, een toename van het aantal complete tellingen (3 telronden), een relatief hoger percentage ervaren tellers en een hoger percentage dat op 10 tot 12 telpunten heeft geteld, is de betrouwbaarheid van de tellingen duidelijk toegenomen ten opzichte van 2011.

Evenals in 2011 was bij de eerste twee telperiodes het weekend duidelijk favoriet met resp. 63 en 51% van de tellingen op zaterdag of zondag. In de derde periode werd ook op maandagavond veel geteld (14% van de tellingen) en minder in het weekend (33%).

Met het gehoor van de hoge tonen is het volgens de tellers zelf wel goed gesteld: bijna 76% (31 personen) gaf op een uitstekend gehoor te bezitten.

Veruit de meeste deelnemers gebruikten de fiets om zich van telpunt naar telpunt te verplaatsen; slechts 4 deelnemers deden dat te voet. Een gemiddelde telronde per fiets duurde ongeveer anderhalf uur.

het MUS-project en op één van de drie snorren. Deze snor was samen met de eerder genoemde wespindief, tafeleend, tapuit en ringmus een nieuwe soort voor het MUS-project in de Haagse regio. Zij

brachten het totaal aantal soorten dat sinds de start van het MUS-project in 2007 in Den Haag en randgemeenten werd gezien op 116. Ten opzichte van 2011 ontbraken 7 soorten, te weten carolinaeend, wulp, kleine bonte specht, sprinkhaanzanger, matkop, spotvogel en goudvink.

Tabel 1. Respons deelname MUS-project

	Aantal PC-gebieden				% deelname		
	totaal	2012	2011	2010	2012	2011	2010
Den Haag	61	26	31	24	43	51	39
Centrum	11	5	7	5	45	64	45
Escamp	13	5	5	3	38	38	23
Haagse Hout	7	4	6	5	57	86	71
Laak	5	1	1	0	20	20	0
Leidschenveen-Ypenburg	7	3	3	3	43	43	43
Loosduinen	5	3	3	3	60	60	60
Scheveningen	7	1	3	1	14	43	14
Segbroek	6	4	3	4	67	50	67
Wassenaar	5	3	2	2	60	40	40
Leidschendam	7	4	3	3	57	43	43
Voorburg	5	5	5	4	100	100	80
Rijswijk	9	3	4	2	33	44	22
Haagse regio totaal	87	41	45	35	47	52	40

In de tweede ronde was men gemiddeld iets langer onderweg, in de derde ronde juist iets korter.

De deelnemers met 8 of 9 telpunten waren in de regel eerder klaar met hun ronde, een enkeling zelfs binnen het uur. Deelnemers te voet deden er gemiddeld beduidend langer over, oplopend tot wel twee uur per ronde.

Vermeldenswaard is ook dat 29% van alle postcode-gebieden geteld wordt door een vrouw. Daarmee wordt de lijn doorgetrokken van het hoge percentage vrouwen bij de actieve tellers in de HVB (38%).

Resultaten

algemeen

In totaal werden er in 2012 ruim 14.400 vogels waargenomen. Rekening houdend met het iets kleiner aantal postcodegebieden waarin geteld werd, is dat ongeveer evenveel als in 2011. Evenals in 2011 werden in de eerste telronde de meeste exemplaren gezien (8.954), in de tweede 8445 en in de derde slechts 8.297. Er werden 95 verschillende soorten geturfd, waarvan 18 soorten met slechts één exemplaar. Leuke waarnemingen waren die van een bosuil (nachtvogel), een ijsvogel en een sijs (nota bene in de derde telronde en één van de vier die landelijk werden opgegeven!). Meest bijzonder was echter de wespindief, het enige exemplaar van deze soort dat landelijk gezien in 2012 in het kader van het MUS-project werd gemeld! Ook kan de Haagse regio zich beroemen op de enige Indische gans uit

De kauw was evenals in 2011, met stip de meest getelde soort met 2.053 exemplaren. Het aantal kauwen neemt daarmee toe hetgeen overeenkomt met het landelijk beeld. Hij werd gevolgd door de houtduif (1.325). De houtduif ging hiermee de halsbandparkiet voorbij, die in 2012 zakte naar de vierde plaats met 896 exemplaren. Hiervan werden in 2012 minder en minder grote groepen gezien. De zilvermeeuw steeg van plaats 5 naar plaats 3 en de merel is weer terug in de top-vijf op de vijfde plaats met 800 stuks. De meerkoet is nieuw in de top-tien en dat zien we ook landelijk. De stadsduif verdween uit de top-tien en ook dat komt overeen met het landelijk beeld. Een exoot als de Canadese gans neemt steeds verder in aantal toe, het aantal nijlganzen nam echter licht af.

Kauw, houtduif, merel en koolmees waren de enige vier soorten die in alle 41 postcodegebieden werden gezien, zilvermeeuw, zwarte kraai en ekster werden slechts in twee gebieden gemist. Canadese gans, huismus, kokmeeuw, soepeend en kuifeend schaarden zich alleen onder de soorten waarvan er meer dan 50 exemplaren werden gezien vanwege hun voorkomen in grote groepen, maar werden slechts in een relatief (zeer) beperkt aantal postcodegebieden opgemerkt.

Wat betreft een aantal soorten wijkt de situatie in de Haagse regio sterk af van het landelijk beeld. Het meest opvallend is dat de Turkse tortel en vink, landelijk resp. op de 9de en 13de plaats, in Den

Haag en omgeving niet eens tot de top-25 behoren en huismus en spreeuw, landelijk op de 4de en 7de plaats, in de Haagse regio slechts op resp. de 21ste en 19de plaats staan. Soorten die het bij ons beter doen dan landelijk zijn exoten als Canadese gans en nijlgans (beide niet in de landelijke top-25 lijst), maar hier nummer 13 en 15. Zilvermeeuw, halsbandparkiet en kleine mantelmeeuw (resp. 3, 4 en 7) staan ook op een veel hogere plaats dan de landelijke lijst (resp. 20, 25 en 21). Hierdoor komt maar liefst 24% van alle halsbandparkieten die landelijk in het MUS-project geteld werden voor rekening van Haagse postcodegebieden, evenals 16% van alle zilvermeeuwen en 12% van alle kleine mantelmeeuwen.

Resultaten per telronde

Zoals al opgemerkt zijn de meeste exemplaren (8.954) gezien in de eerste telronde, gevolgd door de tweede. De minste in de derde ronde (8.297). Niet vreemd omdat tijdens de derde avondtelling bij alle kleine zangvogels minder activiteit is zodat ze minder worden opgemerkt. Deze soorten scoren qua aantal zonder uitzondering in die ronde dan ook veel lager. Zilvermeeuwen en kleine mantelmeeuwen hadden in de eerste ronde hun top, maar in de volgende rondes werden er duidelijk veel minder meeuwen geturfd. Mogelijk hangen er in april nog meeuwen rond die daarna naar broedplaatsen elders vertrekken of een deel van de meeuwen wordt niet opgemerkt omdat ze op de daken zitten te broeden. Soorten met een vroege piek in de zangactiviteit als tjiftjaf en heggenmus werden ook het meest gezien/gehooard in de eerste ronde. Zomergasten als boerenzwaluw, kleine karekiet en tuinfluiter, bereikten hun piek juist in de tweede telronde. Het grootste aantal soorten werd in de tweede ronde gezien: 77 soorten. In de eerste ronde waren dat er 73 en in de derde 70. De kauw en de houtduif waren in alle drie rondes de twee meest getelde soorten. De top-vijf werd in de 1ste en 2de ronde vol gemaakt door zilvermeeuw en merel samen met kleine mantelmeeuw (1ste ronde) en halsbandparkiet (2de ronde). In de 3de ronde maakten gierzwaluw, halsbandparkiet en zilvermeeuw in deze volgorde het plaatje compleet.

Resultaten per PC-gebied

In tabel 3a staan de resultaten per PC-gebied en in

3b is een vergelijking gemaakt met eerdere jaren. In totaal zijn sinds 2007 in 51 van de 87 PC-gebieden MUS-tellingen verricht, waarvan 29 in drie jaar of meer, 12 gebieden twee keer en 10 gebieden één keer.

Het eerste dat opvalt is dat zowel het totaal aantal exemplaren van gebied tot gebied als van jaar op jaar in hetzelfde gebied sterk kan variëren.

De belangrijkste oorzaak hiervan is in de regel de toevallige aanwezigheid van grote groepen van dezelfde soort. Voorbeeld is de Stationsbuurt waar in 2011 een groep van 331 halsbandparkieten was gezien en in 2012 maar van 175. Het verschil tussen 2011 en 2012 in Duinoord kan voor een groot deel

Tabel 2a. Totaal aantal waargenomen exemplaren per soort, 2012 (alleen soorten waarvan in totaal meer dan 10 stuks zijn waargenomen)

	Aantal PC-gebieden	Telronde			Maximum aantal
		1	2	3	
1 Kauw	41	1215	1122	1284	2053
2 Houtduif	41	867	892	928	1325
3 Zilvermeeuw	39	783	473	488	927
4 Halsbandparkiet	38	455	469	564	896
5 Merel	41	607	677	484	800
6 Gierzwaluw	31	10	214	693	737
7 Kleine Mantelmeeuw	31	607	356	395	686
8 Wilde Eend	38	389	312	464	628
9 Koolmees	41	516	358	168	555
10 Meekoet	38	303	277	388	499
11 Stadsduif	24	331	383	171	494
12 Zwarte Kraai	39	349	404	249	484
13 Canadese Gans	20	73	237	305	466
14 Ekster	39	264	268	229	362
15 Nijlgans	34	173	203	94	282
16 Pimpelmees	36	203	160	65	256
17 Winterkoning	35	187	201	72	244
18 Kokmeeuw	12	74	20	190	209
19 Spreeuw	26	92	112	78	196
20 Tjiftjaf	33	168	111	52	178
21 Huismus	21	138	103	84	178
22 Heggenmus	34	121	72	34	140
23 Waterhoen	26	73	68	44	113
24 Zwartkop	26	70	70	36	113
25 Roodborst	31	94	70	43	108
26 Turkse Tortel	24	57	64	34	96
27 Zanglijster	29	61	60	37	95
28 Scholekster	27	36	43	56	86
29 Groenling	22	55	50	35	86
30 Soepeend	17	25	62	50	86
31 Vink	29	49	55	31	83
32 Blauwe Reiger	27	48	50	42	82
33 Gaai	21	63	20	26	74
34 Kuifeend	9	32	14	53	74
35 Grote Bonte Specht	24	35	39	26	60
36 Knobbelzwaan	16	28	29	17	60
37 Fuut	15	21	23	35	57
38 Staartmees	11	28	22	19	51
39 Fitis	16	20	35	9	46
40 Boomkruiper	17	28	34	15	46
41 Putter	11	22	30	9	38
42 Aalscholver	16	33	9	5	37
43 Kleine Karekiet	12	0	22	9	26
44 Boerenzwaluw	6	3	11	15	26
45 Holenduif	8	19	1	9	25
46 Grauwe Gans	5	19	12	5	23
47 Visdief	5	0	9	20	20
48 Tuinfluiter	10	5	14	3	17
49 Ooievaar	6	11	7	11	16
50 Nachtegaal	3	10	7	0	15
51 Stormmeeuw	3	1	9	13	14
52 Grote Canadese Gans	2	6	11	0	13
53 Groene Specht	8	12	3	2	12
54 Huiszwaluw	1	0	11	11	11
55 Fazant	4	7	2	5	10

verklaard worden doordat in 2011 een groep van 143 gierzwaluwen werd gezien en in 2012 maar drie exemplaren. Alleen in de wijk Duttendel kan de enorme toename qua aantal soorten en aantal exemplaren mede worden toegeschreven aan de overname van de tellingen hier door een zeer ervaren teller. Deze ervaring speelt wellicht ook

en 2 tellers met weinig ervaring geteld. Gemiddeld werden er 350 exemplaren per postcodegebied waargenomen. Van de 7 tellers met weinig ervaring waren er 6 die lager dan gemiddeld scoorden, van de 13 gebieden boven het gemiddelde waren er 8 afkomstig van ervaren tellers. Ook de mate van verstedelijking kan invloed hebben op de uitkomsten. Hiertoe is er een onderverdeling in drie typen postcodegebieden:

a: gebieden zonder een enkel telpunt in het groen; sterk verstedelijkt (41)

b: gebieden met enkele telpunten in het groen (29)

c: gebieden met veel telpunten in het groen (17)

In het MUS-project is de eerste groep echter helaas sterk ondervertegenwoordigd (37% geteld) en zijn de twee groepen met meer groen oververtegenwoordigd (resp. 59 en 51%).

Van de 15 verstedelijkte wijken in het onderzoek over 2012 scoorden er 8 een lager aantal vogels dan gemiddeld. Van de 19 bovengemiddelde gebieden waren er daarentegen 13 in de typen gebieden onder b en c. De vier verstedelijkte gebieden waarin toch een bovengemiddeld aantal exemplaren werden geteld dankten dit alle aan één of meer grote groepen van een bepaalde soort.

Gemiddeld werden er 32 verschillende soorten per postcodegebied geteld. Tellers met weinig ervaring kwamen uit op 27 soorten, tellers met een gemiddelde ervaring op 29 en tellers met veel ervaring op 38 soorten. In de sterk verstedelijkte postcodegebieden werden gemiddeld 26 soorten gezien, in stedelijke gebieden met wat groen 32 en in groene gebieden 40 soorten. De drie meest soortenrijke gebieden, alle met meer dan 50 soorten, bevonden zich aan de rand van het bebouwde gebied en grensden aan het open buitengebied, resp. de duinen.

In maar liefst 22 van de 41 onderzochte postcodegebieden stond de kauw op de eerste plaats (in 2011 slechts in 14 van de 45 gebieden). De kauw lijkt hiermee de meest dominante stadsvogel in de Haagse regio te worden. Overigens liggen 11 van deze gebieden in de randgemeenten van Den Haag. In Wassenaar was de kauw zelfs in alle drie de getelde gebieden nummer één, in Leidschendam-Voorburg in 7 van de getelde 9 gebieden. De kauw wordt op afstand gevolgd door meeuwen. Was in 2011 de zilvermeeuw nog maar in 2 gebieden en de kleine mantelmeeuw in één gebied de meest getelde

Tabel 2b. Totaal aantal waargenomen exemplaren per soort (alleen soorten waarvan in totaal meer dan 10 stuks zijn waargenomen)

	Deel PC-gebieden waarin waargenomen			Aantal exemplaren per gebied			PC-
	2010	2011	2012	2010	2011	2012	
	%						
1 Kauw	100,0	100,0	100,0	43,7	42,2	50,1	
2 Houtduif	94,3	97,8	100,0	34,2	27,2	32,3	
3 Zilvermeeuw	91,4	95,6	95,1	20,8	22,1	23,8	
4 Halsbandparkiet	97,1	91,1	92,7	25,4	31,9	23,6	
5 Merel	100,0	100,0	100,0	21,9	19,3	19,5	
6 Gierzwaluw	85,7	77,8	75,6	32,1	32,7	23,8	
7 Kleine Mantelmeeuw	68,6	75,6	75,6	15,1	20,0	22,1	
8 Wilde Eend	91,4	88,9	92,7	16,9	18,2	16,5	
9 Koolmees	97,1	100,0	100,0	19,1	15,0	13,5	
10 Meerkoet	88,6	91,1	92,7	10,3	9,3	13,1	
11 Stadsduif	65,7	73,3	58,5	20,4	27,4	20,6	
12 Zwarte Kraai	94,3	91,1	95,1	12,9	11,2	12,4	
13 Canadese Gans	37,1	42,2	48,8	12,0	15,4	23,3	
14 Ekster	100,0	97,8	95,1	9,9	9,4	9,3	
15 Nijlgans	80,0	86,7	82,9	8,1	8,7	8,3	
16 Pimpelmees	94,3	75,6	87,8	7,5	9,2	7,1	
17 Winterkoning	82,9	75,6	85,4	7,9	7,3	7,0	
18 Kokmeeuw	42,9	33,3	29,3	8,1	9,2	17,4	
19 Spreeuw	71,4	84,4	63,4	5,9	6,7	7,6	
20 Tjiftjaf	77,1	71,1	80,5	5,9	6,1	5,4	
21 Huisemus	42,9	40,0	51,2	12,0	12,2	8,5	
22 Heggenmus	80,0	77,8	82,9	5,3	4,3	4,1	
23 Waterhoen	65,7	60,0	63,4	4,6	4,1	4,4	
24 Zwartkop	62,9	64,4	63,4	4,1	4,2	4,3	
25 Roodborst	74,3	73,3	75,6	4,3	3,7	3,5	
26 Turkse Tortel	51,4	48,9	58,5	4,1	5,0	4,0	
27 Zanglijster	62,9	53,3	70,7	3,9	3,3	3,3	
28 Scholekster	71,4	64,4	65,9	3,9	3,1	3,2	
29 Groenling	37,1	57,8	53,7	3,9	2,7	3,9	
30 Soepeend	25,7	26,7	41,5	4,6	5,0	5,0	
31 Vink	51,4	48,9	70,7	3,0	4,3	2,9	
32 Blauwe Reiger	65,7	62,2	65,9	3,3	3,3	3,0	
33 Gaai	74,3	53,3	51,2	2,2	3,1	3,5	
34 Kuifeend	11,4	22,2	22,0	5,3	4,7	8,2	
35 Grote Bonte Specht	60,0	42,2	58,5	2,8	3,7	2,5	
36 Knobbelzwaan	34,3	26,7	39,0	5,3	6,0	3,7	
37 Fuut	34,3	31,1	36,6	2,9	2,6	3,8	
38 Staartmees	31,4	22,2	26,8	4,7	4,1	4,7	
39 Fitis	34,3	35,6	39,0	2,6	2,3	2,9	
40 Boomkruiper	45,7	37,8	41,5	3,0	3,3	2,7	
41 Putter	42,9	31,1	26,8	3,5	3,4	3,4	
42 Aalscholver	34,3	13,3	39,0	1,9	4,8	2,3	
43 Kleine Karekiet	14,3	15,6	29,3	2,0	3,0	2,2	
44 Boerenzwaluw	20,0	6,7	14,6	1,9	6,7	4,4	
45 Holenduif	20,0	17,8	19,5	1,6	2,8	3,1	
46 Grauwe Gans	11,4	11,1	12,2	7,5	10,0	4,5	
47 Visdief	22,9	13,3	12,2	2,8	2,8	4,1	
48 Tuinfluiter	17,1	11,1	24,4	1,0	3,0	1,7	
49 Ooievaar	11,4	17,8	14,6	3,8	2,6	2,7	
50 Nachtegaal	8,6	4,4	7,3	7,0	6,0	5,1	
51 Stormmeeuw	5,7	4,4	7,3	4,5	4,5	4,6	
52 Grote Canadese Gans	2,9	2,2	4,9	4,0	6,0	6,5	
53 Groene Specht	14,3	22,2	19,5	1,8	1,4	1,5	
54 Huiszwaluw	2,9	2,2	2,4	3,0	1,0	10,8	
55 Fazant	14,3	11,1	9,8	2,0	2,0	2,6	

een rol bij andere uitkomsten. Het is bijvoorbeeld opvallend dat van de acht top-wijken met elk meer dan 500 waargenomen exemplaren er zeven geteld werden door een (zeer) ervaren teller. Aan de andere kant zijn de zes wijken met het minst aantal getelde exemplaren (minder dan 200) door resp. 2 tellers met veel ervaring, 2 tellers met gemiddelde ervaring

Tabel 3a. Aantal vogels en meest getelde soort per PC-gebied, 2012

	Aantal soorten	Aantal exemplaren	Meest getelde soort	
			naam	aantal
DEN HAAG				
Centrum				
Centrum	18	494	Stadsduif	195
Zeeheldenkwartier oost	29	196	Halsbandparkiet	27
Stationsbuurt	26	475	Halsbandparkiet	175
Schilderswijk zuid	22	246	Zilvermeeuw	42
Archipelbuurt	35	375	Kauw	68
Escamp				
Vrederust	35	508	Kauw	258
Bouwlust oost	34	380	Kleine Mantelmeeuw	51
Bouwlust west	24	185	Kauw	29
Morgenstond west	21	363	Kauw	103
Wateringse Veld	36	270	Kleine Mantelmeeuw	33
Haagse Hout				
Mariahoeve noord	25	326	Kauw	54
Marlot	18	119	Kauw	35
Benoordenhout	24	228	Zilvermeeuw	52
Duttendel	51	707	Gierzwaluw	96
Laak				
Laakkwartier oost	25	251	Gierzwaluw	33
Leidschenveen-Ypenburg				
Leidschenveen	31	363	Canadese Gans	147
Ypenburg noord	54	652	Kokmeeuw	112
Ypenburg Singels/Waterwijk	38	414	Canadese Gans	82
Loosduinen				
Houtwijk	30	339	Kauw	67
Kijkduin	39	302	Zilvermeeuw	62
Bohemen	28	327	Kauw	60
Scheveningen				
Duinoord	43	370	Kauw	70
Segbroek				
Regentessekwartier	19	516	Zilvermeeuw	119
Vruchtenbuurt	28	217	Kauw	29
Bomenbuurt	45	717	Houtduif	189
Vogelwijk	52	584	Kauw	97
WASSENAAR				
Deyleroord	25	269	Kauw	80
Oostdorp	16	111	Kauw	31
Kerkehout	26	128	Kauw	27
LEIDSCHENDAM				
De Zijde	28	176	Kauw	27
De Heuvel	38	423	Kauw	66
Raadhuiskwartier	27	259	Kauw	48
De Rietvink	31	220	Huismus	26
VOORBURG				
Voorburg oost	38	276	Kauw	44
Essesteijn/Damsigt	43	524	Kauw	78
Voorburg noord/'t Loo	36	435	Kauw	60
Voorburg oud	28	368	Halsbandparkiet	86
Voorburg west	30	256	Kauw	64
RIJSWIJK				
Cromwijk/Leeuwendaal	26	254	Kauw	50
Te Werve	20	548	Wilde Eend	100
Steenvoorde zuidwest	45	266	Merel	28

Tabel 3b. Aantal soorten en exemplaren per wijk

	Aantal soorten			Aantal exemplaren		
	2010	2011	2012	2010	2011	2012
DEN HAAG						
Centrum						
Centrum	-	15	18	-	343	494
Centrum-zuid	15	17	-	271	516	-
Zeeheldenkwartier oost	-	26	29	-	261	196
Stationsbuurt	26	27	26	283	687	475
Schilderswijk zuid	23	28	22	292	366	246
Zeeheldenkwartier west	17	15	-	223	186	-
Archipelbuurt	31	34	35	316	353	375
Escamp						
Vrederust	-	-	35	-	-	508
Bouwlust oost	34	39	34	384	435	380
Bouwlust west	-	22	24	-	204	185
Morgenstond west	20	24	21	256	274	363
Leyenburg west	-	28	-	-	268	-
Wateringse Veld	42	30	36	272	287	270
Haagse Hout						
Mariahoeve noord	24	27	25	235	423	326
Mariahoeve midden	26	31	-	327	306	-
Bezuidenhout oost	-	23	-	-	177	-
Marlot	30	23	18	143	131	119
Benoordenhout	20	23	24	219	240	228
Duttendel	11	18	51	104	156	707
Laak						
Laakkwartier oost	-	27	25	-	340	251
Leidschenveen-Ypenburg						
Leidschenveen	31	27	31	208	261	363
Leidschenveen Lanen	36	27	-	214	169	-
Ypenburg noord	49	49	54	462	527	652
Ypenburg Singels/Waterwijk	-	-	38	-	-	414
Loosduinen						
Houtwijk	35	34	30	369	551	339
Kijkduin	29	31	39	237	234	302
Bohemien	30	32	28	454	351	327
Scheveningen						
Duinoord	37	36	43	553	588	370
Statenkwartier	-	12	-	-	105	-
Belgisch Park	-	32	-	-	323	-
Segbroek						
Valkenboskwartier	25	-	-	246	-	-
Regentessekwartier	20	21	19	513	609	516
Vruchtenbuurt	-	-	28	-	-	217
Bomenbuurt	50	43	45	838	584	717
Vogelwijk	54	50	52	753	578	584
WASSENAAR						
Deyleroord	31	23	25	671	473	269
Oostdorp	25	-	16	394	-	111
Kerkehout	-	28	26	-	240	128
LEIDSCHEENDAM						
De Zijde	32	31	28	205	279	176
De Heuvel	-	-	38	-	-	423
Raadhuiskwartier	27	26	27	314	246	259
De Rietvink	32	29	31	250	218	220
VOORBURG						
Voorburg oost	40	39	38	302	298	276
Essesteijn/Damsigt	42	37	43	454	348	524
Voorburg noord/'t Loo	35	41	36	286	464	435
Voorburg oud	23	28	28	305	288	368
Voorburg west	-	27	30	-	204	256
RIJSWIJK						
Cromwijk/Leeuwendaal	40	33	26	520	392	254
Te Werve	-	20	20	-	691	548
De Put e.o.	-	26	-	-	321	-
Steenvoorde zuidwest	43	45	45	262	300	266

soort, in 2012 was dit opgelopen tot respectievelijk 4 en 2 gebieden. Opvallend is ook dat de Canadese gans in Leidschenveen en Ypenburg al in 2 van de drie postcodegebieden de meest getelde soort is. Van de gierzwaluw werden in 2012 beduidend minder grote groepen gezien; in slechts 2 gebieden was deze soort nummer één, in 2011 in 7 gebieden.

Resultaten per soortgroep

De uitkomsten zijn onderverdeeld in acht groepen van vogelsoorten die voor het MUS-project in de Haagse regio het meest relevant zijn. Hieronder nog een paar conclusies over deze groepen en enkele afzonderlijke soorten.

a. _____ watervogels

Watervogels treffen wij vanzelfsprekend aan in stadsdelen die veel waterpartijen bevatten. Relatief de meeste worden in Escamp en in de VINEX-locaties Leidschenveen en Ypenburg gezien. Gaat het in Escamp vooral om wilde eenden, nijlganzen en meerkoeten, in de VINEX-wijken vooral om de Canadese gans. In Rijswijk in het postcodegebied Te Werve zijn met name veel wilde eenden en meerkoeten geteld. In stedelijke stadsdelen met relatief weinig water als Centrum, Segbroek en het Laakkwartier zijn juist weinig watervogels geteld, evenals in het relatief "droge" Wassenaar. Gemiddeld bestaat 17% van alle getelde exemplaren uit watervogels. Veruit de meest getelde watervogels zijn wilde eend en meerkoet, samen goed voor ca. 38%.

De Haagse regio is, mede door de aanwezigheid van enkele exoten, duidelijk een watervogelrijk gebied. Wilde eend en meerkoet staan met hun resp. 8-ste en 10-de plaats hoger genoteerd dan op de landelijke lijst (resp. 11de en 16de). Ook Canadese gans en nijlgans staan, zoals al opgemerkt, op de plaatsen 13 en 15, maar komen landelijk gezien niet in de top-25 voor. Wel in overeenstemming met het landelijk beeld is de lichte achteruitgang van de nijlgans, landelijk gezien de enige watervogel onder de standvogels die een kleine veer moest laten. Er werden meer futen en meerkoeten geteld dan in 2011. Ten slotte is vermeldenswaard het groepje kuifeenden dat zich gedurende een deel van de telperioden van het MUS-project in de Hofvijver ophield.

b. _____ zangvogels

In totaal werden er 37 verschillende soorten zangvogels geturfd, waarvan merels (27%) en koolmezen (19%) veruit de meest waargenomen soorten zijn. Op verre afstand worden ze gevolgd door pimpelmees en winterkoning (beide ca. 8%). Zangvogels maken 21% van het totaal aantal exemplaren uit. Wassenaar en Leidschendam-Voorburg zijn rijk aan zangvogels, evenals in Den Haag de Vogelwijk, Kijkduin, Bohemen en de Vruchtenbuurt. Vooral het Centrum, Morgenstondwest en Leidschenveen zijn juist arm aan zangvogels. Zaadeters als vink en groenling scoren aanzienlijk lager dan het landelijk gemiddelde met resp. een 29ste en 31ste plaats (landelijk resp. 22 en 13). De groenling ging in de Haagse regio de vink voorbij, want deze soort zit duidelijk in de lift terwijl de vink, evenals landelijk, een achteruitgang vertoonde.

c. _____ kraaiachtigen

Dit betreft maar vier soorten: kauw, zwarte kraai, ekster en gaai. Gemiddeld bestond in 2012 ca. 21% van het totaal aantal waargenomen exemplaren uit kraaiachtigen. De kauw is veruit de meest algemene soort, ruim 69% van deze groep bestond uit kauwen. Ze werden ook in alle postcodegebieden gezien. In het Centrum en in Leidschenveen/Ypenburg zaten duidelijk wat minder kraaiachtigen (lees: kauwen), in Wassenaar wat meer. In Rijswijk werd in de wijk Te Werve een grote groep zwarte kraaien gezien. Er lijkt een tendens waarneembaar dat de zwarte kraai steeds meer uitloopt op de ekster. Het aantal eksters neemt iets af, dat van de zwarte kraai iets toe. De gaai is vooral een vogel van Voorburg en in mindere mate van het Haagse Hout (Benoordenhout, Duttendel). Uit Wassenaar en Rijswijk kwamen geen waarnemingen van gaaien.

d. _____ meeuwen

In de Haagse regio wordt door sommigen in toenemende mate overlast van meeuwen ondervonden. Het is wel zeker dat er de laatste jaren een toenemend aantal meeuwen in de stad broedt. De MUS-tellingen zijn hier een flauwe afspiegeling van omdat een flink aantal postcodegebieden waarin meeuwen op daken broeden, niet door het MUS-project worden bestreken. Een feit is dat zilvermeeuw en kleine mantelmeeuw op de 3-de en 7-de plaats staan, terwijl ze landelijk gezien pas op

Tabel 4a. Totaal aantal exemplaren per PC-gebied, 2012
(alleen soorten waarvan in totaal 10 of meer stuks zijn waargenomen)

	Den Haag									
	Centrum					Escamp				
	Centrum	Zeeheldenkwartier oost	Stationsbuurt	Schilderswijk zuid	Archipelbuurt	Vrederust	Bouwlust oost	Bouwlust west	Morgenstond west	Wateringse Veld
Fuut	5	2	2	-	1	-	-	-	-	2
Aalscholver	1	-	1	-	5	-	-	-	-	3
Blauwe Reiger	-	-	-	-	3	4	4	4	5	6
Ooievaar	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Knobbelzwaan	-	3	-	-	5	-	-	-	-	5
Grauwe Gans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Canadese Gans	-	-	-	-	35	31	7	-	11	1
Grote Canadese Gans	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-
Nijlgans	2	8	2	6	4	5	31	16	10	5
Wilde Eend	2	6	-	9	16	16	25	17	17	24
Soepeend	-	6	-	-	-	2	1	-	-	-
Kuifeend	-	10	-	-	-	5	-	2	-	-
Fazant	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Waterhoen	-	-	-	6	-	1	1	-	-	3
Meerkoet	4	8	5	6	4	36	13	13	20	20
Scholekster	-	-	-	-	-	1	7	-	2	5
Kokmeeuw	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Stormmeeuw	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kleine Mantelmeeuw	48	7	46	-	15	10	51	6	37	33
Zilvermeeuw	53	17	26	42	19	8	44	18	19	19
Visdief	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-
Stadsduif	195	20	56	-	8	8	8	7	6	-
Holenduif	-	-	-	-	-	-	-	7	1	-
Houtduif	13	12	67	24	35	24	21	13	86	30
Turkse Tortel	-	-	-	-	3	2	2	-	-	2
Halsbandparkiet	49	27	175	12	27	7	13	16	3	8
Gierzwaluw	7	7	-	15	17	-	2	2	2	11
Groene Specht	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Grote Bonte Specht	-	1	1	-	4	1	1	-	-	-
Boerenzwaluw	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-
Huiszwaluw	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Winterkoning	-	2	3	2	12	6	5	-	1	5
Heggenmus	2	4	7	5	1	-	3	-	1	5
Roodborst	-	-	-	2	3	2	3	-	-	1
Nachtegaal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Merel	4	10	10	11	25	26	20	8	14	11
Zanglijster	-	-	1	2	1	1	-	2	-	-
Kleine Karekiet	-	-	-	-	-	2	-	-	-	6
Tuinfluitier	-	-	-	-	-	4	-	1	-	-
Zwartkop	-	2	1	-	3	1	-	1	-	-
Tjiftjaf	-	2	2	6	5	5	8	-	1	4
Fitis	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Staartmees	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-
Pimpelmees	-	3	8	9	1	1	16	1	-	4
Koolmees	3	8	12	9	7	16	16	5	1	7
Boomkruiper	-	1	1	-	-	-	5	1	-	-
Gaai	-	-	-	-	3	-	3	-	-	1
Ekster	1	2	9	11	12	6	4	7	7	9
Kauw	87	13	10	6	68	258	27	29	103	11
Zwarte Kraai	14	2	11	9	17	7	22	5	16	15
Spreeuw	-	-	2	33	1	2	-	-	-	4
Huismus	-	-	15	18	-	1	-	-	-	1
Vink	-	1	-	-	5	1	-	1	-	1
Groenling	-	-	1	-	-	1	-	-	-	2
Putter	-	-	1	-	-	-	1	-	-	2

Tabel 4b. Totaal aantal exemplaren per PC-gebied, 2012
(alleen soorten waarvan in totaal 10 of meer stuks zijn waargenomen)

	Den Haag									
	Haagse Hout				Segbroek				Laak	Scheveningen
	Mariahoeve noord	Marlot	Benoordenhout	Duttendel	Regentessekwartier	Vruchtenbuurt	Bomenbuurt	Vogelwijk	Laakkwartier oost	Duinoord
Fuut	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Aalscholver	-	-	-	2	2	1	-	-	-	1
Blauwe Reiger	6	1	-	-	-	-	3	3	2	1
Ooievaar	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Knobbelzwaan	-	-	-	-	-	-	6	1	-	4
Grauwe Gans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Canadese Gans	-	12	-	1	3	15	4	2	2	7
Grote Canadese Gans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nijlgans	3	-	1	13	-	4	8	11	1	19
Wilde Eend	51	1	2	12	-	2	20	9	6	31
Soepeend	3	-	-	-	-	3	2	-	-	3
Kuifeend	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Fazant	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Waterhoen	17	-	2	2	-	-	3	3	1	2
Meerkoet	26	5	2	1	-	9	16	9	4	23
Scholekster	5	-	1	-	-	3	3	4	5	1
Kokmeeuw	-	-	-	10	-	-	-	27	-	-
Stormmeeuw	-	-	-	4	-	-	-	1	-	-
Kleine Mantelmeeuw	-	-	2	47	87	5	30	44	16	8
Zilvermeeuw	8	8	52	70	119	10	23	27	29	5
Visdief	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stadsduif	-	-	5	25	38	12	9	2	-	32
Holenduif	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Houtduif	14	16	29	43	56	28	189	38	23	13
Turkse Tortel	3	-	1	2	-	3	5	5	-	-
Halsbandparkiet	12	3	12	65	24	13	25	14	14	13
Gierzwaluw	-	-	14	96	29	8	107	46	33	3
Groene Specht	-	-	-	1	-	-	1	2	-	1
Grote Bonte Specht	2	-	1	2	-	-	11	9	-	6
Boerenzwaluw	-	-	-	4	2	-	-	-	-	-
Huiszwaluw	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Winterkoning	2	9	7	12	-	1	13	15	3	15
Heggenmus	8	-	-	6	6	-	7	9	1	3
Roodborst	5	1	2	8	-	5	5	8	-	3
Nachtegaal	-	-	-	5	-	-	-	2	-	-
Merel	17	5	20	25	24	20	37	37	28	11
Zanglijster	2	-	-	8	-	-	8	12	-	3
Kleine Karekiet	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-
Tuinfluit	-	1	-	1	-	-	1	-	-	1
Zwartkop	9	1	1	6	-	1	9	11	-	8
Tjiftjaf	-	-	-	4	-	4	9	11	2	8
Fitis	-	-	-	6	-	2	1	2	-	-
Staartmees	-	-	-	6	-	4	5	5	-	4
Pimpelmees	6	3	4	18	11	10	18	11	13	11
Koolmees	18	4	14	19	21	12	21	18	18	9
Boomkruiper	-	-	-	4	-	-	6	6	-	6
Gaai	-	-	10	11	5	-	6	5	1	3
Ekster	20	-	7	22	9	4	14	10	7	8
Kauw	54	35	26	65	42	29	47	97	19	70
Zwarte Kraai	21	7	8	11	17	6	16	26	8	18
Spreeuw	-	-	-	30	-	-	3	5	1	1
Huismus	18	-	-	1	21	2	-	-	13	5
Vink	-	3	1	7	-	1	5	4	1	3
Groenling	-	-	-	16	5	-	12	10	-	2
Putter	-	-	-	-	-	-	2	5	-	-

Tabel 4c. Totaal aantal exemplaren per PC-gebied, 2012
(alleen soorten waarvan in totaal 10 of meer stuks zijn waargenomen)

	Den Haag						Leidschendam			
	Loosduinen			Leidschenveen/ Ypenburg						
	Houtwijk	Kijkduin	Bohemien	Leidschenveen	Ypenburg noord	Ypenburg Singels/Waterwijk	De Zijde	De Heuvel	Raadhuiskwartier	De Rietvink
Fuut	-	-	-	7	7	5	-	2	-	6
Aalscholver	1	4	-	1	5	-	-	1	-	-
Blauwe Reiger	1	1	2	1	-	-	-	3	-	2
Ooievaar	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
Knobbelzwaan	-	-	8	3	-	5	1	-	-	1
Grauwe Gans	-	-	-	3	13	-	-	-	-	-
Canadese Gans	14	-	9	147	44	82	-	-	-	-
Grote Canadese Gans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nijlgans	12	1	21	-	5	12	-	11	-	1
Wilde Eend	21	7	9	20	23	19	13	16	4	20
Soepeend	1	-	-	1	-	4	4	36	-	-
Kuifeend	-	5	-	-	40	2	-	5	-	-
Fazant	-	2	-	-	5	-	-	-	-	1
Waterhoen	-	1	3	12	2	4	1	11	1	1
Meerkoet	14	4	11	9	10	30	5	24	5	25
Scholekster	2	2	3	3	4	10	-	2	-	2
Kokmeeuw	-	-	-	5	112	13	-	6	-	-
Stormmeeuw	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-
Kleine Mantelmeeuw	4	8	-	21	26	-	7	36	-	-
Zilvermeeuw	5	62	-	-	18	37	11	19	2	4
Visdief	-	-	-	-	2	4	-	7	-	-
Stadsduif	2	6	8	-	-	-	1	9	-	-
Holenduif	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-
Houtduif	41	19	17	4	17	8	5	24	38	20
Turkse Tortel	-	-	-	3	1	-	2	1	8	10
Halsbandparkiet	16	1	35	1	16	11	11	12	19	-
Gierzwaluw	40	13	23	20	55	-	3	29	19	-
Groene Specht	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-
Grote Bonte Specht	-	1	2	-	1	5	-	1	1	-
Boerenzwaluw	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-
Huiszwaluw	-	-	-	-	-	11	-	-	-	-
Winterkoning	7	10	17	-	6	-	15	2	6	6
Heggenmus	2	4	2	4	7	4	2	1	11	1
Roodborst	1	2	3	-	1	1	3	8	2	3
Nachtegaal	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Merel	16	13	26	7	20	13	14	26	20	21
Zanglijster	-	1	2	-	6	2	1	2	2	1
Kleine Karekiet	2	1	-	3	4	1	1	2	-	-
Tuinfluit	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2
Zwartkop	4	2	11	-	4	-	4	-	-	2
Tjiftjaf	7	7	11	-	11	2	9	3	8	3
Fitis	-	1	-	3	5	-	-	-	-	2
Staartmees	-	5	-	-	2	-	-	-	-	2
Pimpelmees	9	1	6	-	18	4	4	5	7	4
Koolmees	18	25	17	11	12	14	11	13	14	12
Boomkruiper	1	-	2	-	1	-	2	1	-	-
Gaai	7	-	2	-	2	-	1	2	1	-
Ekster	10	10	11	13	5	10	10	16	11	6
Kauw	67	18	60	9	74	34	27	66	48	25
Zwarte Kraai	3	13	11	15	18	7	2	6	6	3
Spreeuw	-	26	5	8	6	26	-	4	1	1
Huismus	10	6	-	13	-	8	-	2	-	26
Vink	1	2	-	-	1	1	2	4	2	6
Groenling	-	1	-	-	7	1	-	-	4	1
Putter	-	-	-	-	10	6	-	-	-	-

Tabel 4d. Totaal aantal exemplaren per PC-gebied, 2012
(alleen soorten waarvan in totaal 10 of meer stuks zijn waargenomen)

	Wassenaar			Voorburg					Rijswijk		
	Deyleroord	Oostdorp	Kerkehout	Voorburg oost	Essesteijn/Damsigt	Voorburg noord/'t Loo	Voorburg oud	Voorburg west	Cromwijk/Leeuwendaal	Te Werve	Steenvoorde zuidwest
Fuut	9	-	-	1	5	-	-	-	-	-	-
Aalscholver	-	-	-	-	5	3	-	-	-	-	1
Blauwe Reiger	-	-	1	11	3	2	1	4	1	4	3
Ooievaar	-	-	1	-	6	-	-	-	-	2	-
Knobbelzwaan	3	-	3	-	2	7	-	-	-	-	4
Grauwe Gans	-	-	3	-	2	-	-	-	-	-	2
Canadese Gans	-	-	-	-	6	-	-	-	-	34	-
Grote Canadese Gans	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Nijlgans	-	-	3	2	14	17	2	4	5	14	10
Wilde Eend	9	-	5	7	26	22	5	10	12	100	13
Soepeend	-	-	-	3	9	-	-	5	1	-	1
Kuifeend	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Fazant	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Waterhoen	1	-	-	2	12	4	-	-	-	14	2
Meerkoet	5	-	-	10	14	13	9	7	5	63	11
Scholekster	3	1	-	1	5	3	-	2	-	2	5
Kokmeeuw	-	-	-	2	2	29	-	-	1	-	-
Stormmeeuw	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kleine Mantelmeeuw	1	-	-	4	30	24	3	2	23	-	4
Zilvermeeuw	19	1	3	2	7	28	19	17	18	37	4
Visdief	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Stadsduif	-	-	-	8	3	5	-	-	-	22	-
Holenduif	-	-	-	-	4	-	4	-	-	-	2
Houtduif	36	15	12	27	56	37	37	22	35	57	26
Turkse Tortel	7	-	11	9	4	1	2	-	2	-	6
Halsbandparkiet	11	-	-	31	17	15	86	5	34	31	15
Gierzwaluw	-	-	-	9	11	26	70	-	1	13	5
Groene Specht	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Grote Bonte Specht	1	1	1	1	1	2	-	-	-	-	2
Boerenzwaluw	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3
Huiszwaluw	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Winterkoning	4	5	5	2	7	11	10	1	5	-	12
Heggenmus	-	1	1	7	3	12	2	2	4	-	3
Roodborst	4	5	1	3	8	4	2	5	-	-	1
Nachtegaal	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Merel	24	21	16	21	43	18	15	30	14	29	28
Zanglijster	1	1	3	2	8	5	1	4	1	8	3
Kleine Karekiet	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Tuinfluit	-	-	-	1	-	-	-	4	-	-	-
Zwartkop	-	-	3	1	10	3	-	8	1	-	5
Tjiftjaf	5	3	3	5	2	10	7	4	2	-	6
Fitis	-	1	4	3	-	-	2	10	-	-	2
Staartmees	7	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
Pimpelmees	4	1	-	3	4	8	15	2	7	-	5
Koolmees	17	12	4	14	21	20	21	25	23	2	11
Boomkruiper	-	-	-	2	-	3	-	-	2	-	1
Gaai	-	-	-	2	3	4	2	1	-	-	-
Ekster	5	-	3	10	33	10	8	1	2	9	12
Kauw	80	31	27	44	78	60	25	64	50	48	22
Zwarte Kraai	-	4	3	6	39	9	12	6	-	54	12
Spreeuw	-	-	5	4	9	9	3	1	1	-	3
Huismus	-	-	-	7	-	4	1	1	-	-	3
Vink	5	5	4	3	1	-	1	6	-	-	2
Groenling	4	-	3	-	5	4	1	2	1	-	1
Putter	-	-	-	5	2	2	-	-	-	-	2

de 20-ste en 21-ste plaats staan. Gemiddeld bestaat 15% van alle in de Haagse regio voor MUS getelde vogels uit meeuwen. In het Regentessekwartier is dat echter 40%, maar ook in het Centrum, Bouwlust-oost en het Benoordenhout ligt dit ver boven het gemiddelde. De randgemeenten scoren zonder uitzondering laag wat betreft het percentage meeuwen.

In Ypenburg-noord is het percentage meeuwen hoog (24%) door een grote groep kokmeeuwen (112 stuks); dit aantal maakt ruim 50% van het totaal aantal getelde kokmeeuwen uit. Andere meeuwensoorten als stormmeeuw en grote mantelmeeuw werden in het MUS-project nauwelijks gezien.

e. duiven

Duiven maken circa 15% van het totaal aantal getelde soorten uit. Het gaat daarbij voornamelijk

Houtduiven

om stadsduiven en houtduiven. De stadsduif is typisch een soort voor Den Haag zelf, in Wassenaar werden geen stadsduiven gezien en in Rijswijk en Leidschendam nauwelijks. Alleen in Voorburg werd een klein aantal gezien. Daar staat ook een grote duiventil waar vanuit de duiven uitzwerven. Van alle stadsduiven zit 50% in het Centrum waar een groep van 195 stuks werd geteld, waardoor dit postcodegebied ver boven het gemiddelde zit met 42%. De stadsduif heeft een flinke veer moeten laten ten opzichte van 2011.

Ook wijken als de Bomenbuurt, de Stationsbuurt en Morgenstond-west scoren hoger dan gemiddeld, maar dan door grote groepen houtduiven die daar werden gezien. In het stadsdeel Leidschenveen-

Ypenburg werden relatief veruit de minste duiven gezien.

De Turkse tortel is geen typisch Haagse duif; staat hij landelijk op de 9de plaats, bij ons komen we hem pas op de 26ste plaats tegen. Geheel in lijn hiermee is dat het een duif is van voornamelijk de randgemeenten, waar bijna tweederde van het totaal aantal is gezien. In de stedelijke omgeving komt hij alleen in enkele wijken in Escamp in kleine aantallen voor. Holenduiven worden in MUS in de Haagse regio nauwelijks opgemerkt. Opvallend is het hoge aantal in Bouwlust-west.

f. gebouwbroeders

Hier vallen vier soorten onder: zwarte roodstaart, gierzwaluw, spreeuw en huismus.

De zwarte roodstaart blijft verder buiten beschouwing; slechts een enkel exemplaar werd opgemerkt. Bij de spreeuw de kanttekening dat niet alle spreeuwen in of aan gebouwen behoeven te broeden, maar dat een aantal ook een nest in natuurlijke boomholten kan hebben.

De Haagse regio scoort uitermate slecht op het gebied van gebouwbroeders, slechts 8 procent van alle in MUS getelde vogels bestond uit deze groep. Heel illustratief zijn vooral de cijfers van de huismus en de spreeuw in dit verband met een schamele 21ste en 19de plaats op de ranglijst, terwijl deze soorten op de landelijke lijst op resp. de vierde en zevende plaats staan! Alleen de gierzwaluw scoort met zijn 6de plaats ongeveer even hoog als op de landelijke lijst (5-de). Toch zou je in een uitermate stedelijk gebied met veel oude wijken eigenlijk een meer dan gemiddeld aantal gierzwaluwen verwachten.

Vooral het stadsdeel Escamp, en de postcodegebieden Centrum, Marlot en Duinoord zijn opvallend arm aan gebouwbroeders. In de randgemeenten scoren Oostdorp in Wassenaar, Voorburg-west en Cromwijk/Leeuwendaal in Rijswijk opvallend laag. Hoge concentraties gebouwbroeders bevinden zich in de Schilderswijk-zuid (het postcodegebied met het hoogste aantal spreeuwen en op één na hoogste aantal huismussen), Laakkwartier-oost (veel gierzwaluwen en huismussen) en Duttendel (vooral veel gierzwaluwen en spreeuwen). In de randgemeenten vallen eigenlijk alleen Voorburg-oud (gierzwaluwen) en De Rietvink in Leidschendam (grote groep huismussen) in positieve zin op. De gierzwaluw deed het in 2012 erg slecht. De grote

groep in Duinoord (in 2011 maar liefst 143) werd niet meer gezien en ook in het Regentessekwartier, een ander bolwerk, werden er beduidend minder gezien. Was deze soort in 2011 in 7 postcodegebieden de meest getelde soort, in 2012 was dat nog maar in 2 gebieden.

Het hoge aantal spreeuwen in 2011 lijkt een toevalstreffer geweest te zijn, want in 2012 waren van het hoge aantal getelde exemplaren in 2011

Spreeuw

(254 in 38 gebieden) nog maar 196 in 26 gebieden over. De meeste werden gezien in de Schilderswijk-zuid (33 stuks) en in Duttendel (30 stuks). Werden in 2011 in 18 van de 45 telgebieden huismussen geteld, in 2012 was dat in 21 van 41. Tegenover 5 postcodegebieden waar in tegenstelling tot 2011 in 2012 geen huismussen werden gezien, werden in 10 gebieden t.o.v. 2011 juist wel huismussen waargenomen. Hierbij waren echter drie ten opzichte van 2011 nieuw getelde gebieden en ging het in 5 van de 7 wel getelde gebieden slechts om één of twee exemplaren. Toch zakte hij op de ranglijst van alle soorten van de 19-de naar de 21-ste plaats. Geen reden voor optimisme dus. Hierbij wel de aantekening dat een postcodegebied dat in 2011 een flinke groep mussen telde, in 2012 niet geteld is. Daarnaast zijn er in het MUS-project maar twee andere echt levensvatbare populaties geteld, namelijk in het Regentessekwartier en in Leidschendam, waarbij wordt opgemerkt dat in het Regentessekwartier het aantal getelde exemplaren met tweederde terugliep. Ook de populaties in de Schilderswijk en Laak werden kleiner.

g. halsbandparkiet

De halsbandparkiet is een typisch Haagse exoot (ca. 40% van de landelijke populatie broedt in de Haagse regio). Hij heeft een grote slaapplek in het Centrum van enkele duizenden exemplaren waar alle exemplaren uit de verre omgeving zich in de avond verzamelen. In 2012 werden slechts 896 exemplaren geteld (6% van alle soorten) tegen 1.308 in 2011. Dit kleinere aantal duidt niet op een achteruitgang, maar wordt volledig verklaard omdat er toevallig minder en minder grote groepen geteld zijn. In 2012 waren dit er slechts 3 met meer dan 50 stuks waarvan één met meer dan 100. Voor 2011 zijn de getallen 4 met meer dan 50 exemplaren, waarvan één van meer dan 100 en zelfs 2 van meer dan 200 stuks. Mogelijk zijn er hierdoor ook landelijk in MUS minder halsbandparkieten gezien. De grote groep in de Stationsbuurt is waarschijnlijk een groep die zojuist van de slaapplek is vertrokken. Grote groepen uit andere postcodegebieden zijn in de derde telronde geteld op weg naar de slaapplek. Hij is in vrijwel alle wijken gezien.

h. overige soorten

Deze groep omvat 18 verschillende soorten, waarvan qua aantal de scholekster met 37% van het totaal en de grote bonte specht met 26% veruit de belangrijkste zijn. Daarnaast gaat het onder andere om enkele roofvogels, fazant, visdief en groene specht. Deze soorten maken in alle postcodegebieden slechts 1 tot 2% van het totaal aantal getelde vogels uit.

De scholeksters foerageren regelmatig op sportvelden, waar ze snel opvallen. Zo nu en dan worden deze in gezelschap van jonge exemplaren gezien zoals in Bouwlust-oost, waardoor het aannemelijk is dat een belangrijk deel van deze vogels 'dakbroeders' betreft. In deze wijk werden samen met het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg de meeste scholeksters gezien. De platte daken in deze wijken bieden wellicht goede nestplaatsen voor deze soort. Evenals het landelijke beeld gaat deze soort echter langzaam achteruit.

Ook de grote bonte specht volgt het landelijk beeld met een terugval in het aantal exemplaren. De 60 grote bonte spechten zijn verspreid in 24 wijken gezien, de meeste nog in de Bomenbuurt en de Vogelwijk, allebei groene wijken.

Tabel 5a. Percentage soortgroepen Den Haag per PC-gebied, 2012

	Totaal	Watervogels	Zangvogels	Kraaiachtigen	Meeuwen	Duiven	Gebouwbroeders 1)	Halsbandparkiet	Overige soorten	Totaal
DEN HAAG	9924	17	19	20	15	14	8	6	2	100
	%									
Centrum	1786	10	12	15	15	24	6	16	1	100
Centrum	494	3	2	21	21	42	1	10	0	100
Zeeheldenkwartier oost	196	27	18	9	12	16	4	14	1	100
Stationsbuurt	475	2	10	6	15	26	4	37	0	100
Schilderswijk zuid	246	11	20	11	17	10	27	5	0	100
Archipelbuurt	375	19	17	27	9	12	5	7	3	100
Escamp	1706	22	14	31	15	13	2	3	1	100
Vrederust	508	20	13	53	4	7	1	1	0	100
Bouwlust oost	380	23	23	15	25	8	1	3	2	100
Bouwlust west	185	28	12	22	13	15	1	9	0	100
Morgenstond west	363	17	5	35	15	26	1	1	1	100
Wateringse Veld	270	26	19	13	20	12	6	3	2	100
Haagse Hout	1380	12	22	21	14	10	12	7	1	100
Mariahoeve noord	326	33	20	29	2	5	6	4	2	100
Marlot	119	19	24	34	7	13	0	3	0	100
Benoordenhout	228	4	22	23	24	15	6	5	1	100
Duttendel	707	5	23	15	18	10	18	9	1	100
Laak	251	6	26	14	18	9	19	6	2	100
Laakkwartier oost	251	6	26	14	18	9	19	6	2	100
Leidschenveen-Ypenburg	1429	37	16	13	17	3	10	2	3	100
Leidschenveen	363	56	7	10	10	3	11	0	1	100
Ypenburg-noord	652	24	19	15	24	3	10	2	3	100
Ypenburg Singels/Waterwijk	414	40	19	12	12	2	8	3	4	100
Loosduinen	968	15	26	22	8	10	13	5	2	100
Houtwijk	339	19	20	26	3	13	15	5	1	100
Kijkduin	302	8	29	14	24	8	15	0	3	100
Bohemen	327	19	28	25	0	7	8	11	2	100
Scheveningen	370	25	24	27	4	12	2	4	2	100
Duinoord	370	25	24	27	4	12	2	4	2	100
Segbroek	2034	7	23	16	18	19	11	4	2	100
Regentessekwartier	516	1	13	14	40	18	10	5	0	100
Vruchtenbuurt	217	16	28	18	7	20	5	6	1	100
Bomenbuurt	717	9	23	12	7	28	15	3	2	100
Vogelwijk	584	7	30	24	17	8	9	2	3	100

1) Gierzwaluw, Zwarte Roodstaart, Huismus en Spreeuw

Tabel 5b. Percentage soortgroepen rand(deel)gemeenten per PC-gebied, 2012

	Totaal	Watervogels	Zangvogels	Kraaiachtigen	Meeuwen	Duiven	Gebouwbroeders 1)	Halsbandparkiet	Overige soorten	Totaal
	%									
WASSENAAR	508	9	36	30	5	16	3	1	1	100
Deyleroord	269	12	28	32	7	16	4	1	0	100
Oostdorp	111	0	51	32	1	14	0	0	3	100
Kerkehout	128	13	38	25	2	18	4	0	1	100
LEIDSCHENDAM	1078	19	26	21	8	11	8	4	3	100
De Zijde	176	14	40	23	10	5	2	6	0	100
De Heuvel	423	27	16	21	14	8	8	3	2	100
Raadhuiskwartier	259	4	30	25	2	18	8	7	6	100
De Rietvink	220	25	30	15	2	14	12	0	1	100
VOORBURG	1859	14	25	22	9	12	8	8	1	100
Voorburg oost	276	13	26	22	3	16	7	11	1	100
Essesteijn/Damsigt	524	20	22	29	7	13	4	3	2	100
Voorburg noord/'t Loo	435	16	23	19	19	10	9	3	1	100
Voorburg oud	368	5	21	13	6	12	20	23	0	100
Voorburg west	256	11	41	28	7	9	1	2	1	100
RIJSWIJK	1068	29	18	20	8	14	2	7	1	100
Cromwijk/Leeuwendael	254	10	24	21	17	15	1	13	0	100
Te Werve	548	42	8	20	7	14	2	6	0	100
Steenvoorde zuidwest	266	19	33	17	3	13	4	6	5	100

1) Gierzwaluw, Zwarte Roodstaart, Huismus en Spreeuw

Tabel 5c. Percentage soortgroepen totaal

	Totaal	Watervogels	Zangvogels	Kraaiachtigen	Meeuwen	Duiven	Gebouwbroeders 1)	Halsbandparkiet	Overige soorten	Totaal
	%									
DEN HAAG										
2010	8189	15	23	18	11	15	11	5	2	100
2011	10842	15	19	16	13	16	11	8	2	100
2012	9924	17	19	20	15	14	8	6	2	100
Centrum										
2010	1385	8	19	16	15	23	11	8	1	100
2011	2716	7	11	11	15	25	10	21	0	100
2012	1786	10	12	15	15	24	6	16	1	100
Escamp										
2010	912	30	19	13	10	19	2	5	3	100
2011	1468	25	15	17	18	13	6	4	2	100
2012	1706	22	14	31	15	13	2	3	1	100
Haagse Hout										
2010	1028	15	23	28	10	13	6	3	1	100
2011	1434	17	21	30	10	11	6	5	1	100
2012	1380	12	22	21	14	10	12	7	1	100
Laak										
2010	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2011	340	14	12	13	16	18	21	6	1	100
2012	251	6	26	14	18	9	19	6	2	100
Leidschenveen/Ypenburg										
2010	884	30	23	18	13	4	5	2	5	100
2011	958	26	23	17	11	8	7	4	4	100
2012	1429	37	16	13	17	3	10	2	3	100
Loosduinen										
2010	1061	17	24	17	12	10	14	5	2	100
2011	1136	23	24	18	10	11	13	1	1	100
2012	968	15	26	22	8	10	13	5	2	100
Scheveningen										
2010	553	19	21	18	7	10	14	9	2	100
2011	1017	13	22	17	11	12	20	4	2	100
2012	370	25	24	27	4	12	2	4	2	100
Segbroek										
2010	2366	7	27	16	9	18	15	5	2	100
2011	1773	6	29	13	12	16	17	4	2	100
2012	2034	7	23	16	18	19	11	4	2	100
WASSENAAR										
2010	1065	7	14	38	4	5	4	26	1	100
2011	715	9	21	22	2	6	2	29	10	100
2012	508	9	36	30	5	16	3	1	1	100
LEIDSCHENDAM										
2010	769	16	34	15	5	13	13	3	1	100
2011	743	12	33	23	7	14	8	3	1	100
2012	1078	19	26	21	8	11	8	4	3	100
VOORBURG										
2010	1347	12	29	18	8	14	12	6	2	100
2011	1602	10	29	19	10	14	12	6	1	100
2012	1859	14	25	22	9	12	8	8	1	100
RIJSWIJK										
2010	788	10	24	20	8	14	13	9	2	100
2011	1707	22	16	26	10	11	8	6	1	100
2012	1068	29	18	20	8	14	2	7	1	100
TOTAAL										
2010	12158	14	24	19	10	14	11	7	2	100
2011	15609	15	21	18	11	14	11	8	2	100
2012	14437	17	21	21	13	13	8	6	2	100

1) Gierzwaluw, Zwarte Roodstaart, Huismus en Spreeuw

Tabel 6. Indexen van soortgroepen en soorten
(in vergelijkbare PC-gebieden)

	2010	2011	2012
Totaal aantal exemplaren	100	105	96
Aantal exemplaren per groep			
watervogels	100	103	104
zangvogels	100	99	94
kraaiachtigen	100	101	102
meeuwen	100	118	127
duiven	100	103	99
gebouwbroeders 1)	100	109	72
halsbandparkiet	100	126	74
overige vogelsoorten	100	94	71
Aantal exemplaren per soort 2)			
Fuut	100	91	156
Blauwe Reiger	100	96	94
Knobbelzwaan	100	106	78
Canadese Gans	100	145	140
Nijlgans	100	114	81
Wilde Eend	100	95	97
Kuifeend	100	124	157
Waterhoen	100	97	96
Meerkoet	100	91	118
Scholekster	100	82	85
Kokmeeuw	100	111	148
Kleine Mantelmeeuw	100	155	138
Zilvermeeuw	100	99	115
Stadsduif	100	130	71
Houtduif	100	88	118
Turkse Tortel	100	134	86
Halsbandparkiet	100	126	74
Gierzwaluw	100	105	70
Grote Bonte Specht	100	114	80
Winterkoning	100	99	104
Heggenmus	100	91	97
Roodborst	100	94	86
Merel	100	96	91
Zanglijster	100	85	123
Zwartkop	100	121	99
Tjiftjaf	100	99	101
Pimpelmees	100	113	92
Koolmees	100	93	86
Boomkruiper	100	108	85
Gaai	100	119	102
Ekster	100	102	96
Kauw	100	103	101
Zwarte Kraai	100	91	111
Spreeuw	100	149	69
Huisemus	100	96	87
Vink	100	140	89
Groenling	100	131	123

1) Gierzwaluw, Zwarte Roodstaart, Huisemus en Spreeuw

2) Alleen soorten met in 2012 50 of meer exemplaren

Diverse activiteiten van anderen

In en rond het werkgebied van de Haagse Vogelbescherming zijn ook diverse andere groeperingen actief met het inventariseren en beschermen van vogels. Hieronder een verslag van hun activiteiten. Op hun website is nadere informatie daarover beschikbaar.

Weidevogelwerkgroep Nootdorp-Leidschendam

Oppervlakte: ca. 509 ha
Contactpersoon: Martin van de Reep
Url: www.wgnl.nl

Deze werkgroep maakt formeel deel uit van de Stichting Werkgroep Groenbeheer Nootdorp-Leidschendam en bestaat uit ca. veertig vrijwilligers, die van medio maart tot eind juni enkele uren per week het weiland in gaan. In het werkgebied werken boeren samen met deze vrijwilligers om de nesten van weidevogels te beschermen. In overleg met de boer wordt besloten wat gedaan moet worden om

de nesten te beschermen, zoals merkstokken of nestbeschermers plaatsen of nesten verleggen. Meer informatie over de activiteiten van deze werkgroep is te vinden op de website.

Seizoensoverzicht

Als we terugblikkend op 2012 blijkt het voor de weidevogels een jaar met een slechte start te zijn geweest.

Eind januari valt de vorst in en trekken alle weidevogels weer terug richting Frankrijk. Een enkele scholekster blijft achter in het stedelijk gebied en op 2 februari tref ik op de Rodelaan in Voorburg een scholekster aan die brood uit mijn hand eet!

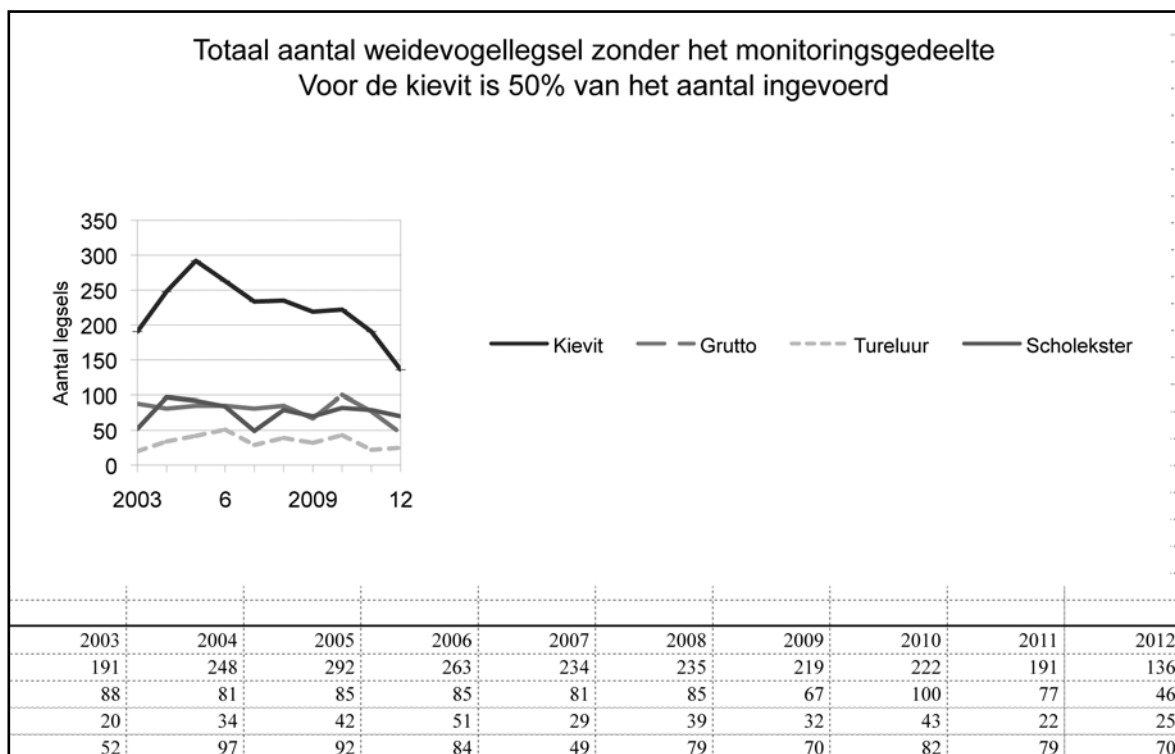
Het duurt tot 12 februari voordat de dooi intreedt en op 18 februari zijn veel agrariërs bezig met het

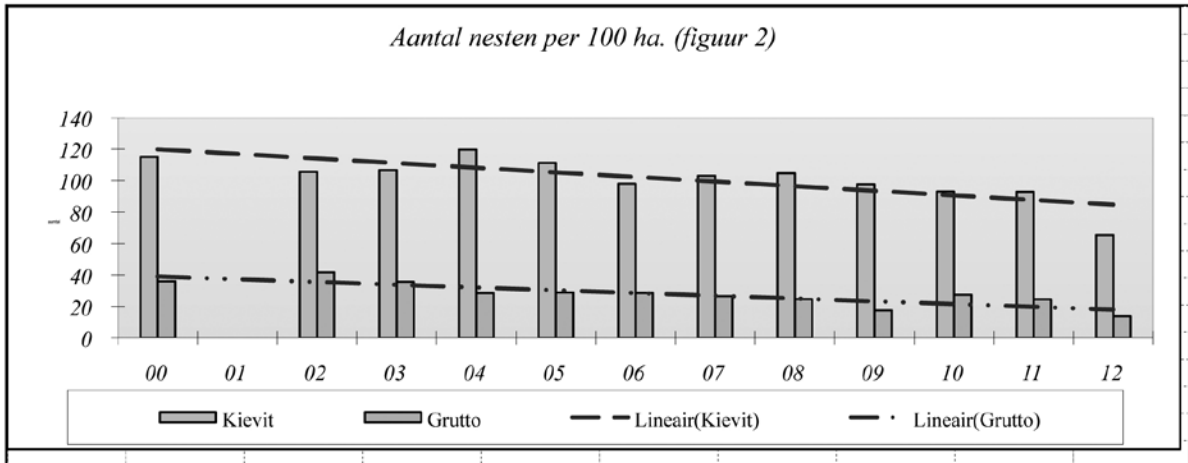
Soort	Totaal	Bekend	Uit	Niet uit	% uit	Pred.	Bew.	Werk.	Verl.	Ov.	Onb.
Canadese gans	5	2	2	0	100.00	0	0	0	0	0	0
Eend onbekend	1	0	0	0	0.00	0	0	0	0	0	0
Grauwe gans	1	1	0	1	0.00	0	0	0	0	0	1
Grutto	46	42	29	13	69.05	7	0	0	5	0	1
Kievit	272	229	174	55	75.98	40	0	2	6	2	5
Knobbelzwaan	2	2	1	1	50.00	0	0	0	0	0	1
Kuifeend	6	5	3	2	60.00	0	0	0	2	0	0
Meerkoet	17	14	12	2	85.71	2	0	0	0	0	0
Scholekster	70	61	38	23	62.30	16	0	1	4	0	2
Slobeend	8	6	3	3	50.00	2	0	0	1	0	0
Tureluur	25	20	17	3	85.00	2	0	0	1	0	0
Wilde eend	9	8	5	3	62.50	3	0	0	0	0	0
Totaal			284	106		72	0	3	19	2	10
% van bekend resultaat	462	390	72.82	27.18	72.82	18.46	0	0.77	4.87	0.51	2.56

- In bovenstaande tabel een overzicht van de beschermde nesten bij actieve weidevogelbescherming

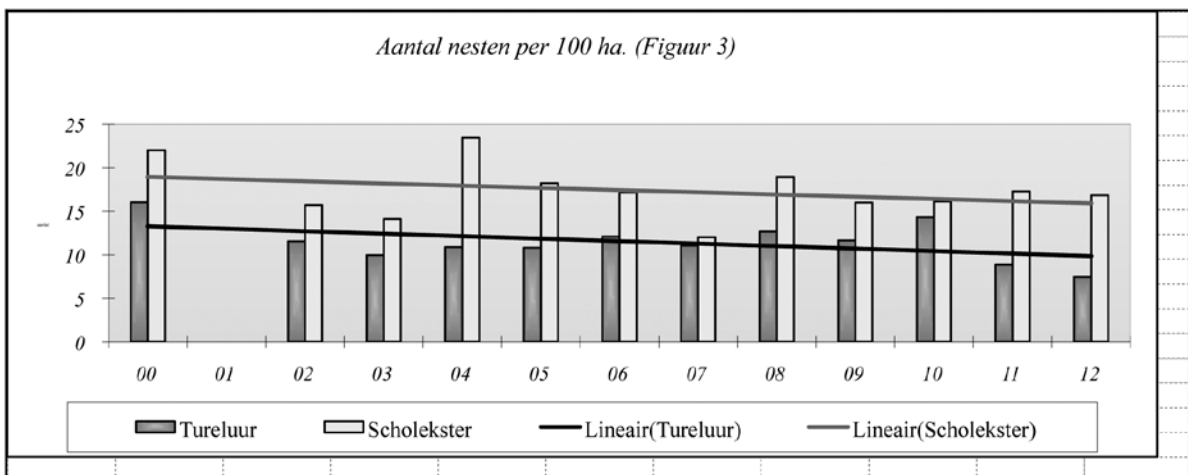
uitrijden van mest op hun percelen. Op 20 januari is de eerste grutto terug en op 24 februari is het aantal aangegroeid tot 23 vogels. Op 13 maart wordt het eerste kievitse bij ons in de groep gevonden maar op veel percelen staan er mannelijke kieviten te wachten maar komt het niet tot paarvorming. Op 17 maart is het een hele mooie dag en overal wordt weer mest geïnjecteerd op de percelen. Ook zijn er bedrijven waar de kievit de eerste maand niet gezien wordt. Eind mei komen dan ook uit het hele land alarmerende berichten over een dramatisch broedseizoen. Achteraf blijkt dat veel kieviten tussen de twee vorstperioden in Frankrijk om het leven zijn gekomen en dan hebben we het niet over het aantal vogels dat jaarlijks nog steeds wordt afgeschoten maar over naar schatting 200.000 kieviten (Bron: bioloog en onderzoeker Olivier Girard) die in de door strooizout ontdooide stroken langs de wegen in leven proberen te blijven. Helaas sterven daardoor vele vogels door voedselgebrek, het verkeer of door de opname van teveel zout. Deze schatting lijkt echter wat aan de hoge kant gezien het feit dat er landelijk een teruggang van 13% wordt gemeld, maar verklaart waarschijnlijk wel de enorm lage aantallen teruggekeerde kieviten in 2012.

Alarmtellingen 2012 Bieslandsepolder 95 ha.	
Soort	Aantal territoria
Kievit	80
Grutto	21
Tureluur	39
Scholekster	17
Slobeend	11
Krakeend	7
Kuifeend	2
Bergeend	2
Graspieper	2
Kleine Plevier	1
Totaal	182

In **figuur 2** is duidelijk te zien dat het aantal gevonden nesten van de kievit dit jaar veel lager is dan de meerjarige trendlijn (--- lijn). De lijn laat de jaarlijkse gemiddelde achteruitgang van het aantal gevonden nesten per ha. zien. Door de resultaten van het afgelopen jaar is de jaarlijkse afname van het aantal gevonden nesten van de kievit zelfs groter geworden dan van de grutto! Helaas zijn er dit jaar ook minder gruttonesten gevonden. Jammer eigenlijk want 2010 en 2011 lieten net weer een lichte stijging zien. Hopelijk treedt er in 2013 weer een lichte verbetering op van het aantal gevonden nesten. De gegevens komen overeen met de provinciale resultaten.

In **figuur 3** zien we dat de tureluur voor het tweede jaar op rij een neergaande lijn laat zien. Ook provinciaal is de tureluur afgenomen maar in voorgaande jaren was in het aantal gevonden nesten steeds een licht stijgende lijn waarneembaar. De dalende lijn van de tureluur en de scholekster ontlopen elkaar niet veel meer, terwijl de scholekster het landelijk juist slecht doet, ligt het aantal gevonden nesten bij ons wederom boven het gemiddelde.

Van de grutto zijn redelijk wat jongen waargenomen wat mogelijk in verband gebracht kan worden met het vrij natte seizoen waardoor er pas laat gemaaid kon worden. De kievit lijkt daar echter geen voordeel van te hebben gehad want er zijn toch weer de nodige herlegsels waargenomen.

De zomertaling leek de polder geheel verlaten te hebben maar dit jaar zijn er toch weer twee mannen en een paartje waargenomen waarvan tenminste het paartje in een strook uitgestelde maaidata heeft gebroed. Altijd weer leuk om dat raspende geluid van een zomertaling te horen!

Trekellen

Jaaroverzicht

Favorieten | Nederland | België | Frankrijk | Groot-Brittannië | Duitsland | Spanje en Portugal | Denemarken | Andere landen
Opmerkelijk | Foto's | Doortrekpatroon | Grafiek | Dagrecords | Overzicht telposten | Maand | Teluren | Contact | Documenten | Login

Totalen VRS Meijndel (Wassenaar) 2012

alle maanden 2012

Soort	Jan	Feb	Maa	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Totaal	Nieuw geringd	Terug-gevangen	Maximum	Presentie (%)	Presentie (dagen)	Eerste	Laatste
1 Blauwe Reiger	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1 (5-feb)	1	1	5-feb	5-feb
2 Sperwer	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	1 (29-sep)	1	1	29-sep	29-sep
3 Kwartel	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2	2	0	2 (10-aug)	1	1	10-aug	10-aug
4 Waterral	0	0	0	0	0	0	1	13	12	53	1	0	80	80	0	33 (21-okt)	24	21	29-jul	16-nov
5 Porseleinhoen	0	0	0	0	0	0	6	7	0	0	0	0	13	13	0	3 (27-jul)	10	9	27-jul	19-aug
6 Kwartelkoning	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	1 (9-sep)	1	1	9-sep	9-sep
7 Goudplevier	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	1 (27-aug)	1	1	27-aug	27-aug
8 Bonte Strandloper	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	7	0	6 (1-feb)	2	2	1-feb	2-feb
9 Bokje	3	0	0	0	0	0	0	0	0	5	2	1	11	11	0	3 (14-jan)	6	5	14-jan	1-dec
10 Wulp	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2	0	1 (2-feb)	2	2	2-feb	3-feb
11 Tureluur	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1 (15-jul)	1	1	15-jul	15-jul
12 Witgat	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	2	2	0	1 (5-jul)	2	2	5-jul	1-aug
13 Bosruiter	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1 (26-jul)	1	1	26-jul	26-jul
14 Oeverloper	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	0	3	3	0	2 (26-jul)	2	2	26-jul	9-aug
15 Kokmeeuw	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1 (5-feb)	1	1	5-feb	5-feb
16 Stormmeeuw	0	43	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	43	41	2	28 (5-feb)	5	4	4-feb	12-feb
17 Russische Stormmeeuw	0	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	9	0	5 (5-feb)	3	3	5-feb	12-feb
18 Grote Mantelmeeuw	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1 (5-feb)	1	1	5-feb	5-feb
19 Gierzwaluw	0	0	0	0	2	0	4	0	0	0	0	0	6	5	1	2 (30-mei)	5	4	30-mei	25-jul
20 IJsvogel	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2	2	0	1 (21-sep)	2	2	21-sep	28-okt
21 Drealhals	0	0	0	0	0	0	0	2	1	0	0	0	3	3	0	1 (24-aug)	3	3	24-aug	20-sep
22 Groene Specht	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	2	2	0	1 (21-jul)	2	2	21-jul	6-nov
23 Grote Bonte Specht	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2	2	0	1 (1-sep)	2	2	1-sep	19-okt
24 Kleine Bonte Specht	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1	0	1 (22-okt)	1	1	22-okt	22-okt
25 Boomleeuwerik	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20	5	0	25	25	0	7 (26-okt)	10	9	8-okt	14-nov
26 Veldleeuwerik	0	55	0	0	0	0	0	0	0	43	0	0	98	96	2	35 (4-feb)	9	8	3-feb	27-okt
27 Huiszwaluw	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	4	4	0	4 (21-sep)	1	1	21-sep	21-sep
28 Boompieper	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	4	4	0	2 (1-sep)	3	3	1-sep	13-sep
29 Graspieper	0	0	0	0	0	0	0	0	27	82	0	0	109	109	0	36 (7-okt)	13	11	23-sep	23-okt
30 Waterpieper	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1 (4-feb)	1	1	4-feb	4-feb
31 Oeverpieper	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	4	4	0	2 (14-okt)	3	3	7-okt	14-okt
32 Grote Gele Kwikstaart	0	0	0	0	0	0	0	0	3	4	0	0	7	7	0	2 (20-sep)	5	4	20-sep	11-okt
33 Witte Kwikstaart	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	1 (5-sep)	1	1	5-sep	5-sep
34 Winterkoning	0	2	0	0	0	5	16	11	2	19	9	0	64	45	19	3 (21-jun)	44	39	4-feb	15-nov
35 Heggenmus	0	1	0	5	3	7	13	16	59	16	1	0	121	102	19	16 (3-sep)	58	51	4-feb	4-nov
36 Roodborst	0	6	0	0	1	2	8	14	73	342	57	0	503	442	61	72 (22-okt)	67	59	4-feb	16-nov
37 Nachtegaal	0	0	0	4	11	19	48	19	0	0	0	0	101	82	19	12 (10-jun)	27	24	30-apr	15-aug
38 Blauwborst	0	0	0	0	0	0	1	3	0	0	0	0	4	4	0	1 (29-jul)	5	4	29-jul	15-aug
39 Gekraagde Roodstaart	0	0	0	0	0	1	10	9	6	0	0	0	26	26	0	3 (9-aug)	20	18	21-jun	28-sep

Op de website <http://trekellen.nl/totalen.asp?s=0&telpost=403&site=0&land=1&taal=1&jaar=2012> staan alle gegevens van het vogelringstation tot op de maand nauwkeurig bijgewerkt

Vogelringstation Meijndel

Contactpersoon: Vincent van der Spek
Jaaroverzicht aantallen: <http://trektellen.nl/totalen.asp?s=0&telpost=403&site=0&land=1&taal=1&jaar=2012>

Het vogelringstation Meijndel levert een belangrijke bijdrage aan de wetenschappelijke gegevens van trekvogels langs de kust. De gegevens worden actueel bijgehouden op de website trektellen.nl. 2012 was in minder vanguren een nog productiever jaar dan 2011. Tijdens 322 uren aanwezigheid werden 6551 vogels gevangen, waarvan er 6005 nieuw werden geïnged en 546 al eens eerder in het net gevonden waren. Veel doortrekkers, de top ligt tijdens de nazomer. Veel zangvogels, maar ook enkele sperwers, draaihalzen en een kerkuil lieten zich in de klapnetten vangen. Wederom een zeer actieve bijdrage aan het vogelonderzoek.

Vogelwerkgroep Meijndel

Contactpersoon: Adri Remeus
www.vwg-m.nl/werkgroep/?id=154&titel=rapporten

Vogelwerkgroep Meijndel monitort jaarlijks in het duingebied tussen de Haagse Van Alkemadelaan en de Wassenaarse Slag. De dekking van het gebied beslaat ongeveer de helft van het aantal kavels

(zie kaartje witte gebieden), waarbij het accent voornamelijk ligt in het open duingebied langs de kust en rond de infiltratieplassen. Met deze monitoring levert de werkgroep al meer dan vijfenvijftig jaar wetenschappelijke gegevens als indicatie voor het terreinbeheer van het drinkwaterbedrijf.

Met ingang van 2009 is VWG-M als eerste vogelwerkgroep overgegaan op het invoeren van de telgegevens in het SOVON autoclusterprogramma. Daarmee worden de in het veld waargenomen territoria door de computer samengevat, waarbij automatisch rekening wordt gehouden met alle kenmerkende eigenschappen voor de soorten. Inmiddels wordt deze computertool ook elders in het land door de vogelaars gebruikt.

De jaarverslagen van VWG-M zijn beschikbaar via de eigen website van de werkgroep. Jaarverslag 2012 en alle voorgaande tot 2006 zijn digitaal beschikbaar.

Papewegse- en Zuidwijkse polder

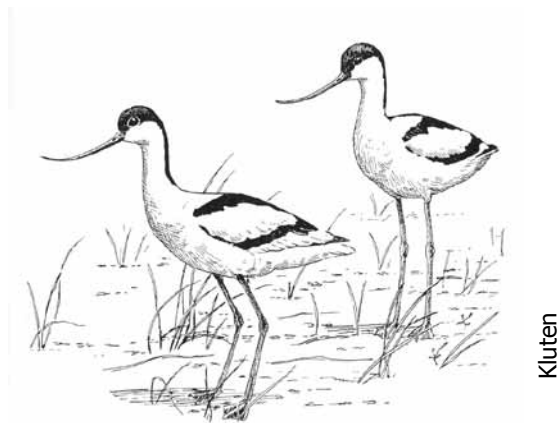
Oppervlakte: ca 256 ha
Contactpersoon: Adri Remeeus
Volledige verslag op: www.haagsevogels.nl

In het voorjaar van 2012 is het grasland in de Papenwegse en Zuidwijkse polder, een deel van de Oranjepolder, alsmede het restant van de Stevenshofjespolder, gelegen tussen de Rijksstraatweg (A44), de wijk Stevenshof, de spoorlijn Den Haag – Leiden en de Papeweg, door Natuuronderzoeksbureau Remeeus volgens de BMP-methode van Sovon geïnventariseerd op broedvogels. Deze inventarisatie gebeurde in opdracht van de stichting Twickel als onderdeel van de jaarlijkse monitoring van deze polder.

De polder vormt samen met de zuidelijker gelegen Duivenvoordse-Veenzijdse Polder een vrijwel aaneengesloten weidegebied, waarbij het oorspronkelijke landschapspatroon, vastgelegd door Floris Balthasars op een kaart in het begin van de 17e eeuw, nog vrijwel intact is gebleven. De totale oppervlakte grasland in de Papenwegse- en de Zuidwijksepolder bedraagt 256 hectare.

Het gebied bestaat uit graslandpercelen met een groot aantal sloten, twee brede weteringen, te weten de Veenwatering en de Dobbewatering, een aantal boerderijen en maneges en de buitenplaatsen Zuidwijk en Santhorst. De laatste twee beboste terreinen zijn, net zoals de erven van de boerderijen en de maneges niet in dit onderzoek meegenomen. Wel is er in het hele gebied een nagenoeg volledige inventarisatie van de huiszwaluw uitgevoerd. Hierbij werden potentiële nestplekken bij boerderijen en stallen bezocht en het aantal nesten geteld.

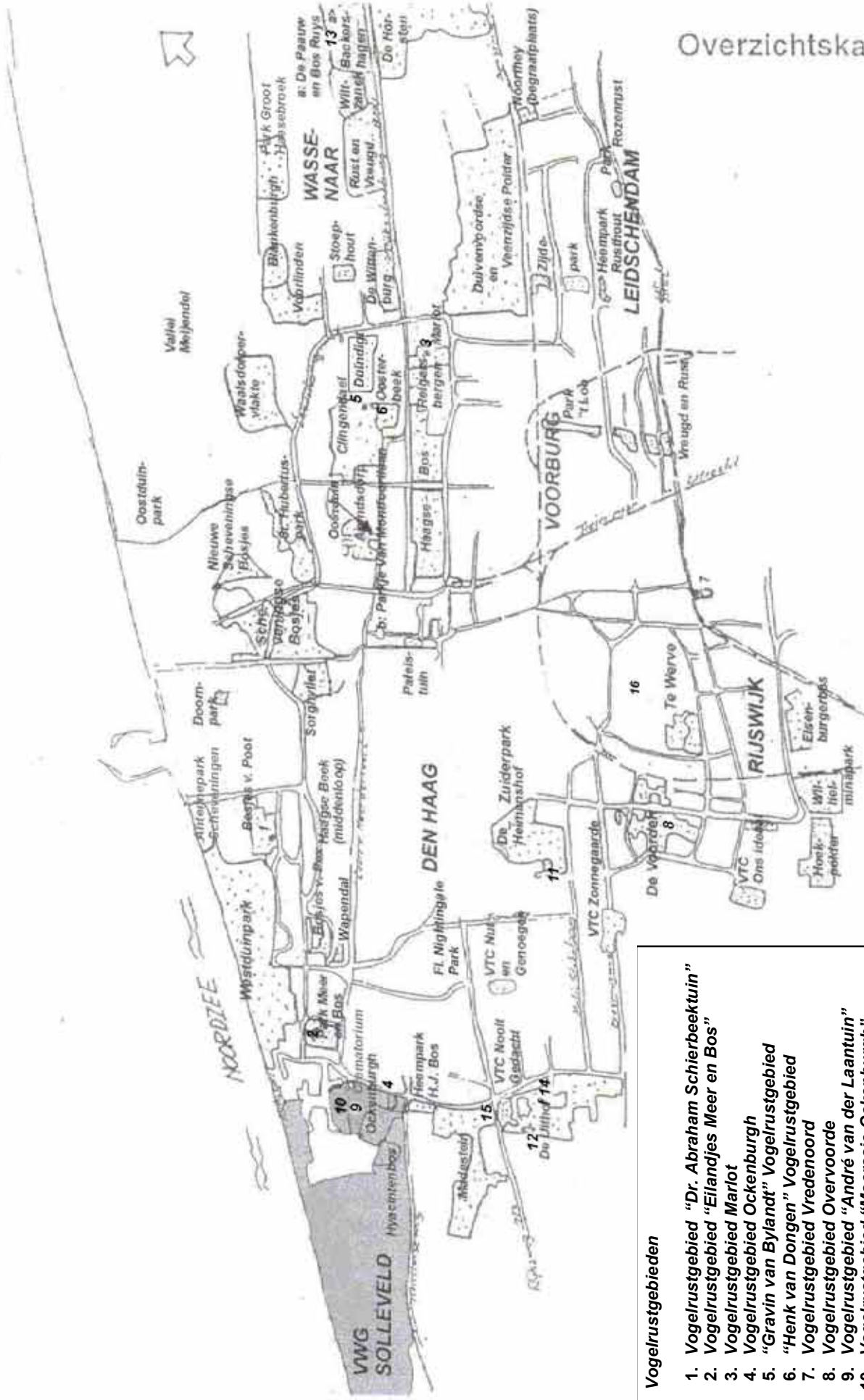
In een groot deel van het gebied wordt weidevogelbeheer uitgevoerd. Dit beheer kenmerkt zich door uitgestelde maaidata of nestbescherming. In de graslandpercelen en langs de infrastructuur werden in totaal 26 vogelsoorten (inclusief huiszwaluw) broedend vastgesteld. Van deze soorten staan er vijf op de Rode Lijst van bedreigde en/of kwetsbare vogelsoorten, te weten: slobbeend, grutto, tureluur, visdief en huiszwaluw. De boerenzwaluw van de erven en stallen en de huismus komen

daar als zesde en zevende Rode Lijstsoort bij. De Rode Lijstsoorten wintertaling, zomertaling en graspieper werden in tegenstelling tot eerdere inventarisaties dit jaar niet als broedvogel waargenomen. Een eenmalige waarneming van een mannetje zomertaling op 13 mei kan niet als territorium worden gerekend. Op de erven broeden regelmatig de rode lijstsoorten spotvogel (niet jaarlijks) en huismus.

Over het algemeen kan voor 2012 gesproken worden van een matig seizoen. De aantallen weidevogels waren over het algemeen wat lager dan in 2011. Het succes van een broedseizoen wordt echter natuurlijk ook bepaald door de broedresultaten en die waren, op basis van zicht- en alarmwaarnemingen beter dan in 2011. In totaal werden (inclusief huiszwaluw) 659 territoria genoteerd van 26 verschillende soorten. In totaal waren er van alle soorten bij elkaar 58 territoria minder dan in 2011. Dat is een aanzienlijke verandering, en de aantalsveranderingen per soort(groep) waren soms ook fors. Vooral een drietal soorten weidevogels (scholekster, grutto en tureluur) liep in aantal terug van 180 in 2011 naar 157 in 2012. Bij de groep ganzen en eenden is het beeld wisselend. De aantallen van een tweetal eendensoorten die in ons land overwinteren (wilde eend en krakeend) zijn licht tot matig teruggelopen; dit zou een effect kunnen zijn van de extreme koudeperiode in februari 2012. De slobbeend blijft stabiel op een erg laag niveau. Daarentegen neemt de kuifeend nog steeds toe in het weidelandschap.

Overzichtskaart

- Vogelrustgebieden**
1. Vogelrustgebied "Dr. Abraham Schierbeektuin"
 2. Vogelrustgebied "Eilandjes Meer en Bos"
 3. Vogelrustgebied Marlot
 4. Vogelrustgebied Ockenburgh
 5. "Gravin van Bylandt" Vogelrustgebied
 6. "Henk van Dongen" Vogelrustgebied
 7. Vogelrustgebied Vredenoord
 8. Vogelrustgebied Overvoorde
 9. Vogelrustgebied "André van der Laantuin"
 10. Vogelrustgebied "Moerasje Ockenburgh"
 11. Eendenkooi Zuiderpark
 12. Vogelrustgebied De Uithof
 13. Vogelrustgebied "Paroussia"
 14. Vogelrustgebied "De Uithofwal"
 15. Vogelrustgebied "Witte Vlek Madestein"
 16. Vogelrustgebied "Eiland Den Burgh"